Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitos

Kimmo Niemi

POLIITTISEN VALLAN JAKAUTUMINEN KURIKAN JA JURVAN KUNTALIITOKSESSA

Maantieteen pro gradu -tutkielma

Asiasanat: kuntaliitos, kunnallisvaalit, vaalimaantiede, valta, äänestäminen

Turku 2016

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta
Maantieteen ja geologian laitos

NIEMI, KIMMO: Poliittisen vallan jakautuminen Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksessa

Pro gradu -tutkielma, 76 s., 6 liites.
40 op
Maantiede
Kesäkuu 2016

Kuntaliitos tuo kuntien toimintaan ja niiden asukkaiden elämään monenlaisia muutoksia. Yksi vähäisimmistä ei ole liitoksen vaikutus edustuksellisen demokratian toteutumiseen: kunnan luottamustehtävät vähenevät, kilpailu niistä kiristyy ja valta jakautuu uudella tavalla. Tässä tutkielmassa asiaa on lähestytty vallan maantieteellisen jakautumisen ja kunnan eri osien alueellisen edustavuuden näkökulmasta. Vallan ja edustuksen mittareina toimivat kunnalliset luottamuspaikat valtuustossa, hallituksessa ja muissa kunnan toimielimissä. Lisäksi on selvitetty poliittisten päättäjien näkemyksiä kuntaliitoksen jälkeisestä vallankäytöstä ja liitoksen hyödyistä ja haitoista.

Kyseessä on tapaustutkimus vuoden 2009 alussa toteutuneesta Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta. Aineistona ovat vuosien 2004, 2008 ja 2012 kunnallisvaalien tulokset, kuntahallinnon pöytäkirjat sekä tutkimuskuntien 19 pitkäaikaisen luottamushenkilön haastattelut. Tilasto- ja asiakirja-aineiston analysoinnissa on käytetty tilastollisia perusmenetelmiä, luokittelua ja taulukointia. Haastatteluaineisto on kerätty puhelimitse strukturoituna lomakehaastatteluna ja sitä on analysoitu kuvailun, luokittelun ja dikotomisen ristiintaulukoinnin avulla.

Tutkielman teoreettisen viitekehyksen rakennuspuina toimivat yhtäältä kunnat, kuntarakenne ja kuntaliitostutkimus, toisaalta valta ja edustuksellisen demokratian instituutiot ja kolmantena poliittinen maantiede ja vaalimaantiede. Tutkimuksen lähtökohtana toimii kuntaliitoskuntien kunnallisvaaleja koskeva aiempi valtakunnallinen tutkimus, jonka mukaan kuntaliitosten reuna-alueet ovat usein vaaleissa saaneet kokoaan suuremman edustuksen uuden kunnan valtuustoon. Alueellinen edunvalvonta kunnallisvaaleissa tiivistyy ehdokasasetteluun, äänten keskittämiseen ja alueperustaiseen äänestämiseen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen jälkeen kunnan poliittinen valta ei ole jakautunut tasapuolisesti, vaan jurvalaiset ovat olleet luottamuselimissä yliedustettuina. Keskeiset syyt yliedustukseen löytyvät ehdokasasettelusta ja äänten onnistuneesta keskittämisestä. Haastattelujen tulokset osoittavat selkeitä eroja kurikkalaisten ja jurvalaisten päättäjien käsityksissä koskien vallan jakautumista, käyttöä ja kuntaliitoksen alueellisia vaikutuksia.

Työn tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi tulevien vaalien ehdokasasettelua rakennettaessa ja sen pohjalta on mahdollista toteuttaa uusia tapaus- tai seurantatutkimuksia.

Asiasanat: kuntaliitos, kunnallisvaalit, vaalimaantiede, valta, äänestäminen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO ... 5
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ... 6
1.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset ... 8
1.3 Tutkimuksen rakenne ... 9
2. VALLAN MONET KASVOT ... 10
2.1 Vallan määritelmiä ... 10
2.2 Kunnallispoliittinen valta ... 13
3. KUNNAT JA KUNTARAKENNE ... 15
3.1 Kunnallinen itsehallinto ja kunnan tehtävät ... 15
3.2 Kuntarakenne ... 16
3.3 Kuntaliitostutkimus ... 18
4. KUNTA DEMOKRATIAN NÄYTTÄMÖNÄ ... 21
4.1 Kuntalaisen rooli ... 21
4.2 Kunnallisvaalit ... 22
4.2.1 Ehdokasasettelu ... 23
4.2.2 Äänestysaktiivisuus ... 24
4.3 Kunnan toimielimet ... 25
4.3.1 Valtuusto ... 25
4.3.2 Kunnanhallitus ... 26
4.3.3 Muut toimielimet ... 27
4.4 Toimielinten rooli ja työnjako käytännössä ... 29
5. MAANTIETEELLINEN VIITEKEHYS ... 31
5.1 Poliittinen maantiede ... 31
5.2 Vaalimaantiede ... 33
5.3 Kuntaliitosten vaalimaantiede ... 35
6. AINEISTO JA MENETELMÄT ... 36
6.1 Tilastoaineisto ... 37
6.2 Pöytäkirja-aineisto ... 38
6.3 Tutkimusmenetelmät tilasto- ja pöytäkirja-aineistolle ... 39
6.4 Haastatteluaineisto ... 40
6.5 Tutkimusmenetelmät haastatteluaineistolle ... 42
6.6 Tutkimuksen empiirinen kokonaisuus ... 43

7. KURIKAN JA JURVAN KUNTALIITOS ... 44
7.1 Kuntaliitosprosessi ... 44
7.2 Yhdistymissopimus ... 44
7.3 Kuntien poliittinen kartta ennen kuntaliitosta ... 46
8. KUNTALIITOSVAALIEN 2008 TULOKSET ... 47
8.1 Ehdokasasettelu ... 47
8.2 Vaalitulokset ja valtuuston kokoonpano ... 47
8.3 Tulosten alueellinen tarkastelu ... 49
8.4 Muiden luottamustehtävien jakautuminen ... 50
8.4.1 Kaupunginhallitus ... 51
8.4.2 Lautakunnat ... 51
8.4.3 Ylikunnalliset toimielimet ... 52
9. VUODEN 2012 VAALIEN TULOKSET ... 53
9.1 Ehdokasasettelu ... 53
9.2 Vaalitulokset ja valtuuston kokoonpano ... 53
9.3 Tulosten alueellinen tarkastelu ... 55
9.4 Muiden luottamustehtävien jakautuminen ... 57
9.4.1 Kaupunginhallitus ... 57
9.4.2 Lautakunnat ... 57
9.4.3 Ylikunnalliset toimielimet ... 58
10. PÄÄTTÄJIEN NÄKEMYKSET VALLANKÄYTÖSTÄ ... 59
10.1 Vastaukset strukturoituihin kysymyksiin ... 59
10.2 Liitokset suurimmat hyödyt ja haitat ... 62
10.2.1 Hyödyt ... 63
10.2.2 Haitat ... 64
10.3. Yhteenveto haastattelujen tuloksista ... 66
11. POHDINTA ... 67
11.1 Keskeisimmät tutkimustulokset ... 67
11.2 Kriittinen arvio tutkimuksen toteuttamisesta ... 69
11.3 Tulosten hyödyntäminen ... 70
LÄHDELUETTELO ... 72
AINEISTOLÄHTEET ... 76
LIITTEET

1. JOHDANTO

Edustuksellinen demokratia perustuu poliittiseen päätöksentekoon ja valtaan, jota kunnissa käyttävät kuntalaiset ja heidän vaaleilla valitsemansa luottamushenkilöt. Vaaleihin osallistuminen ja äänestäminen on tärkeä edustuksellisen demokratian instrumentti. Vaalit kanavoivat äänestäjien tahtoa poliittisiksi päätöksiksi. Äänestäminen antaa kansalaisille mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä, kontrolloida valittuja päättäjiä ja vaatia heitä vastuuseen. Jones ym. (2004) näkevät äänioikeuden demokraattisen yhteiskunnan kenties tärkeimpänä kansalaisoikeutena. Kunnallisella tasolla kuntalaisten ääni kuuluu ensisijaisesti kunnallisvaalien kautta.

Kuntaliitoksen myötä äänestysalueet ja vaalimatematiikka menevät uusiksi, mikä muuttaa vaalien ehdokasasettelua, äänestyskäyttäytymistä, puolueiden välisiä voimasuhteita ja perinteisiä valtarakenteita. Poliittinen valta jakautuu uudella tavalla, jota on mahdotonta ennakolta tietää. Puustisen (1998: 148) mukaan ”poliittiset voimasuhteet vähintäänkin heilahtavat ja kahden kunnan poliittisten kulttuurien ja päättäjien on sopeuduttava toisiinsa”. Erityisen mielenkiintoista uudessa tilanteessa on se, miten kuntalaiset pyrkivät äänestyskäyttäytymisellään vaikuttamaan oman alueensa edustukseen ja miten tämä alueellinen edunvalvonta lopulta näyttäytyy uuden kunnan päätöksenteossa.

Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevat Kurikan kaupunki ja Jurvan kunta tekivät vuoden 2009 alussa vapaaehtoisen kuntaliitoksen, jossa Jurvan kunta liittyi Kurikan kaupunkiin. Liitos tapahtui ns. Paras-hankkeen aikana ja sitä edelsi keväällä 2006 alkanut värikäs poliittinen prosessi, jonka aikana tehtiin kuntaliitosselvityksiä ja tunnusteluja useammankin naapurikunnan kesken. Lopulta kuntaliitospäätös tehtiin molemmissa kunnissa nopeasti joulukuussa 2007. Kurikan valtuustossa liitoksesta päätettiin äänin 23-12 ja Jurvan valtuustossa äänin 21-5 (Kkv 27.12.2007; Jkv 28.12.2007). Päätös aiheutti kuitenkin myös jälkipyykkiä: neljä kurikkalaista valtuutettua jätti päätöksestä eriävän mielipiteen ja siitä tehtiin myös valituksia hallinto-oikeuteen.

Liitoshetkellä molempien kuntien väestökehitys oli jo vuosia ollut laskeva ja Jurvan taloudellinen tilanne kattamattomien alijäämien vuoksi heikko. Kurikan taloustilanne oli huomattavasti parempi ja, erityisesti kaupungin mittavan osakeomaisuuden ansiosta, kaupungin tase valtakunnallisessakin vertailussa huomattavan vahva. Kurikan tilikauden

2008 toimintakertomuksessa ennakoitiin kuitenkin jo kansainvälisen finanssikriisin negatiivisia vaikutuksia kaupungin talouteen (Kurikan kaupunki 2009a). Alla olevassa karttakuvassa (kuva 1) näkyy kuntien vuoden 2008 tilinpäätöstietojen mukainen asukasluku ja pinta-ala ennen liitosta. Jurvan kunnan asukasluku oli liitoshetkellä 4 289 ja Kurikan kaupungin 10 464. Yhdistyneen uuden Kurikan asukasluku oli näin ollen 14 753.

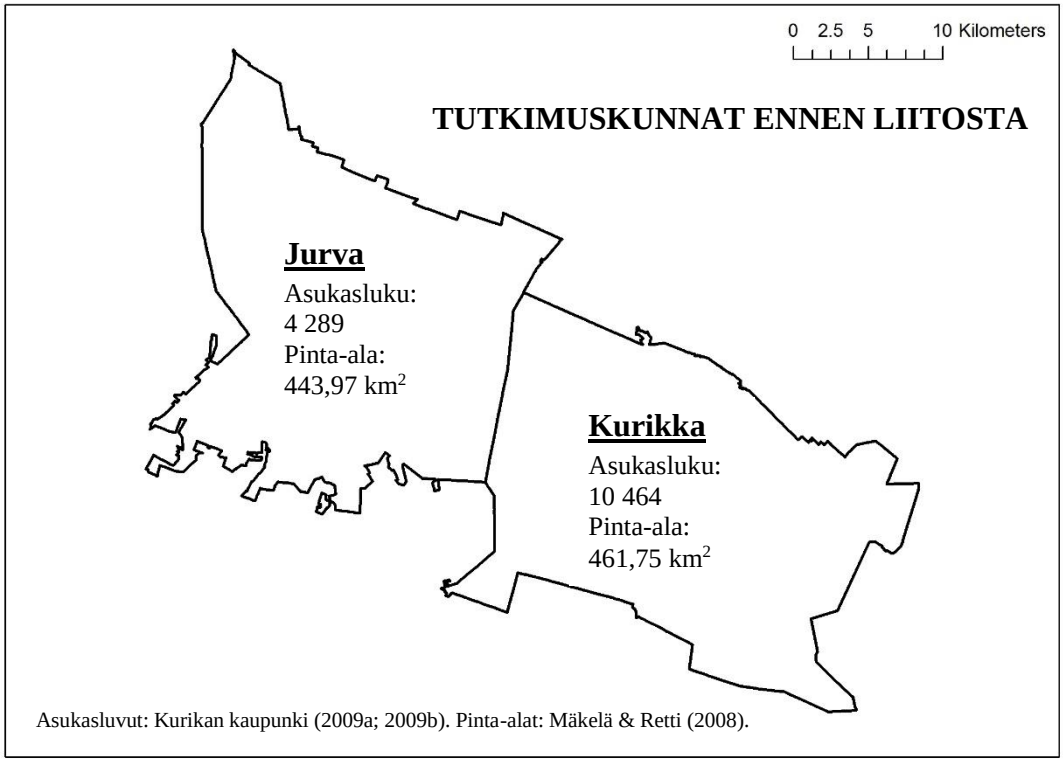

Kuva 1. Kuntien tunnusluvut 31.12.2008. Karttapohja: Kurikan kaupunki.

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Kurikassa ja Jurvassa kuntaliitos, sen jälkeinen poliittisen vallan jakautuminen ja vallan käyttö on puhuttanut kuntalaisia liitoksen alkutahdeista lähtien. Kunnan eri osien kehittämisen tasapuolisuudesta, kotiinpäin vetämisestä ja liitoksen hyötyjistä ja maksajista on keskusteltu turuilla, toreilla ja mediassa. Monella kuntalaisella tuntuu olevan asioista oma mielipide. Paikkakuntalaisena olen myös itse seurannut kuntaliitokseen johtanutta ja sen jälkeistä keskustelua suurella mielenkiinnolla kaikki nämä vuodet. Halusin perehtyä asiaan tarkemmin ja tutkia opinnäytetyössäni, miltä osin kuntalaisten näkemykset Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen poliittisista ja alueellisista vaikutuksista pitävät paikkansa ja miltä osin eivät.

Paras-arviointitutkimusohjelma ARTTUn (2015) piirissä on valmistunut tutkimus Kuntavaalit ja kuntarakenteen muutos (Pikkala 2015), jossa selvitetään vuosina 2007-2013 toteutettujen kuntaliitosten vaikutuksia edustuksellisen demokratian toteutumisen näkökulmasta. Tutkimuksessa on kaikki Suomen kunnat kattavan aineiston pohjalta selvitetty äänestyskäyttäytymistä ja vaalituloksia vuosien 2004, 2008 ja 2012 kunnallisvaaleissa. Liitoskuntien osalta aineisto on koottu vanhojen kuntarajojen mukaisesti, jolloin on voitu vertailla tietoja yhdistyneiden kuntien eri alueiden (=entisten kuntien) välillä. Pikkalan tutkimuksessa on tutkittu myös Kurikan ja Jurvan kunnallisvaalitulokset vuosilta 2004-2012 ja selvitetty miten ehdokasasettelu, äänestysaktiivisuus, äänestyskäyttäytyminen ja valtuustojen kokoonpano ovat muuttuneet kuntaliitoksen myötä ja millaisia alueellisia eroja Kurikan ja Jurvan välillä on.

Pikkalan tutkimustulokset kertovat, että valtakunnallisesti vaalien ehdokasmäärä putosi yhdistyvissä kunnissa liitosta edeltävään tilanteeseen verrattuna, ja kuntaliitosten reuna-alueilla ehdokaskato oli selvästi suurempi kuin keskuskunnissa (Pikkala 2015: 7, 34). Toisaalta yli puolessa liitoskunnista ehdokaslistat eivät olleet täynnä, joten Pikkalan mukaan ei vaikuta todennäköiseltä, että puolueet olisivat rajoittaneet ehdokkaaksi pääsyä liitosten reuna-alueilla. Äänestysaktiivisuus puolestaan kohosi vuoden 2008 vaaleissa ja erityisesti tämä näkyi liitoskunnissa. Kurikan ja Jurvan osalta tulokset noudattelevat näiltä osin tutkimuksessa havaittuja valtakunnallisia trendejä.

Vaalien tulosten osalta tutkimus osoittaa (Pikkala 2015: 81), että kuntaliitoskuntien reuna-alueilta on valittu niiden väestöosuutta suurempi määrä valtuutettuja. Lisäksi liitosten reuna-alueilla on selvästi enemmän suuren äänimäärän keränneitä ”ääniharavia”, mikä liittyy osittain ehdokasmäärän vähenemiseen ja osittain äänten keskittämiseen.

Omassa työssäni uudistan Pikkalan tutkimuksen asetelman ja teen Kurikan ja Jurvan osalta omalla aineistollani uuden tapaustutkimuksen. Syvennän aiempaa tarkastelukulmaa ja selvitän luottamuspaikkojen jakautumisen vielä tarkemmin. Otan vaalitulosten ja valtuustopaikkojen ohella huomioon myös muut luottamuselimet, kuten hallituksen, lautakunnat ja muutamat ylikunnalliset päätöksentekoelimet sekä puheenjohtajuudet edellä mainituissa. Lisäksi selvitän kunnallispäättäjien näkemyksiä ja kokemuksia Kurikan ja

Jurvan kuntaliitoksesta ja sen jälkeisestä poliittisen vallan jakautumisesta ja käyttämisestä.

Yhtä kuntaliitosta koskevassa tapaustutkimuksessa pystyn valtakunnallista tarkastelua paremmin huomioimaan paikalliset erityispiirteet ja pohtimaan asioiden syy- ja seurausuhteita. Tutkimukseni taustoittamiseksi käyn läpi myös liitokseen johtaneen poliittisen prosessin, jonka jättämät jäljet ovat värittäneet paikallista poliittista elämää useiden vuosien ajan.

1.2 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Työni tavoitteena on selvittää mahdollisimman tarkkaan poliittisen vallan jakautuminen Kurikassa vuoden 2009 alussa tapahtuneen Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen jälkeisinä kahtena vaalikautena. Erityisesti haluan selvittää mahdollista alueellista yli-/aliedustusta Kurikan ja Jurvan välillä sekä poliittisen vallankäytön alueellisia ilmenemismuotoja. Tutkimuksen kohteena ovat vuosien 2008 ja 2012 kunnallisvaalien tulokset ja niiden perusteella tapahtunut muiden luottamuspaikkojen jako sekä pitkäaikaisten kunnallispäättäjien näkemykset kuntaliitoksen vaikutuksista ja vallan jakautumisesta kuntaliitoksen jälkeen.

<u>Tutkimustehtävän suorittamiseksi etsin vastaukset seuraaviin kysymyksiin:</u>

1. Miten alueellisuus näyttäytyy vaalien ehdokasasettelussa ja äänestyskäyttäytymisessä?
2. Miten poliittiset luottamustehtävät ovat vaalituloksen myötä jakautuneet puolueiden ja erityisesti Kurikan ja Jurvan välillä?
3. Miten kuntaliitos ja luottamustehtävien jakautuminen on päättäjien mielestä näkynyt poliittisessa päätöksenteossa ja mitä mieltä päättäjät ovat liitoksen onnistumisesta?

Selvitän vaalitulokset ja poliittisten luottamustehtävien jakautumisen erikseen vuoden 2008 kuntaliitosvaalien ja vuoden 2012 vaalien osalta. Tutkin ja vertailen muutoksia ajallisesti ja alueellisesti. Mikäli havaitsen luottamustehtävien jakautumisessa alueellista yli- ja aliedustusta Kurikan tai Jurvan suuntaan, pohdin syitä tähän. Päättäjien näkemyksiä ja kokemuksia tutkin haastatteluaineiston avulla. Analysoin tulokset ja selvitän, miten poliittinen valta on jakautunut uudessa Kurikassa.

Aiempien tutkimustulosten ja Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta käydyn paikallisen keskustelun perusteella muodostettu lähtöoletus (tutkimushypoteesi) on se, että Jurvan alue on saanut kuntaliitoksen jälkeen suhteessa enemmän poliittista valtaa kuin sille olisi väestöpohjan perusteella kuulunut. On mielenkiintoista nähdä missä laajuudessa tämä näyttäytyy eri toimielinten kohdalla ja erityisesti mitä mieltä poliittiset päättäjät ovat asiasta.

Ajoitan tutkimukseni tarkastelujaksot vuosille 2009-2012 ja 2013-2015. Päätän tarkastelujakson vuoteen 2015, koska vuoden 2016 alussa astui voimaan jo seuraava kuntaliitos Jalasjärven liityttyä Kurikkaan. Uusi kuntaliitos muutti Kurikan luottamushenkilöorganisaatiota ja luottamuspaikkojen jakoa jäljellä olevaksi vaalikaudeksi, joten Kurikan ja Jurvan välinen tarkastelu ei sen jälkeen ole enää tutkimusasetelman kannalta mielekäs.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni etenee siten, että aluksi määrittelen työni keskeisiä käsitteitä valtaa, vallankäyttöä ja politiikkaa ja niiden ilmenemismuotoja yhteiskunnassa ja kunnallispolitiikassa. Tämän jälkeen luon katsauksen Suomen kuntalaitokseen käymällä lyhyesti läpi kunnan juridista asemaa ja lakisääteisiä tehtäviä. Jatkan tarkastelemalla Suomen kuntarakennetta ja siinä tapahtuneita muutoksia. Rakennan viitekehystä edelleen perehtymällä viime vuosina runsaasti lisääntyneeseen kuntaliitostutkimukseen, josta nostan esiin oman työni kannalta kiinnostavia esimerkkitutkimuksia.

Seuraavaksi tarkastelen kuntia demokratian näyttämönä. Kuvaan edustuksellisen demokratian toteuttamisympäristön ja työkalut alkaen kuntalaisen roolista ja osallistumismahdollisuuksista kunnallisvaaleihin ja vaalien kautta valittaviin kunnallisiin toimielimiin. Pohdin toimielinten ja luottamustehtävien merkitystä ja roolia kunnallisessa päätöksenteossa. Tämän jälkeen kytken työni osaksi maantieteellistä tutkimusta poliittisen maantieteen ja vaalimaantieteen kautta. Päätän teoriaosuuden esittelemällä omaan tutkimustehtävääni läheisimmin liittyvää kuntaliitosten vaalimaantieteellistä tutkimusta.

Aineiston ja menetelmien kuvauksen jälkeen luon katsauksen Kurikan ja Jurvan kuntaliitosprosessiin ja lähtötilanteeseen ennen kuntaliitosta. Tämän jälkeen esittelen työni tulokset ja vastaan asettamiini tutkimuskysymyksin. Pohdin tulosten merkitystä ja suhdetta aiempaan tutkimustietoon. Lopuksi teen kriittisen arvion tutkimukseni toteuttamisesta,

luotettavuudesta ja ongelmakohdista. Päätän tutkimukseni ehdotuksiin tulosten hyödyntämisestä ja mahdollisesta jatkotutkimuksesta.

2. VALLAN MONET KASVOT

2.1 Vallan määritelmiä

Valta ja vallankäyttö ovat yhteiskunnallisen elämän olennaisimpia piirteitä. Valtaa käytetään lähes kaikilla elämänalueilla kodeista kouluihin ja yrityksistä yhteisöihin (Paloheimo & Wiberg 1997: 51). Valta on yksi valtio-opin peruskäsitteistä ja se kytkeytyy vahvasti tiedonvälitykseen, politiikkaan, johtajuuteen ja demokratiaan (Noponen 1992: 34). Poliittisessa elämässä valta on aivan keskeinen käsite. Politiikan ytimenä on vallankäyttö ja valta määrittää koko politiikan tutkimuksen kohdealueen (Paloheimo & Wiberg 1997: 51).

Politiikkaa voidaan kuvata taisteluksi vallasta tai toiminnaksi, jolla pyritään valtaan tai vaikuttamaan vallan jakautumiseen ja käyttämiseen. Wibergin (2006: 255) mukaan valta on ”politiikan valuutta”, joka mahdollistaa päätösten tekemisen ja toimeenpanemisen. Valta perustuu aina vuorovaikutukseen eli *jollakin* on valtaa *johonkin.* On siis olemassa sekä vallankäyttäjä että vallankäytön kohde. Valta voi olla päämäärä tai keino sen saavuttamiseksi. Vallankäyttöä ei kuitenkaan ole vain asioiden muuttaminen, vaan toisinaan myös niiden ennallaan pitäminen voi olla vallankäyttöä (Noponen 1992: 34; Paloheimo & Wiberg 1997: 51-52.)

Noposen (1992: 34-35) mukaan poliittinen valta tarkoittaa kykyä tai mahdollisuutta vaikuttaa toisten yksilöiden poliittiseen käyttäytymiseen. Valtion tasolla poliittinen valta näyttäytyy valtana säätää kaikkia kansalaisia koskevia lakeja ja asetuksia sekä hallinnoida ja valvoa niiden toteutumista. Virallisessa asemassa olevilla henkilöillä tai instituutioilla on poliittista toimivaltaa (käskyvaltaa tai pakkovaltaa), jonka nojalla he voivat tehdä valtion, kunnan tai yhteisön jäseniä koskevia sitovia päätöksiä. Pakkovaltaan liittyy mahdollisuus asettaa sanktiota ja kontrolloida määräysten noudattamista. Toimivaltaa saattavat tosiasiassa taustalla käyttää myös muut, ilman virallista asemaa olevat tahot, ”poliittinen valtaeliitti”. Virallisen toimivallan ohella merkityksellisempää onkin usein vaikutusvalta,

jota voi olla kenellä tahansa yksilöllä asemasta riippumatta. Tällainen vaikutusvalta voi perustua taloudelliseen tai henkiseen valtaan tai vaikkapa henkilön persoonaan ja karismaan.

Valtaa määriteltäessä nousee yleisesti esiin kaksi lähestymistapaa: elitistinen ja pluralistinen (Noponen 2006: 36-37). Elitistisen näkemyksen mukaan valta on keskittynyttä ja vallankäyttöön ja päätöksentekoon osallistuvat vain harvat. Eliitit kontrolloivat poliittista tiedonvälitystä ja taistelu vallasta käydään eliittien välillä. Pluralistisessa ajattelussa sen sijaan valta on hajautunut tapauskohtaisesti eri käsiin, ja vaikuttamiseen osallistuvat monet eri tahot, kuten poliittiset ryhmät, kansalaiset ja kansalaisjärjestöt. Yhtenäistä valtaeliittiä ei ole, vaan useita kilpailevia vallankäyttäjiä.

Wibergille (2006: 255-256) kaikki politiikka on eliittipolitiikkaa, jossa päätöksiä tekee pieni joukko, johon pääsystä kilpaillaan. Poliittisen eliitin muodostavat jakavat yhteiset arvot ja asenteet ja hyväksyvät politiikan reunaehdot ja pelin säännöt. Eliitti on vakuuttunut oman vallankäyttönsä oikeutuksesta ja uskoo toimivansa kansalaisten edun mukaisesti. Tämä asetelma on Wibergin mukaan omiaan vakauttamaan suomalaista politiikkaa ja ehkäisemään suuria muutoksia. Ruuskanen ym. (2010) erottelevat eliittitutkimuksessa viisi yhteiskunnallisen vallankäytön sektoria, joista politiikka on yksi. Ruuskasen ym. (2010: 36) mukaan eliittitutkimusta voi lähestyä kahdesta näkökulmasta:

1) Vallan verkostona (mitkä asemat yhteiskunnassa tuovat valtaa, paljonko ja missä niitä on ja millainen suhde niillä on toisiinsa?)
2) Valtaapitävien henkilöiden kautta (mistä he ovat tulleet, mitkä ovat heidän ominaisuutensa ja miten he ovat asemiinsa päässeet?)

Yhteiskunnan valtarakenne on näiden kahden näkökulman yhdistelmä. Valta-asemassa oleva voi joko käyttää tai olla käyttämättä asemansa tuomaa valtaa. Asema on siis ainoastaan mahdollisuus, jonka käyttäminen riippuu henkilön ominaisuuksista ja kyvyistä. (Ruuskanen ym. 2010).

Valtaa voidaan käyttää monilla eri tavoilla, joita Paloheimo & Wiberg (1997: 55-66) kutsuvat vallan lajeiksi tai vallankäytön tavoiksi (taulukko 1). Näitä ovat rankaiseminen ja

uhkaaminen, palkitseminen, auktoriteettiaseman hyväksikäyttäminen, ihmisten sosiaalistaminen tiettyihin normeihin ja asenteisiin kasvatuksella, propagandalla ja indoktrinaatiolla sekä lakien säätäminen ja sääntöjen laatiminen. Paloheimo & Wiberg (1997: 66-69) antavat vallalle lisäksi neljät erilaiset kasvot eli ilmenemismuodot. Ensimmäiset kasvot liittyvät kohteena olevan henkilön vastustuksen murtamiseen, toiset toimintavaihtoehtojen rajoittamiseen ja kolmannet kohteen mielipiteiden muuttamiseen. Vallan neljänsissä kasvoissa on kyse sosiaalistamis- ja alistamisprosessista, jonka tuloksena ihminen ei enää edes ajattele olevansa vallankäytön kohde, vaan tottelemisesta tulee hänelle velvollisuus.

Taulukko 1. Vallan lajit ja kasvot Paloheimon & Wibergin (1997: 68) mukaan.

Vallan lajit	**Vallan neljät kasvot eli ilmenemismuodot**			
	Murtaa vastustuksen	**Rajoittaa toiminta-vaihtoehtoja**	**Muuttaa preferens-sejä**	**Muuttuu velvollisuudeksi**
Rankaiseminen	Uhataan kepillä Uskottava uhkaus	Suljetaan ulos ryhmästä	Synnyttää -vihaa -pelkoa -kunnioitusta	Toistuvasti käytetty rankaiseminen voi muuttua sisäistetyksi vallaksi. Sen oikeutusta ei aseteta kyseenalaiseksi
Palkitseminen	Tarjotaan porkkanaa Houkutteleva tarjous	Tarjotaan parempi vaihtoehto	Synnyttää -kiitollisuuden tunteen -vastenmielisyyttä ostamista ja myymistä kohtaan sellaisissa asioissa, joihin se ei toimijan mukaan sovi	Mafiapomon harjoittama palkitseminen ja huolenpito läheisistä muuttuu oikeutetuksi vallankäytöksi, joka kilpailee oikeutuksessa jopa valtiollisen vallankäytön kanssa
Auktoriteetti	Virka-asemaan perustuva valtuutus käskyn täytäntöönpanemiseen	Auktoriteettivalta: Potilas noudattaa lääkärin antamia hoito-ohjeita	Hyvämaineinen asiantuntija (lääkäri/asianajaja) saa lisää asiakkaita Huonomaineinen asiantuntija menettää asiakkaita	Karismaattisen johtajan seuraajat tottelevat johtajaansa, koska he pitävät häntä itseoikeutettuna johtajana
Sosiaalistaminen	Tiedotusvälineissä näkyvimmin esillä olevat mielipiteet alkavat näyttäytyä yleiseltä mielipiteeltä, minkä seurauksena osa toista mieltä olevista kätkee todelliset mielipiteensä	Vegaaniksi sosiaalistettu ei halua syödä lihaa	Vaalipropaganda voi muuttaa ihmisten äänestystottumuksia	”Älkää kysykö, mitä maanne voi tehdä hyväksenne: kysykää mitä te voitte tehdä maanne hyväksi.” (J.F.Kennedy, 1961)
Sääntely	Ihmiset noudattavat lakia rangaistuksen pelossa	Käskevä tai kieltävä normi rajoittaa toimintavapauksia	Vaikuttaa ihmisten käsityksiin siitä, mikä on oikein ja mikä väärin	Hallintaa aletaan pitämään legitiiminä

Yhteiskunnan kaikilta osa-alueilta ja erityisesti poliittisesta toiminnasta on helppo löytää esimerkkejä kaikista mainituista vallan lajeista ja kasvoista.

2.2 Kunnallispoliittinen valta

Kuntaorganisaation demokraattisen prosessin ja koko kunnan toiminnan pyörittäminen on mitä suurimmassa määrin vallankäyttöä. Wiberg (2005: 21-46) erittelee kunnallispoliittisen vallan seuraaviin luokkiin: asukasvalta, kaverivalta, yhteisövalta, mielipidevalta, virkavalta, puoluevalta ja äänestysvalta. Tarkastellaan näistä muutamia hiukan tarkemmin.

Asukasvalta avautuu piirtämällä kuntademokratian päätöksentekoketju seuraavasti: asukas – virkamies – lautakunta – virkamies – hallitus – virkamies – valtuusto – asukas. Ketju perustuu ajatukseen siitä, että kunnallispoliittinen valta on aina lähtöisin asukkaalta ja kunnan päätökset vaikuttavat lopulta asukkaaseen. Siinä välissä valta on kuitenkin pääosin muiden, eli vaaleilla valittujen luottamushenkilöiden ja kunnan virkamiesten käsissä. Melko pieni osa kuntalaisista käyttää valtaansa vaalien välillä esim. pitämällä yhteyttä päättäjiin, kirjoittamalla mielipidekirjoituksia, tekemällä kuntalaisaloitteita tai valittamalla huonoiksi kokemistaan päätöksistä. Syynä on usein yksinkertaisesti ajan tai kiinnostuksen puute: muut asiat ajavat elämässä poliittisen osallistumisen edelle. Kuntalaisten ”poliittiset voimavarat” eli kyky toimia ja käyttää valtaa vaihtelevat myös suuresti, mikä asettaa heidät periaatteessa eriarvoiseen asemaan. Koska totuus on tämä, onkin ensiarvoisen tärkeää, keitä kuntalaiset vaaleissa valitsevat kunnan ja kuntalaisten asioista päättämään. (Wiberg 2005: 23-26.)

Kaverivalta on pienen piirin eliittivallan käyttöä, jota esiintyy varmasti jokaisessa kunnassa. ”Kaverit” eivät useinkaan ole puoluetovereita, vaan edustavat useampaa poliittista ryhmää. Heidän ei myöskään tarvitse olla ystäviä, vaan kaveruuden perustaksi riittää poliittinen luottamus ja yhteinen päätöksentekokulttuuri. Tällaisella porukalla on näppärä junailla ja sopia asiat jo etukäteen, ohi virallisen poliittisen prosessin. Päätöksenteko ehkä tehostuu ja aikaa säästyy, mutta demokratia kapenee eivätkä uudet ajatukset pääse esille, kun asiat on jo ennalta pureskeltu ja tuotu päätettäväksi kaverien sopimassa muodossa. Pitkään jatkuessaan toimintatapa on omiaan rapauttamaan uskoa poliitikkoihin ja kunnalliseen päätöksentekoon. (Wiberg 2005: 26-28.)

Virkavalta on Wibergin mukaan Suomen kunnissa vahvaa. Virkamiehet käyttävät usein enemmän poliittista valtaa kuin heille kuuluisi, eikä työnjako poliittisten luottamushenkilöiden ja virkamiesten välillä aina toimi niin kuin sen pitäisi. Vahvat virkamiesjohtajat ja ”pomokulttuuri” voivat tyrehdyttää poliittisten luottamushenkilöiden ajatukset ja vaihtoehdot. Silti luottamushenkilöt tekevät päätökset ja (viime kädessä vaaleissa) kantavat niistä vastuun. Virkavallan korostumisen taustalla voi olla niin byrokratian luonteeseen kuuluvaa vallantavoittelua kuin poliitikkojen heikkouttakin. (Wiberg 2005: 36-39.)

Luottamushenkilöiden ja virkamiesten työnjaossa voi toki olla ongelmia myös toiseen suuntaan, jolloin poliittiset luottamushenkilöt sekaantuvat tarpeettoman voimakkaasti asioiden virkamiesvalmisteluun. Tällöin puhutaan poliittisesta ohjauksesta, mikä liiallisesti harjoitettuna myöskin johtaa epäterveeseen hallintokulttuuriin.

Poliittinen valta edustuksellisessa demokratiassa kanavoituu puolueiden kautta. Puolueet asettavat ehdokkaita vaaleihin ja saavat sitä kautta kansan valtakirjan hoitaa yhteisiä asioita. Vaalituloksen perusteella puolueet saavat tietyn määrän paikkoja kunnanvaltuustoon. Puolueiden välisissä neuvotteluissa –joiden pohjana on tai ainakin pitäisi aina olla vaalitulos– puolueet jakavat keskenään muut luottamuspaikat esimerkiksi kunnanhallituksessa ja lautakunnissa. Valtuustopaikkojen ja äänten perusteella määräytyy tietty nokkimisjärjestys ja myös tärkeimmät tehtävät jaetaan yleensä suurimmille ryhmille.

Paikat ja äänet eivät kuitenkaan kerro koko totuutta puolueen käyttämästä vallasta. Wibergin (2005) mukaan käytännössä tärkeämpää on *äänestysvalta*, eli se mitä puolueen äänillä voidaan äänestystilanteessa saada aikaan. Äänestysvaltaa voidaan laskea erilaisilla valtaindekseillä ja ”pelitilanteilla”, joissa eri ryhmien mielipiteet ovat vastakkain. Pienikin paikkamäärä voi silloin riittää voittavan koalition muodostamiseen, jolloin kyseisellä puolueella on vaa´ankieliaseman ansiosta tosiasiallisesti paljon äänestysvaltaa: se pystyy kontrolloimaan äänestysten lopputulosta. Wiberg on tehnyt aiheesta seikkaperäistä seurantatutkimusta Äänestysvalta Suomen kunnissa –tutkimuksissaan (esim. Wiberg 2011, 2013). Näissä hän erittelee valtuustoryhmien ja niiden välisten koalitioiden äänestysvaltaa kaikissa manner-Suomen valtuustoissa erilaisin valtaindeksein.

3. KUNNAT JA KUNTARAKENNE

Kunnat ovat suomalaisen yhteiskunnan alueellisia ja hallinnollisia perusyksikköjä. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa kunnilla on vahva itsehallinto ja ne ovat keskeinen osa niin sanottua pohjoismaista hyvinvointivaltiota. Kunta vaikuttaa jokaisen suomalaisen elämään ja arkeen sekä palveluntuottajana että paikallisyhteisönä, elämisen paikkana. (Anttiroiko ym. 2003).

3.1 Kunnallinen itsehallinto ja kunnan tehtävät

Kuntien olemassaolo ja itsehallinto määritellään Suomen Perustuslaissa (11.6.1999/731: 121§) seuraavasti: ”Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla”. Kuntalain (17.3.1995/365: 1§) mukaan kunnan päätösvaltaa käyttää asukkaiden valitsema valtuusto. Samassa pykälässä linjataan, että kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävää kehitystä alueellaan. Kunnan julkisen vallan käyttö rajoittuu kunnan hallinnolliseen alueeseen, sillä asuviin ja oleskeleviin ihmisiin ja sillä tapahtuvaan toimintaan (Hallberg ym. 2009: 31).

Kuntalain (17.3.1995/731: 2§) mukaan kunnan tehtävänä on hoitaa eri laeissa määriteltyjä tehtäviä, joiden lisäksi se voi omalla vallallaan ottaa hoitaakseen myös muita tehtäviä. Näitä kahta kunnan toimialaan kuuluvaa tehtäväkenttää kutsutaan yleisesti kunnan lakisääteisiksi/pakollisiksi tehtäviksi ja kunnan vapaaehtoisiksi tehtäviksi. Jako voidaan tehdä myös termeillä kunnan erityistoimiala ja yleinen toimiala. Yksityiskohtainen lainsäädäntö on viime vuosina kasvattanut erityistoimialaa ja sitonut kuntien resursseja. Tämä on tavallaan rajoittanut kuntien itsehallintoa ja mahdollisuuksia kehittää omassa päätösvallassa olevaa yleistä toimialaa. (Hallberg ym. 2009: 51-53).

Eduskunta ja valtioneuvosto, ministeriöt ja valtion keskusvirastot sekä oikeuslaitos ohjaavat kuntien toimintaa lainsäädännön, rahoituksen ja informaatio-ohjauksen keinoin. Näiden ylimpien valtioelinten ja kuntien välissä on suuria organisaatiouudistuksia viime vuosina kokenut valtion aluehallinto sekä kuntien yhteistyöhön perustuvat alueelliset organisaatiot, kuten sairaanhoitopiirit ja kuntayhtymät. Kunnat vastaavat omasta taloudes-

taan ja niillä on verotusoikeus toimintansa rahoittamiseen. Osa kuntien menoista rahoitetaan valtionosuuksilla, jotka tasaavat kuntien välisiä eroja taloudellisessa kantokyvyssä. Lainsäädännöllä määritellään kuntien lakisääteiset tehtävät ja toimivalta sekä kuntien valtionosuuksien ja kunnallisveron perusteet. (Anttiroiko ym. 2003: 15-19).

Anttiroiko ym. (2003: 19) jäsentävät kuntien toiminnan seuraaviin neljään tehtäväalueeseen:

1. Hyvinvointi- ja palvelutehtävä
-kunnilla on laaja vastuu asukkaiden hyvinvoinnista
-hyvinvointipalvelujen tuottaminen ja järjestäminen asukkaille

2. Edunvalvonta- ja kehittämistehtävä
-kuntaorganisaation ja paikallisyhdyskunnan etujen valvonta
-paikallisyhdyskunnan eri toimintojen kehittäminen ja kilpailukyvyn edistäminen

3. Demokratia- ja poliittinen tehtävä
-kuntien kautta asukkaat käyttävät paikallista itsehallintoa ja toteuttavat kansanvaltaa
-kunnan tahdonmuodostus, arvojen ja etujen yhteensovittaminen, voimavarojen kohdentaminen, kunta- ja palvelustrategioiden määrittely

4. Valtion osoittamat viranomaistehtävät
-kunnat toimivat paikallisviranomaisina käyttäen valtion kunnille osoittamaa julkista valtaa mm. ympäristö-, yhdyskunta-, koulutus- ja sosiaaliasioissa

Tämän tutkimuksen kohdealueena on ensisijaisesti kuntien demokratia- ja poliittinen tehtävä, mutta siinä viitataan myös kuntien kuntien edunvalvonta- ja kehittämistehtävään (paikallisyhdyskunnan etujen valvonta).

3.2 Kuntarakenne

Suomen kuntarakenne on historiansa aikana ollut jatkuvassa muutoksessa ja kuntien sopivan lukumäärän pohdinnalla on meillä pitkät perinteet. Uusien kuntien perustaminen jatkui maassamme 1920-luvulle asti, mutta jo 1800-luvulta alkaen on esitetty näkemyksiä, että tietyt kuntien tehtävät pystyttäisiin hoitamaan paremmin ja tehokkaammin suuremmissa yksiköissä (Leinamo 2010). Pyrkimyksiä kuntien yhteistyön lisäämiseen ja

kuntarakenteen tiivistämiseen on siis aika ajoin ollut nähtävissä vuosikymmenien kuluessa. Vuonna 1967 annettiin laki kuntauudistuksesta, jonka tavoitteena oli vähentää kuntien määrää lähes 200:lla. Kuntauudistuksen käytännön toteuttamista valmisteltiin laajapohjaisesti vuoteen 1972 saakka, mutta hallitus ei lopulta milloinkaan antanut esitystä toteuttamista varten laadituista erityislaeista. Syynä tähän pidettiin keskustapuolueen ja sosiaalidemokraattien eriäviä näkemyksiä. (Leinamo 2004: 23-24, 2010: 11).

Keskustelu kuntaliitoksista ei kuitenkaan päättynyt. Erityisesti 1990-luvun lama lisäsi paineita kuntarakenteen muuttamiseksi ja 2000-luvulle tultaessa valtio alkoi aktiivisesti kannustaa kuntia liitoksiin mm. nostamalla yhdistymisavustusten tasoa ja pidentämällä niiden kestoa (Leinamo 2010). Valtioneuvosto käynnisti keväällä 2005 Paras-hankkeen, jonka myötä hyväksyttiin helmikuussa 2007 laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (9.2.2007/169) eli niin kutsuttu puitelaki. Paras-hankkeen ja puitelain tarkoituksena oli parantaa kuntien elinvoimaa ja kykyä tuottaa palvelut. Uudistuksen keinoina esitettiin kuntaliitokset sekä yhteistyön lisääminen kuntien välillä. Puitelain myötä muutettiin myös kuntajakolain (19.12.1997/1196: 38§) säädöstä yhdistymisavustuksesta siten, että viimeistään vuoden 2009 alussa voimaan astuvista kuntaliitoksista oli mahdollista saada korotettua yhdistymisavustusta.

Kuntaliiton (Kaksi suurta kuntaliitosaaltoa 2013; Kuntaliitokset 2015) tilastojen mukaan Suomessa oli vuonna 1966 kuntia 545 ja vuonna 2015 enää 317. Kuntien määrä on siis 50 vuoden aikana vähentynyt 228:lla. Suurimmat kuntaliitosaallot tarkastelujaksolla ajoittuvat vuosiin 1967-1977 (63 liitosta) ja vuosiin 2005-2015 (83 liitosta). Ensimmäisen aallon taustalla lienee 1967 alkaneen kuntauudistusprosessin aiheuttama paine/uhka ja jälkimmäisen aallon kohdalla taas Paras-hankkeen vauhdittama kuntarakennekeskustelu. Suuri osa jälkimmäisen aallon liitoksista (32 kpl) astui voimaan vuoden 2009 alussa, kuten myös Kurikan ja Jurvan kuntaliitos. (Kaksi suurta kuntaliitosaaltoa 2013; Kuntaliitokset 2015.)

Kunta- ja palvelurakenneuudistus ja kuntaliitokset mullistavat kunnallisen demokratian perusteita: kunnat suurenevat, etäisyydet ja hallittavat alueet kasvavat, mutta samalla luottamustehtävät vähenevät (Backa & Kattilakoski 2013: 11). Demokratian turvaaminen ja koko kunnan huomioiminen asettaakin kuntapäättäjät suurten haasteiden äärelle. Mo-

nissa kuntaliitoksissa on pyritty varmistamaan liitoskuntien alueellinen edustavuus erilaisilla käytänteillä, kuten sopimalla alueellisia kiintiötä eri toimielimiin tai perustamalla aluelautakuntia tms. kunnan eri osiin. Kurikan ja Jurvan liitoksen yhteydessä sovittiin ainoastaan kunnan väkiluvun edellyttämää suuremmasta laajennetusta valtuuston koosta (43 paikkaa 35 sijaan) liitoksen voimaan astumisesta lukien kaksi vaalikautta kestävän siirtymäkauden ajaksi.

3.3 Kuntaliitostutkimus

Kuntaliitoksia on tutkittu viime vuosina kiihtyvään tahtiin (Kuntaliitostutkimukset 2013). Erityisesti 200-luvulla alkanut ”kuntaliitosbuumi” on pitänyt tutkijat kiireisinä. Korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa kuntaliitostutkimusta on tehty erityisesti yhteiskuntatieteiden, hallintotieteiden, taloustieteiden ja maantieteen aloilla. Esimerkiksi Vaasan yliopiston Levón-instituutissa ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa on vahva perinne alan tutkimukseen.

Sari Puustisen (1998) tutkimuksessa on tarkasteltu haastatteluaineistojen kautta kolmea 1990-luvulla käytyä kuntaliitosprosessia, joista yksi päättyi liitokseen ja kaksi ei. Porvoon kaupungin maalaiskunnan vuonna 1996 toteutuneen liitoksen yhteydessä käyty keskustelu vaikuttaa varsin tutulta ja yhteneväiseltä Kurikan ja Jurvan tilanteeseen, vaikka ajallisesti eroa on kymmenisen vuotta. Yhdistyneen Porvoon ensimmäisissä kunnallisvaaleissa vasemmisto kärsi tappion ja RKP korjasi voiton. Tätä selitti ainakin osittain äänestäjien aktivoituminen kuntaliitoksen reuna-alueella (Puustinen 1998: 60).

Kari Leinamo (2004) on tutkinut viittä 1960-70 luvuilla yhdistynyttä kuntaa ja verrannut niissä liitoksen jälkeisten noin 30 vuoden aikana tapahtunutta kehitystä saman tyyppisiin verrokkikuntiin, jotka ovat pysyneet itsenäisinä. Leinamon (2004: 128) havaintojen mukaan liitosalueiden poliittinen vaikutusvalta on vähentynyt merkittävästi. Valtuutettujen määrä vastaa melko hyvin kunnan eri osien asukaslukua, joten liitosalueiden todellinen painoarvo riippuu ennen kaikkea yhdistyneiden kuntien kokoerosta. Poliittiselta jakaumaltaan erilaisten kuntien liitoksissa menettäjänä on Leinamon tutkimuksessa tavallisimmin ollut Keskusta.

Vuoden 2005 alussa toteutunut Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos on esimerkki maaseutumaisen kunnan yhdistymisestä selvästi suurempaan maakuntakeskukseen. Kahilan & Zimmerbauerin (2006) Ruralia-instituutissa tehty tutkimus on kuntaliitoksen seurantahankkeen raportti peräseinäjokisille asukkaille heti liitoksen jälkeen tehdyn lähtötilakyselyn tuloksista. Asukkaiden mielestä liitoksella ei ollut välittömiä vaikutuksia heidän arkeensa, mutta huolta aiheuttivat oman alueen tuleva kehittäminen osana suurta Seinäjokea sekä hallinnon legitimiteetti ja oman alueen edustuksellisuus (Kahila & Zimmerbauer 2006). Seinäjoen ja Peräseinäjoen liitosta on tutkittu Ruralia-instituutissa myös kaupungin läheisen maaseudun kehittämishankkeen puitteissa. Heiskasen & Kahilan (2006) tutkimus etsii vastauksia siihen, miten Peräseinäjokea pystyttäisiin kehittämään houkuttelevana maaseutuasumisen paikkana, eikä Seinäjoen kasvu valuisi muihin maaseutumaisiin naapurikuntiin. Ongelmaksi nähdään mm. maanomistus ja ratkaisuksi esitetään kaavoituksen ja tonttitarjonnan lisäämistä lähempänä Seinäjoen keskustaa. Peräseinäjoen taajamat ja kylät ovat potentiaalisten asukkaiden mielestä liian kaukana kaupunkikeskuksesta ja sen palveluista (Heiskanen & Kahila 2006: 55).

Tutkimuksessaan ”Yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista” Leinamo (2010) on tarkastellut vuosina 2001-2009 toteutettuja maaseutukuntien ja kaupunkien välisiä kuntaliitoksia ja niiden vaikutuksia erityisesti maaseudun palveluihin. Laaja aineisto käsittää kaikkiaan 45 kuntaliitosta, jotka on jaoteltu toteutumisajankohdan ja liitoskuntien koon mukaisiin tarkasteluryhmiin. Pienten kaupunkien yksittäisliitokset 2009 –kategoriassa on mukana myös Kurikan ja Jurvan liitos. Leinamon (2010: 67-68) mukaan kyseisen ryhmän ”liitosten lähtökohtana on ollut pienen ja taloudellisesti vaikeassa asemassa olevan kunnan liittyminen alueen keskukseen”. Hän jatkaa, että ”yhdistymisellä tavoitellaan poikkeuksetta seudullisesti vahvempaa kokonaisuutta ja kaupungin aseman korostamista muihin kuntiin nähden”. Lähes kaikissa vuonna 2009 toteutuneissa pienten kaupunkien yksittäisliitoksissa Leinamo (2010) mainitsee suurimmiksi haasteiksi laskevan väestökehityksen ja kuntien taloudellisen tilanteen. Todennäköisenä kehityssuuntana hän näkee liitoksen reuna-alueiden palveluverkon harvenemisen, niiden aseman heikkenemisen ja muuttumisen maaseutukylien kaltaisiksi alueiksi, erityisesti mikäli seudulla tehdään uusia liitoksia (Leinamo 2010: 68). Mainitut arviot haasteista ja kehitysnäkymistä ovat ainakin Kurikan ja Jurvan kohdalla oikeaan osuvia ja täyttä totta myös vuonna 2016.

Suomen Kuntaliitossa tehdään jatkuvasti omaa tutkimusta kuntaliitoksista ja liitto kustantaa ja julkaisee myös yliopistoissa tehtyä alan tutkimusta Acta-sarjassaan ja Acta-väitöskirjasarjassaan (esim. Laamanen 2007). Myös Kunnallisalan kehittämissäätiö rahoittaa kunta- ja kuntaliitostutkimusta ja julkaisee sitä omassa Polemia-sarjassaan (esim. Halme & Kuukasjärvi 2010). Paras-hankkeen vaikutusten kartoittamiseen ja seurantaan on perustettu erityinen ARTTU-arviointitutkimusohjelma, jota rahoittavat kunnat, Suomen Kuntaliitto, KEVA ja eri ministeriöt (Paras-arviointitutkimus ARTTU 2015). Vuonna 2008 alkaneen viisivuotiskauden jälkeen tutkimusohjelma jatkuu kaudella 2014-2018 nimellä ARTTU2. Tutkimusohjelman piirissä on toteutettu ja julkaistu runsaasti kuntaliitoksiin liittyvää tutkimusta.

Elina Laamanen (2007) on lähestynyt kuntaliitoksia diskursiivisesta näkökulmasta. Hän tarkastelee väitöstutkimuksessaan sanomalehtiaineiston perusteella, miten kuntaliitosprosessit politisoituvat julkisessa keskustelussa ja millaisia konflikteja se saa aikaan. Maria Merisalo (2010) puolestaan on tutkinut valtataistelun näkökulmasta Mietoisten ja Mynämäen 2007 toteutunutta kuntaliitosprosessia sen käynnistymisvuodesta 1998 vuoteen 2007. Pitkä ja monivaiheinen prosessi nosti Merisalon (2010) mukaan esiin voimakkaita tunteita, vahvoja argumentteja ja selkeitä toimijaryhmiä puolesta ja vastaan. Osallisena olevat henkilöt käyttivät valtaansa eri keinoilla ja valtataistelu johti konflikteihin. Merisalo (2010) näkee Mietoisten ja Mynämäen vuosia kestäneen kuntaliitosväännön opetuksena sen, että kuntaliitos on herkkä prosessi, jossa osapuolten tulisi huomioida muiden näkemykset ja päämäärät. Eri suuntiin vetäessä ja riidellessä unohtuu tärkein eli uuden yhteisen kunnan luominen.

Tuukka Saarimaa & Janne Tukiainen (2010) ovat kehittäneet uuden otantamenetelmän, jolla he ovat tutkineet Suomen kuntaliitoksia ja erityisesti kunnallispolitiikan ja valtion yhdistymisavustusten vaikutusta liitospäätöksiin. Tulokset kertovat, että politiikalla ja poliitikkojen henkilökohtaisilla vaikuttimilla on ollut kuntaliitospäätöksiä vaikeuttava vaikutus. Toisaalta yhdistymisavustukset ovat selvästi vauhdittaneet liitospäätöksiä ja tarjonneet kunnille mahdollisuuksia paikata liitosten negatiivisia vaikutuksia.

Kuntaliitokset ovat olleet aiheena myös lukuisissa pro gradu –tutkimuksissa. Helena Mehtälä (2010) on omassa gradussaan tutkinut Kokkolan ja sen naapurikuntien kuntalii-

tokseen johtaneita tapahtumia ja kuntaliitoksen alkuvaiheita luottamuksen ja vallankäytön näkökulmasta. Saila Piipari-Huovilan (2012) työssä on perehdytty kuntaliitoskuntien reuna-alueille perustettujen alueellisten toimielinten rooliin ja merkitykseen lähidemokratian turvaamisessa. Anni Kyösti (2012) on gradussaan pohtinut kuntaidentiteetin merkitystä kuntaliitoskuntien asukkaille.

Kuntaliitosten talousvaikutuksia on myös tutkittu. Niko Vartiaisen (2014) työssään selvittänyt kuntaliitosten vaikutuksia kuntien nettokustannuksiin. Vartiaisen tulokset osoittavat, että jonkin verran säästöjä on liitosten myötä syntynyt ainoastaan hallintokuluissa, eikä säästö niissäkään ole tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Henna Romppaisen (2014) ”Jos kaks köyhää pannaan yhteen..” –gradussa tutkitaan kuntaliitoksen taloudellisia vaikutuksia kolmessa eteläpohjalaisessa kuntaliitoksessa, joista Kurikan ja Jurvan liitos on yksi. Romppainen (2014) on työssään pannut merkille mm. Kurikan vuosikatteen heilahtelun ja suhteellisen velkaantuneisuuden nousun vuodesta 2011 lähtien vuonna 2013 saavutetulle kriisikuntatasolle.

4. KUNTA DEMOKRATIAN NÄYTTÄMÖNÄ

”Kuntademokratialla tarkoitetaan kunnan asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa kunnan hallintoelinten päätöksiin ja luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden suhteita kunnan hallinto-organisaatiossa” (Wiberg 2005).

4.1 Kuntalaisen rooli

Kunnan organisaatioiden ja toiminnan taustalla on aina ihminen - kuntalainen. Anttiroiko ym. (2003) määrittelevät kunnan alueyhteisönä ja paikkakuntana, jolla on omat ominaisuutensa ja imagonsa. Asukkaat kiinnittyvät kotikuntaansa oman elämänpiirinsä, sosiaalisten suhteidensa ja kulttuurin kautta. Kuntalaisen tärkein velvollisuus on Anttiroikon ym. (2003) mukaan maksaa veroa ja maksuja käyttämistään palveluista. Mikäli kunnan asukas valitaan johonkin kunnalliseen luottamustehtävään, hänellä on myös velvollisuus kyseistä tehtävää hoitaa.

Kuntalaisilla on kuntalain (17.3.1995/365: 26§) mukaan äänioikeus kunnallisvaaleissa ja äänestysoikeus neuvoa-antavassa kunnallisessa kansanäänestyksessä. Lisäksi kuntalaisilla on aloiteoikeus kunnan toimintaa koskevissa asioissa. Näkökulmasta riippuen kuntalaisella voi olla asuinkunnassaan mm. seuraavia rooleja:

Kuntalaisen rooli	**Kuntalaisen suhde asuinkuntaansa**
äänestäjä	vallan lähde, toiminnan valvoja, valitusoikeuden käyttäjä
veronmaksaja	kunnan rahoittaja, omistaja
asukas	yhdyskunnan asukas, kuluttaja, työntekijä
luottamushenkilö	kunnan päättäjä, kuntalaisten edustaja
asiakas	palvelun käyttäjä, vallan kohde
osallistuja	vaikuttaja, vaatimusten esittäjä
puolueen jäsen	poliittinen toimija, osallistuja
intressiryhmän jäsen	yhteistyökumppani, edunvalvoja
sidosryhmän edustaja	edunvalvoja, neuvottelukumppani, lobbari

Lähde: Anttiroiko ym. (2003: 14)

Varsin moni edellä kuvatuista kuntalaisen rooleista liittyy valtaan, vaikuttamiseen ja edunvalvontaan – siis poliittiseen toimintaan. Toimivan kuntademokratian edellytyksenä ovatkin ennen kaikkea osallistuvat ja aktiiviset kuntalaiset. Kunnan valtaa ja vastuuta jaetaan ensisijaisesti kunnallisvaaleissa, jotka ovat ehkä tärkein ja vaikuttavin tapa osallistua ja vaikuttaa oman asuinkuntansa asioihin.

4.2 Kunnallisvaalit

Valtuuston jäsenet ja varajäsenet valitaan kuntalain mukaan vaalivuotta seuraavaksi neljäksi kalenterivuodeksi suljetulla ja suhteellisella vaalilla, jossa kaikilla äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus. Valtuutettuja valitaan kunnan asukasluvun mukaan 17-85. (Kuntalaki 17.3.1995/365: 9-10§). Kurikan väkiluku oli kuntaliitoshetkellä alle 15 000 asukasta, joten lain mukainen valtuutettujen määrä olisi ollut 35. Kurikassa käytettiin kuitenkin Kuntajakolain (19.12.1997: 24§) suomaa mahdollisuutta valita yhdistyneelle kunnalle suurempi 43-jäseninen valtuusto kahdelle kuntaliitosta seuranneelle valtuustokaudelle.

Vaalilain (2.10.1998/714) mukaan kunnallisvaaleissa vaalipiirinä toimii koko kunta ja äänestysalueista päättää valtuusto. Kurikassa syksyn 2008 kuntaliitosvaalit käytiin kuntien entisen äänestysaluejaon mukaisesti, jossa Kurikan alue oli jaettu kymmeneen ja Jurvan alue kahdeksaan äänestysalueeseen. Vuoden 2012 vaaleihin äänestysaluejakoa muutettiin siten, että Kurikan puolella oli kuusi ja Jurvan puolella kolme äänestysaluetta.

Vuonna 2015 voimaan astuneen uuden kuntalain (10.4.2015/410) mukaan valtuutettujen määrästä päättää valtuusto ja laki asettaa määrälle ainoastaan asukasmäärän mukaisen minimin (13-79). Valtuuston päätös mahdollisesta minimimäärää suuremmasta valtuustosta on toimitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Kunnallisvaalien tulos määrätään seuraavalla tavalla (esim. Vaalilaki 2.10.1998/714; Heuru ym. 2008): Ensin lasketaan kunkin ehdokkaan henkilökohtaiset äänet yhteen ja asetetaan ehdokkaat puolueen, vaaliliiton tai yhteislistan sisällä äänimäärien mukaiseen järjestykseen. Tämän jälkeen kunkin listan ehdokkaiden äänet lasketaan äänet yhteen ja määrätään jokaiselle ehdokkaalle vertausluku käyttäen *d´Hondtin* laskentamenetelmää, siten että listan suurimman henkilökohtaisen äänimäärän saanut ehdokas saa vertausluvukseen listan koko äänimäärän, toiseksi suurimman äänimäärän saanut puolet tästä, kolmanneksi tullut kolmasosan jne. Yhteislistojen ulkopuolisen ehdokkaan vertausluku on sama kuin henkilökohtainen äänimäärä. Valituiksi tulee vertauslukujen mukaisessa järjestyksessä niin monta ehdokasta kuin on paikkoja valtuustossa. Samalla tavalla määräytyvät myös varajäsenyydet.

4.2.1 Ehdokasasettelu

Vaalit alkavat jo ehdokasasettelusta. Se ohjaa äänestäjien toimintaa ja vaikuttaa merkittävästi äänestyspäätöksiin ja vaalien tuloksiin: tässä on tarjonta, valitse näistä. Ehdokashankinta ja ehdokaslistojen asettaminen on puolueorganisaatioiden (tai yhteislistojen perustajien) tehtävä.

Puolueella, vaaliliitolla tai yhteislistalla on vaalilain (2.10.1998/714: 147§) mukaan oikeus asettaa kuntavaaleihin enintään puolitoistakertainen määrä ehdokkaita valtuusto-

paikkoihin nähden. Kurikan 43-paikkaisessa valtuustossa tämä tarkoittaa enintään 64 ehdokasta per lista. Jokaisella puolueella on ainakin lähtökohtaisesti tavoitteena saada kokoon mahdollisimman monipuolinen ja alueellisesti kattava ehdokaslista, joka edustaa tasaisesti eri sukupuolia, kunnanosia, väestö-, ikä- ja ammattiryhmiä. Koska poliittinen osallistuminen on vapaaehtoista, monipuolisen ehdokaslistan kaikkia kriteerejä ei aina pystytä täyttämään. Ehdokasasettelussa näkyvät luonnollisesti myös puolueiden ja heidän kannattajiensa erilaiset arvot ja profiilit.

On kuitenkin myös mahdollista, että ehdokaslistaa halutaan tietoisesti ja tarkoitushakuisesti rakentaa tietyn näköiseksi. Ehdokasasettelulla voidaan esimerkiksi ohjata äänten keskittämiseen, mikä parantaa tiettyjen ehdokkaiden valintamahdollisuuksia. Tällaista puolueet eivät yleensä mielellään toki myönnä, mutta se on osa taustalla tapahtuvaa poliittista vallankäyttöä. Oman tutkimukseni näkökulmasta kiinnostavaa on erityisesti ehdokasasettelun alueellinen kattavuus ja Kurikan ja Jurvan välinen tasapaino. Tutkimukseni kaksissa vaaleissa ehdokkaita ovat Kurikassa asettaneet ainoastaan rekisteröidyt poliittiset puolueet. Kokoomus ja Kristillisdemokraatit ovat molemmissa vaaleissa solmineet keskenään vaaliliiton.

4.2.2 Äänestysaktiivisuus

Demokratian toimivuuden kannalta äänestysaktiivisuus on tärkeä mittari. Suomessa kunnallisvaalien äänestysaktiivisuus on perinteisesti ollut eduskunta- ja presidentinvaaleja alemmalla tasolla. Erot kuntien välillä ovat kuitenkin erittäin suuret. Esimerkiksi vuoden 2008 kunnallisvaalien äänestysprosentti vaihteli Suomussalmen 51%:n ja Kinnulan 84%:n välillä. Myös kuntien ja erityisesti suurempien kaupunkien sisällä äänestysaktiivisuudessa on suuria eroja. (Pekola-Sjöblom ym. 2013: 125).

Äänestysaktiivisuuteen voivat vaikuttaa hyvin monet eri syyt demografisista tekijöistä poliittiseen ympäristöön. Yhden mielenkiintoisimmista selitysmalleista tarjoavat Lyytikäinen & Tukiainen (2013). He ovat tutkimuksessaan *Voters are rational* testanneet regressioepäjatkuvuusmenetelmän avulla hypoteesia, jonka mukaan todennäköisyys äänestää kunnallisvaaleissa riippuu todennäköisyydestä, jolla annettu ääni vaikuttaa vaalin tulokseen. Lyytikäisen ja Tukiaisen (2013: 35) tulokset osoittavat, että äänen vaikuttavuudella todella on merkitystä. Erityisen selvästi äänestysintoa näyttää lisäävän valtuuston

koon kasvaminen, jolloin paikkoja on jaossa enemmän, viimeiset paikat jaetaan pienemmillä äänimäärillä ja yhdellä äänellä on suurempi vaikutus. Äänestäjät näyttävät siis toimivan rationaalisesti päättäessään äänestääkö vai jättää äänestämättä. Tuloksista on helppo vetää yhtymäkohtia kuntaliitoksiin ja niiden myötä suureneviin valtuustoihin.

4.3 Kunnan toimielimet

Kuntalain (17.3.1995/365: 17§) mukaan kunnan toimielimiä ovat valtuuston lisäksi kunnanhallitus, lautakunnat ja johtokunnat, niiden jaostot sekä toimikunnat. Kuntalaki määrää valtuustoa valitsemaan näistä ainoastaan kunnanhallituksen ja tarkastuslautakunnan. Muiden toimielinten perustamisessa valtuusto voi käyttää vapaata harkintaa ja esimerkiksi lautakuntien määrä ja muoto vaihtelevat kunnittain suurestikin.

Vaalilaki (2.10.1998/714) velvoittaa lisäksi valtuustoa valitsemaan kunnan keskusvaalilautakunnan, joka vastaa vaalien järjestämisestä. Kunnanhallituksen velvollisuus on vielä asettaa kutakin äänestysaluetta varten vaalilautakunta ja laitoksessa toimitettavaa ennakkoäänestystä varten vaalitoimikunta. Nämä toimielimet vastaavat vaalien järjestämisestä. Seuraavaksi esitellään keskeisimmät kunnalliset toimielimet, niiden tehtävät ja rooli.

4.3.1 Valtuusto

Vaaleilla valittava valtuusto on juridisessa mielessä kunnan tärkein toimielin. Se on myös ainoa kunnan toimielimistä, jonka kansa suoraan vaaleilla valitsee. Kuntalain (17.3.1995/365: 13§) mukaan valtuusto vastaa kunnan toiminnasta, taloudesta ja keskeisistä päätöksistä. Lain mukaan valtuuston tulee:

1) päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista
2) päättää hallinnon järjestämisen perusteista
3) päättää talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista sekä hyväksyä talousarvio
3a) päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista
4) päättää kunnan palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista
5) päättää kunnan liikelaitokselle asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista
6) päättää takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta
7) valita jäsenet kunnan toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä
8) päättää luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista
9) valita tilintarkastajat
10) hyväksyä tilinpäätös ja päättää vastuuvapaudesta
11) päättää muista valtuuston päätettäviksi säädetyistä ja määrätyistä asioista

Niitä asioita, joita laki ei erikseen määrää valtuuston päätettäväksi, valtuusto voi delegoida muille kunnan toimielimille, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Tällöin puhutaan kuntalain (17.3.1995/365: 14§) mukaan toimivallan siirtämisestä, joka tapahtuu käytännössä esimerkiksi kunnan johtosääntöjen avulla. Valtuusto käyttää myös niin sanottua yleistä toimivaltaa kunnan päätöksenteossa (Heuru ym. 2008). Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli eteen tulevaa päätöstä ei ole erikseen määrätty valtuuston tehtäväksi tai delegoitu eteenpäin, päätösvalta asiassa kuuluu valtuustolle.

Valtuustolla on siis ainakin muodollisesti kunnan ylin päätösvalta ja se vastaa kunnan toiminnan ja talouden suurista linjoista ja tavoitteista. Kuntalaisen kannalta puhutaan esimerkiksi kunnan palveluista, elinkeinopolitiikasta, yhdyskuntarakenteesta, kuntien välisestä yhteistyöstä ja myös kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamisesta (Majoinen 2004).

Vuonna 2009 manner-Suomen 332 valtuustossa oli yhteensä 10 412 valtuutettua. Määrä on vähentynyt vuodesta 1993 laskien 2 159 valtuutetulla. Suurin vähennys tapahtui vuoden 2008 vaaleissa, joissa kuntaliitosbuumin myötä valittiin vuonna 2009 alkaneelle valtuustokaudelle 1 544 valtuutettua edelliskautta vähemmän. Keskimäärin vuoden 2009 valtuustoissa istui 31 valtuutettua ja yleisin valtuuston koko 27. (Pekola-Sjöblom & Piipponen 2013).

4.3.2 Kunnanhallitus

Kunnanhallitus on kunnan lakisääteinen toimielin, jonka koosta ja kokoonpanosta päättää valtuusto. Valtuusto valitsee hallitukseen jäsenet, puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia. Kunnanhallituksen jäsenten vaalikelpoisuudella on tiukemmat kriteerit kuin valtuuston jäseneksi pyrkivillä (Kuntalaki 17.3.1995/365: 35§). Hallituksen tehtävät kuntalaki (17.3.1995/365: 23§) määrittelee seuraavasti:

”Kunnanhallitus vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kunnanhallitus valvoo kunnan etua ja, jollei johtosäännössä toisin määrätä, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa.

Kunnanhallitus tai johtosäännössä määrätty kunnan muu viranomainen antaa tarvittaessa ohjeita kuntaa eri yhteisöjen, laitosten ja säätiöiden hallintoelimissä edustaville henkilöille kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin.”

Heuru ym. (2008) nimeävät kunnanhallituksen kunnan keskeisimmäksi toimielimeksi, jonka asema on viime aikoina entisestään vahvistunut. Syynä tähän on Heurun ym. (2008: 189) mukaan asioiden valmistelun merkityksen korostuminen ja lautakuntien itsenäisyyden vähentyminen. Majoisen (2004) mukaan hallituksella on merkittävä rooli kunnan hallinnon ja talouden pyörittämisessä. Hallituksen työskentely on valtuustoa tiiviimpää ja hallituksen jäsenet ovat yleensä parhaiten informoituja siitä, mitä kunnassa tapahtuu (kokouksia on keskimäärin 2-4 kertaa kuukaudessa). Hallitus myös valvoo kunnan etua ja käyttää kunnan puhevaltaa tuomioistuimissa. Tärkeä huomio on myös se, että hallitus toimii viime kädessä kaikkien kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden työnantajana (Heuru ym. 2008).

Kokonaisuutena hallituksen merkittävä rooli kuntakehityksen ohjaajana ja kuntaa virallisissa yhteyksissä ja julkisessa keskustelussa edustavana toimielimenä lienee siis varsin kiistaton. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että hallitus toimii aina valtuuston luottamuksen varassa. Valtuusto on hallituksen ”työnantaja” ja voi tarvittaessa myös erottaa ja vaihtaa hallituksen tai sen yksittäiset jäsenet. (Majoinen 2004: 15.)

Vuonna 2009 manner-Suomen kuntien hallituksissa oli yhteensä 3 026 jäsentä. Pudotusta edellisen vaalikauden määrään oli 607 jäsentä. Keskimääräinen hallituksen koko oli yhdeksän jäsentä. (Pekola-Sjöblom & Piipponen 2013).

4.3.3 Muut toimielimet

Muista kunnan toimielimistä ovat lain mukaan pakollisia ainoastaan tarkastuslautakunta ja vaalien toimittamiseen liittyvät lautakunnat. Tarkastuslautakunta on Majoisen (2004) mukaan keskeinen valtuuston apuelin, jonka tehtävät määritellään kuntalaissa (17.3.1995/365: 71§) seuraavasti:

”Tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan on arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja toimenpideohjelman riittävyyttä.”

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on oltava valtuutettuja, eikä lautakuntaan voida valita kunnanhallituksen jäseniä, kaupunginjohtajaa, pormestaria, apulaispormestaria eikä heidän läheisiään. Muuten kelpoisuusehdot ovat käytännössä samat kuin kunnanhallitukseen. (Kuntalaki 17.3.1995/365: 71§).

Valtuustolla on lakisääteisten toimielinten valinnan jälkeen varsin vapaat kädet järjestää kunnan hallinto. Valtuusto voi päättää, mitä toimielimiä kunnassa on ja miten toimivalta ja tehtävät kunnan eri toimielinten välillä jaetaan (Majoinen 2004). Valtuusto nimeää harkintansa mukaan tarpeellisen määrän lautakuntia, johtokuntia, toimikuntia tai jaostoja (Heuru ym. 2008). Valtuusto voi myös päättää, että esimerkiksi osa johtokunnan tai toimielimen jäsenistä valitaan asukkaiden esityksestä (Heuru ym. 2008: 190).

Vaikka lautakunnat ovat vapaaehtoisia, käytännössä niitä on lähes joka kunnassa (Heuru ym. 2008). Lautakunnat toimivat kunnan eri toimintasektoreilla ja ne käsittelevät kunnan palvelutuotantoon vaikuttavia asioita ja tekevät usein asukkaiden arkeen läheisesti vaikuttavia päätöksiä. Yksi lautakuntien tärkeä rooli onkin tuoda kuntalaisnäkökulmaa palvelutuotannon kehittämiseen. (Majoinen 2004). Lautakuntien määrä on 2000-luvulla vähentynyt erityisesti kuntaliitosten myötä huomattavasti. Myös kunta- ja palvelurakenneuudistuksen myötä tehtäviä on siirretty useamman kunnan muodostamille yhteislautakunnille. Samalla on toisaalta perustettu uusia kunnanosahallinnosta vastaavia toimielimiä, kuten aluelautakuntia. (Pekola-Sjöblom & Piipponen 2013).

Oman kokemukseni pohjalta uskallan sanoa, että lautakuntaorganisaatio on kunnan hallinnon kannalta usein varsin raskas ja tehoton ”väliporras”. Samoja asioita on valmisteltava ja käsiteltävä moneen otteeseen ensin lautakunnassa, sitten hallituksessa ja lopulta valtuustossa. Se, että lautakunnan jäsenissä on usein paljon ei-valtuutettuja, on omiaan lisäämään tiedonkulun haasteita ja vähentämään päätöksiin sitoutumista ja kokonaisvaltaista kehittämisotetta. Niinpä ei ole ollenkaan tavatonta, että päätökset muuttuvat moneen kertaan eri toimielimissä. Yksi ratkaisu tähän ongelmaan on ns. valiokuntamalli, jossa lautakuntiin valitaan ainoastaan valtuutettuja (esim. Heuru ym. 2008; Pekola-Sjöblom & Piipponen 2013). Malli on jo käytössä monessa Suomen kunnassa.

Kunnat ovat lisäksi jäseninä ja osakkaina lukuisissa alueellisissa ja maakunnallisissa organisaatioissa ja kuntayhtymissä. Näiden hallintoelimiin, kuten yhtymävaltuustoihin, kunnat valitsevat asukasmäärän tai omistussuhteen mukaisen määrän jäseniä. Tarkastelen tutkimuksessani Kurikan luottamustehtävien jakautumista myös muutamien kuntayhtymien osalta.

Pekola-Sjöblomin & Piipposen (2013) mukaan manner-Suomen kunnissa oli vuonna 2009 pakollisten toimielimet pois lukien 1 624 lautakuntaa, missä oli vähennystä edelliseen vaalikauteen 28%. Keskimäärin kunnissa oli pakollisten toimielinten lisäksi viisi lautakuntaa. Helsingissä lautakuntia oli 14 ja muutamissa kunnissa ei yhtäkään. (Pekola-Sjöblom & Piipponen 2013; Pekola-Sjöblom ym. 2013). Kurikassakin lautakuntien määrä on kuntaliitoksen jälkeen vähentynyt periaatteessa kahdella, kun maaseutulautakunta muuttui Jalasjärven kanssa yhteiseksi ja perusturvalautakunta lakkautettiin kokonaan vuoden 2013 alusta. Molempien mainittujen lautakuntien tehtävät siirrettiin ylikunnallisten yhteislautakuntien hoidettaviksi.

4.4 Toimielinten rooli ja työnjako käytännössä

Vuoden 1995 kuntalaissa pyrittiin vahvistamaan kunnallista kansanvaltaa ja valtuuston asemaa kunnan toimintaa ohjaavana strategisena toimielimenä. Kaija Majoinen (2001) on tutkinut tätä valtuuston perustehtävää ja sen toteutumista käytännön kuntapolitiikassa. Majoinen (2001) vetää tutkimuksestaan sen johtopäätöksen, että tutkimuskunnissa valtuuston rooli strategisena johtajana oli jäänyt varsin heikoksi. Valtuusto oli kyllä mukana *vaikuttamassa* strategioihin ja tavoiteisiin, mutta ei ollut niitä *määrittelevä* toimielin (Majoinen 2001: 266).

Käytännössä edustuksellisen demokratian keskeinen toimielin kunnassa on myös Majoisen (2004) mukaan kunnanhallitus. Harisalon & Stenvallin (2002: 13) mukaan ”se [hallitus] edustaa kiistatta vallankäytön ydintä kunnallisessa päätöksenteossa”. Hallituksen ohella merkittävää käytännön valtaa käyttävät palkatut viranhaltijat. Kunnan arjessa valtasuhteet sekoittuvat ja valtuuston rooliksi jää usein ainoastaan päätösten siunaaminen ja vaikutusten arviointi (Luomala & Puumala 2010). Muodollisen ja käytännön vallankäytön välillä käydään kunnissa jatkuvaa rajanvetoa. Toimielinten välisessä työnjaossa saattaa esiintyä ongelmia ja kitkaa (Majoinen 2004). Aina ei esimerkiksi muisteta tai haluta

ottaa eri toimielimiä mukaan asioiden valmisteluun, mikä ilmenee puutteellisena tiedottamisena tai liian kireinä aikatauluina, jolloin asioihin ei ole käytännössä mahdollisuutta vaikuttaa. Majoisen (2004) mukaan erityisesti valtuutetut, joilla ei ole mahdollisuutta olla valmisteluprosessissa mukana, kokevat itsensä helposti kumileimasimeksi.

Myöskään virkamiesten roolia vallankäyttäjänä ei pidä aliarvioida, kuten Wiberg (2005) kunnallispoliittista vallankäyttöä eritellessään toteaa, vaan se voi tilanteesta riippuen olla hyvinkin merkittävä. Omassa tutkimuksessani keskityn kuitenkin kunnan luottamushenkilöiden ja toimielinten väliseen vallanjakoon ja jätän viranhaltijat pääosin tarkasteluni ulkopuolelle. Heidän roolinsa nousee kyllä jossain määrin esiin haastatteluaineiston analysoinnissa.

Halme & Kuukasjärvi (2010) piirtävät poleemisessa ”Uusi kunta vai kuntaliitos – kuntalaisen itsehallinto” –teoksessaan kuvaa kokonaan uudenlaisesta kunnasta. He kritisoivat nykyistä järjestelmää mm. siitä, että demokratia kunnissa rajoittuu ainoastaan vaaleilla valittavaan valtuustoon. Kaikki muut kuntien luottamustehtäviin nimettävät ihmiset valitaan vaalien jälkeisten poliittisten neuvottelujen tuloksena, eikä kuntalaisilla ole mahdollisuutta vaikuttaa valintoihin. Halmeen & Kuukasjärven (2010) ”uudessa kunnassa” demokratiaa olisi laajennettu ja äänestäjän vaikutusvaltaa kasvatettu niin, että mahdollisimman suuri osa kunnan (taloudellisista) päätöksistä tehtäisiin suoraan äänestäjältä saadulla valtakirjalla. Tätä odotellessa on tyydyttävä nykyjärjestelmän suomiin mahdollisuuksiin ja pyrittävä käyttämään ne mahdollisimman hyvin.

5. MAANTIETEELLINEN VIITEKEHYS

5.1 Poliittinen maantiede

Tutkimus kuuluu poliittisen maantieteen piiriin. Poliittiselle maantieteelle ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä ja tyhjentävää määritelmää. Vuoriston (1997) mukaan poliittinen maantiede voidaan määritellä muun muassa oppina poliittisista alueista tai poliittisten prosessien maantieteellisiä ulottuvuuksia käsittelevänä tieteenalana. Se on ihmismaantieteen ala, joka tutkii alueellisesta näkökulmasta voimia, jotka muokkaavat maailmaamme ja elinympäristöämme (Blacksell 2006). Poliittisen maantieteen tutkimuskohteena ovat Vuoriston (1997: 9) mukaan:

-poliittisten päätösten ja toimenpiteiden vaikutukset alueisiin ja alueellisiin rakenteisiin
-alueiden ja alueellisten rakenteiden vaikutukset poliittiseen päätöksentekoon
-ne alueelliset rakenteet, jotka ovat seurausta edellä mainitusta vuorovaikutusprosessista

Poliittisen maantieteen historia juontuu antiikin ajan tieteisiin, joissa pohdittiin mm. valtion ja kaupunkien olemusta. Sen historian omana maantieteen haarana voidaan katsoa alkaneen Friedrich Ratzelin vuonna 1897 julkaisemasta teoksesta Politische Geographie oder Geographie der Staaten, des Verkehrs und des Krieges. Osaksi nykyaikaista ihmismaantiedettä poliittinen maantiede vakiintui 1900-luvun alkupuolella. Poliittisen maantieteen kiinnostuksen kohteina ovat aluksi olleet ennen kaikkea valtioiden väliset suhteet ja tieteenalan kehitykseen ovatkin merkittävästi vaikuttaneet maailmanjärjestyksessä tapahtuneet suuret mullistukset, kuten maailmansodat ja erilaiset kriisit. Kuten Ratzelin teoksen nimestäkin voidaan huomata, oli sodan maantiede alkuvaiheen poliittisen maantieteen ytimessä. Ratzelille valtio oli kasvava ja uutta elintilaa tarvitseva organismi, jonka jäsentämiseen hän loi orgaanisen valtioteorian. Teorian osia olivat mm. valtion kasvun seitsemän lakia, elintilaoppi ja valtioidea-käsite. (Blacksell 2006; Vuoristo 1997.)

Historian saatossa poliittisen maantieteen merkitys on vaihdellut eri aikakausina. 1900-luvun puolivälin vuosikymmeninä, kylmän sodan aikana, maailmajärjestys oli hetkellisesti vakiintunut. Myös poliittinen maantiede polki silloin ikään kuin paikallaan: uusia näkökulmia ja teorioita ei juuri esitetty, vaan keskityttiin kuvailemaan ilmiselviä asioita alueellisesti. 1970-luvulle tultaessa uusia ajatuksia alkoi nousta ja ne saivat aikaan kehi-

tystä tieteenalan piirissä. Alettiin kritisoida vallitsevan talous- ja sosiaalimaantieteen lainalaisuuksiin perustuvaa tapaa kuvata ihmisten käyttäytymistä. Tilalle tuotiin yksilöiden ja vähemmistöjen maantieteellisen merkityksen huomioivaa ihmiskeskeistä lähestymistapaa. Yksilöiden rinnalla korostui yhä globaalistuva maailma, taloudelliset riippuvuussuhteet, liikkuvuuden lisääntyminen, kaupungistuminen ja rajojen madaltuminen. Tämä kaikki on nykyaikaisen poliittisen maantieteen keskeistä sisältöä ja ydintä. (Blacksell 2006: 1-8).

Perinteisen valtio-keskeisen ajattelun rinnalle on poliittisessa maantieteessä siis tullut vahvasti sekä globaali että lokaali taso. Poliittisen maantieteen piirissä voidaankin yhtä hyvin tutkia niin ylikansallisten organisaatioiden, valtioliittojen, valtioiden, kuntien, kunnanosien, paikallisyhteisöjen, ihmisryhmien kuin yksilöidenkin toimintaa, näiden välisiä suhteita ja kilpailua. Tieteenalan kehityksestä huolimatta poliittisen maantieteen peruselementteinä ovat Vuoriston (1997) mukaan pysyneet maa ja ihmiset. Ihmiset muodostavat poliittisia ryhmiä, joiden keskinäinen kilpailu on poliittinen prosessi. Nämä käsitteet kytkevät poliittisen maantieteen läheisesti valtio-oppiin. Poliittinen maantiede toimiikin sujuvasti yhteiskuntatieteiden ja maantieteen rajamailla. Se tutkii ihmisten ja ihmisryhmien taloudellista ja sosiaalista toimintaa suhteessa fyysiseen elinympäristöön ja maantieteelliseen alueeseen: maa (poliittinen alue) tarjoaa resurssiympäristön, jossa ihmiset (poliittiset ryhmät) tekevät yhteistyötä ja kilpailevat keskenään (poliittinen prosessi). (Vuoristo 1997: 18-20).

Tutkittaessa valtaa ja politiikkaa maantieteen näkökulmasta, nousee olennaiseksi kysymykseksi niiden suhde ja kytkeytyminen *paikkaan*. Maantieteellisen käsityksen mukaan jokainen alue muodostuu merkitykselliseksi paikaksi ihmisten välisten sosioekonomisten ja poliittisten prosessien kautta. Jonesin ym. (2004) mukaan paikka tarjoaa viitekehyksen poliittisen identiteetin ja tavoitteiden muodostumiselle, poliittiselle toiminnalle ja valtarakenteiden syntymiselle. Paikka ei kuitenkaan ole sama kuin yhteisö. Yhteisö on ryhmä yksilöitä, joita yhdistää jokin ominaisuus, intressi tai toiminta, joiden mukaan sille muodostuu oma identiteetti. Yhteisöt eivät useinkaan muodostu paikan mukaan ja toisaalta samassa paikassa voi toimia ”päällekkäin” useita yhteisöjä. Yhteisöillä on omat sisäiset valtarakenteensa, yhteisön valitsemat edustajat ja johtajat muodostavat poliittiset rakenteet ja edustavat paikallisia intressejä suhteessa muihin toimijoihin. Tämän vuoksi valta on yhteisössä aina jossain määrin keskittynyt. (Jones ym. 2004: 99-107).

Jones ym. (2004: 113, 136) näkevät paikallisilla vaikuttimilla ja toimijoilla poliittista merkitystä. Paikan merkitys muodostuu tietyissä paikoissa vaikuttavien sosiaalisten suhteiden kautta. Nämä suhteet vaikuttavat sekä yhteisön paikallisiin valtasuhteisiin että asukkaiden poliittisiin kytköksiin ympäröivän maailman kanssa. Paikkaan liittyvät intressit ja identiteetti näkyvät siten myös valtarakenteissa ja poliittisessa toiminnassa. Ne vaikuttavat asukkaiden äänestyskäyttäytymiseen, äänten alueelliseen jakautumiseen ja vaalien tulokseen. Jonesin määrittely sopii myös omaan tutkimusasetelmaani: kuntaliitoskunnat Kurikka ja Jurva ovat sekä maantieteellisiä alueita ja paikkoja että yhteisöjä, joiden intressejä poliittiset vallanpitäjät äänestäjiltä saamallaan valtakirjalla pyrkivät edistämään.

5.2 Vaalimaantiede

Vaalitutkimus liitetään perinteisesti yhteiskuntatieteiden ja erityisesti valtio-opin alaan. Busteedin (1975) mukaan myös maantieteellä on hyvin paljon annettavaa vaalitutkimukselle alueellisen sijainnin, jakautumisen ja vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta. Tällöin puhutaan vaalimaantieteestä.

Vaalimaantiede on tutkimuskohteen mukaan eriytynyt poliittisen maantieteen haara, joka tutkii poliittisten puolueiden voimasuhteita ja kannatusta alueellisesta näkökulmasta (Vuoristo 1997). Vaalimaantieteellinen tutkimus on saanut alkunsa 1910-luvulla huippukauden osuessa 1960- ja 1970-luvuille kvantitatiivisen vallankumouksen aikoihin. Tutkimus perustuu yleensä laajoihin tilastoaineistoihin, joten analysointitekniikan ja tilastoinnin kehittyessä myös alan tutkimusta on julkaistu varsin runsaasti (Vuoristo 1997: 81-83). Sittemmin tieteenalan yleinen kehitys on vienyt myös vaalimaantiedettä behavioralistiseen suuntaan, jolloin kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti yksilöiden ja ryhmien arvot, päätökset ja toiminta (Busteed 1975: 40).

Vaalimaantieteen ydintä on äänestyskäyttäytymisen alueellisuuden ja sitä selittävien tekijöiden tutkimus. Maailmanlaajuisesti vaalimaantiedettä ei juuri voi määritellä mainitsematta käsitettä ”gerrymanderismi”, joka tarkoittaa äänestysalueiden rajojen tarkoituksellista muuttamista tietyn puolueen eduksi (esim. Vuoristo 1997; Jones ym. 2004; Black-

sell 2006; Rubenstein 2008). Menettely koskee lähinnä maita, joissa on käytännössä kaksipuoluejärjestelmä ja vaalitapa, jossa äänestysalueen enemmistön voittanut puolue voittaa itselleen alueen kaikki äänet tai paikat (esim. Yhdysvallat). Suomessa vaalimaantieteen perinteisiä tutkimuskohteita ovat eduskunta-, kunnallis-, europarlamentti- ja presidentinvaalien tulosten (äänimäärät, puolueiden ja ehdokkaiden väliset jakaumat sekä äänestysaktiivisuus) tulkinta alueellisesta (vaalipiirit, kunnat, äänestysalueet) näkökulmasta. Vaalimaantieteen tieteellistä painoarvoa pidetään monesti pienenä, mutta sille on kiistatta kysyntää ja mielenkiintoa kansalaisten ja erityisesti poliittisten toimijoiden keskuudessa (Vuoristo 1997: 81-83).

Äänestäjien käyttäytymistä ja heidän vaaleissa tekemiensä päätösten perusteita on tutkittu varsin runsaasti. Jonesin ym. (2004: 139) mukaan ihmisillä on riippumatta sosio-ekonomisesta asemasta usein taipumus äänestää samansuuntaisesti naapureidensa eli oman lähiyhteisönsä jäsenten kanssa (ns. naapurivaikutus). Tähän vaikuttaa paikallistasolla käytävä keskustelu, joka tasoittaa eriäviä mielipiteitä ja luo yhteistä tahtotilaa ja tavoitteita. Ehdokkaat saavatkin yleensä suurimman kannatuksen ystäviltään ja naapureiltaan. Toki myös yksittäisillä vaaliteemoilla ja kampanjoinnilla voi tapauskohtaisesti olla suuri merkitys.

Monet tutkijat ovat pyrkineet löytämään myös matemaattisia selitysmalleja äänestyskäyttäytymiselle. Peter J. Coughlin (1992) on kehitellyt teoriaa siitä, millä keinoilla ja strategioilla ehdokkaat pystyisivät varmistamaan itselleen mahdollisimman paljon ääniä. Oletuksena se, että äänestäjät käyttäytyvät vaaleissa arvaamattomasti. Adams ym. (2006) puolestaan ovat teoksessaan *A Unified Theory of Party Competition* pyrkineet rakentamaan tarkastelumallin, joka yhdistää sekä alueelliset ja ideologiset että käyttäytymiseen ja sosioekonomiseen asemaan perustuvat selitysmallit äänestyskäyttäytymiselle.

Thomas Denk (2008) on tutkinut kansalaisten osallistumista Ruotsin valtiopäivä- ja kunnallisvaaleihin. Denkin tulokset osoittavat, että osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat sekä rakenteelliset seikat (keskus-periferia –asetelma) että poliittinen kulttuuri eri alueilla. Myös ihmisten henkisellä asennoitumisella politiikkaa kohtaan näyttäisi Denkin mukaan olevan merkitystä vaaliaktiivisuuteen ja sitä kautta poliittiseen elämään.

5.3 Kuntaliitosten vaalimaantiede

Jo työni johdannossa esiin nostamani Sari Pikkalan (2015) tutkimus kuntaliitoskuntien vaalituloksista ja äänestyskäyttäytymisestä vuosien 2004, 2008 ja 2012 vaaleissa toimii tutkimukseni keskeisenä lähtökohtana ja ohjenuorana. Samalla se osoittaa tutkimusaiheen relevanttiuden ja valtakunnallisen kiinnostavuuden.

Myös Tuukka Saarimaan ja Janne Tukiaisen (2013) tutkimus *Local representation and strategic voting: evidence from electoral boundary reforms* on oman tutkimukseni kannalta erittäin mielenkiintoinen. Siinä on analysoitu Suomen vuoden 2009 kuntaliitosaallon vaikutusta äänestäjien äänestyskäyttäytymiseen liitoskuntien kunnallisvaaleissa. Tutkimuksessa vertaillaan vuoden 2004 (ennen kuntaliitosta) ja vuoden 2008 (kuntaliitosvaalit) vaalien tuloksia ja ehdokkaiden saamia äänimääriä kuntaliitoskunnissa. Äänestysalueiden tulokset on koottu siten, että on mahdollista vertailla tuloksia liitosta edeltävien alueiden (vanhojen kuntien) kesken. (Saarimaa & Tukiainen 2013: 2-3.)

Kuntaliitos nähdään Saarimaan ja Tukiaisen (2013) tutkimuksessa ikään kuin äänestysalueuudistuksena, jonka seurauksena äänestäjillä on entistä suurempi joukko ehdokkaita, joita he voivat äänestää. Mielenkiinnon kohteena on se, johtaako kuntaliitos äänten entistä suurempaan hajautumiseen vaihtoehtojen lisääntyessä vai arvostavatko äänestäjät enemmän paikallista edustusta ja äänestävät oman vanhan kuntansa alueen ehdokkaita? Jos äänestäjien tavoitteena on paikallisen edustuksen varmistaminen, äänestäjät voivat edelleen äänestää strategisesti eli keskittää äänensä niille paikallisille ehdokkaille, joilla on parhaat mahdollisuudet päästä läpi. Mikäli ehdokkaan paikallisuudella on äänestäjille merkitystä, tulisi sen Saarimaan ja Tukiaisen (2013: 11) mukaan näkyä äänten keskittämisenä erityisesti pienimmissä liitoskunnissa.

Saarimaan ja Tukiaisen (2013) tutkimustulokset osoittavat ennakko-oletukset oikeiksi: äänten keskittyminen tietyille ehdokkaille oli selkeästi suurempaa kuntaliitoksen jälkeisissä vaaleissa. Erityisen selvää keskittyminen oli pienissä kunnissa, jotka liittyivät huomattavasti suuremman kanssa ja odotettavissa oli huomattava valtuustopaikkojen menetys. Tutkimus osoitti myös, että ehdokkaan asuinpaikalla oli selvästi merkitystä äänestä-

jille ja strategista äänestämistä esiintyi paikallisen edustuksen varmistamiseksi. Suosituimmat ehdokkaat näyttivät liitoksen jälkeenkin keräävän äänensä samoilta alueilta kuin ennen liitosta.

Vastaavaa alueperustaisen ja strategisen äänestämisen tutkimusta ei ole aiemmin juuri tehty. Jatkossa olisi tekijöiden mukaan kiinnostavaa tutkia, millainen merkitys paikallisella edustuksella on kuntaliitoskuntien poliittisiin päätöksiin (Saarimaa & Tukiainen 2013: 28).

6. AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tutkimukseni aineisto koostuu kolmesta osasta: tilastoista, pöytäkirjoista ja haastatteluista. Vaalien ehdokasasettelu, äänestyskäyttäytyminen ja valitun valtuuston kokoonpano selviävät vaalitulostilastojen avulla. Muut luottamustehtävät jaetaan vaalien jälkeen puolueiden välisissä neuvotteluissa, joissa lähtökohtana on luonnollisesti vaalitulos. Luottamustehtävien jaosta päätetään virallisesti valtuustossa, joten nämä tiedot löytyvät pöytäkirja-aineistosta. Päättäjien mielipiteiden kartoittamiseksi olen lisäksi kerännyt haastatteluaineiston Kurikan ja Jurvan pitkäaikaisilta luottamushenkilöiltä.

Aineistoihin pitää aina suhtautua lähdekriittisesti (Alasuutari 2011). On kysyttävä voiko aineiston totuudenmukaisuuteen luottaa? Alasuutarin (2011: 95-96) mukaan luotettavuutta arvioidessa voidaan lähteen tarjoamaa informaatiota käsitellä *indikaattorina* tai *todistuksena*. Indikaattorilla Alasuutari tarkoittaa tietoa, johon ei vaikuta tapa jolla se on kerätty. Aineisto, joka on olemassa tutkimuksen tekemisestä riippumatta, on Alasuutarin mukaan ihanteellinen indikaattori. Käyttämäni tilastot ja pöytäkirjat ovat juuri tällaista aineistoa: ne eivät ole esimerkiksi otostutkimuksella kerättyä tietoa, vaan kokonaisdokumentaatio tapahtuneista tosiasioista (=vaalien tulokset ja tehdyt päätökset).

Haastatteluaineistoni puolestaan koostuu pienen otoksen henkilökohtaisista mielipiteistä ja näkemyksistä. Tässä tapauksessa lähdettä (=haastateltavaa) voidaan Alasuutarin (2011: 95-96) mukaan tarkastella joko indikaattorina tai todistajanlausuntona, joka on tapauksesta riippuen enemmän tai vähemmän rehellinen, objektiivinen ja tarkka kuvaus tutkit-

tavasta todellisuudesta. Omassa tutkimusasetelmassani uskon myös haastateltujen päättäjien ryhmän olevan tässä mielessä varsin luotettava lähde, jonka tarjoamaa aineistoa on toki tulkittava kriittisesti.

6.1 Tilastoaineisto

Aineistoni ensimmäisen osan muodostavat Tilastokeskuksen kunnallisvaalitilastot vuosilta 2004, 2008 ja 2012. Tilastoista selviää kaikkien ehdolla olleiden ja valittujen ehdokkaiden nimet, äänimäärät ja muita vaaleista tilastoituja tietoja. Tiedot äänioikeutettujen määrästä ja annetuista äänistä on tilastoitu äänestysaluekohtaisesti, joten niiden avulla on mahdollista laskea ehdokkaiden saamien äänten alkuperä: tulevatko ne Kurikan vai Jurvan alueelta. Vuoden 2004 kunnallisvaalien tilastot antavat lähtötiedot Kurikan ja Jurvan poliittisesta tilanteesta ennen kuntaliitosta. Varsinaisessa tutkimuksessa keskityn analysoimaan vuosien 2008 ja 2012 kunnallisvaalien tuloksia ja niiden myötä tapahtunutta luottamuspaikkojen jakoa.

Vaalilain (2.10.1998/714) 41§ mukaan kuntaliitosvaaleissa tai liitoksen jälkeen toteutetuissa kunnallisvaaleissa ehdokkaiden (vanhaa) kotikuntaa ei tarvitse ilmoittaa, joten se ei näy ehdokaslistoilla eikä tilastokeskuksen vaalitilastoissa. Jotta pystyin analysoimaan vuosien 2008 ja 2012 vaalien tilastoaineistoa alueellisesti eli vertailemaan ehdokasasettelua ja vaalituloksia Kurikan ja Jurvan välillä, tarvitsin lisäksi tiedon ehdokkaiden asuinpaikasta (=Kurikka vai Jurva).

Pikkalan (2015) valtakunnallisessa tutkimuksessa ehdokkaiden asuinpaikkatiedot on selvitetty Väestörekisterikeskuksesta, jonka luvalla ne on liitetty ehdokastietoihin. Omassa tutkimuksessani olen saanut ehdokkaiden asuinpaikkatiedot käyttööni Kurikan kaupungilta, jossa tiedonhankinnasta ovat vastanneet kymmenien vuosien työkokemuksen omaavat toimistovirkailijat. Pidän käyttämääni tapaa selvittää ehdokkaiden asuinpaikka hyvin luotettavana. Olen yhdistänyt näin hankkimani asuinpaikkatiedot tilastokeskuksen vaalitilastoihin.

Yksi molemmissa vaaleissa ehdokkaana ollut ja merkittävissä luottamustehtävissä koko tutkimusjakson ajan toiminut kärkipoliitikko muutti 2009 alkaneella vaalikaudella Kurikasta Jurvaan. Tutkimusaineistossani hän edustaa siis 2008 vaaleissa Kurikkaa ja 2012

vaaleissa Jurvaa. Jälkimmäisissä vaaleissa kyseisen henkilön äänistä yli 80% tuli edelleen Kurikasta, joten tämä kallistaa tuloksia jonkin verran Jurvan suuntaan. Päädyin kuitenkin selkeyden vuoksi ratkaisuun, jossa kaikki ehdokkaat ja luottamustehtäviin valitut tilastoidaan vaalien ajankohdan asuinpaikan mukaan. Olen tiedostanut ratkaisun vaikutukset ja huomioinut ne aineistoa analysoidessani ja johtopäätöksiä tehdessäni. Erityisesti ratkaisuuni vaikutti se, että mainittu henkilö on mukana myös haastatteluaineistossa, joka kerättiin tammikuussa 2016. Haastatteluhetkellä hän on siis ehtinyt olla ”jurvalainen” jo useita vuosia.

6.2 Pöytäkirja-aineisto

Aineistoni toinen osa koostuu Kurikan ja Jurvan kuntahallinnossa tuotetuista pöytäkirjoista. Vaalien jälkeen jaetut luottamuspaikat on päätetty Kurikan kaupunginvaltuustossa, jonka pöytäkirjat olen hankkinut kaupungin verkkosivujen ktweb-pöytäkirjapalvelusta. Liitosprosessin kuvausta varten olen lisäksi perehtynyt vuosien 2006-2008 pöytäkirjoihin ja kuntaliitosasiakirjoihin Kurikan kaupungin arkistossa.

Pöytäkirjojen avulla olen selvittänyt kaupunginhallituksen, lautakuntien ja muutamien vaalien jälkeen jaettavien ylikunnallisten toimielinten paikkojen sekä puheenjohtajuuksien jakautumisen. Sikäli kun luottamustehtäviin on valittu henkilöitä, jotka eivät ole olleet ehdolla vaaleissa, olen selvittänyt heidän asuinpaikkansa kaupungin virkamiesten avustuksella samalla tavoin kuin ehdokkaidenkin.

Tarkastelen tutkimuksessani luottamustehtävien paikkajakoa seuraavissa valtuuston nimeämissä toimielimissä:

<u>Kurikan kaupungin omat toimielimet (suluissa paikkamäärä)</u>
-kaupunginhallitus (11)
-tarkastuslautakunta (9)
-keskusvaalilautakunta (5)
-perusturvalautakunta 2009-2012 (11)
-sivistyslautakunta (11)
-tekninen lautakunta (11)
-ympäristölautakunta (9)

-maaseutulautakunta 2009-2011 (7)
-vapaa-aikalautakunta (9)
-kulttuurilautakunta (9)

Ylikunnalliset toimielimet (suluissa Kurikan paikkamäärä)
-maaseutulautakunta 2012- (Jalasjärven kanssa yhteinen, 4 jäsentä Kurikasta)
-JIK-tilaajalautakunta (2-3)
-Seinäjoen koulutuskuntayhtymän yhtymävaltuusto (3)
-Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin yhtymävaltuusto (3)
-Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän yhtymävaltuusto (2)

6.3 Tutkimusmenetelmät tilasto- ja pöytäkirja-aineistolle

Tutkimuksen tilastoaineisto on valmiiksi numeromuodossa ja pöytäkirja-aineiston tiedot (käytännössä henkilömäärät) olen koodannut numeeriseen muotoon. Tilastoaineiston jäsentelyssä olen käyttänyt Excel-taulukkolaskentaohjelmaa ja analysoinnissa tilastollisen tutkimuksen perusmenetelmiä: luokittelua, taulukointia, ristiintaulukointia ja suoran jakauman tunnuslukuja (esim. Holopainen ym. 2003: 43-96; Metsämuuronen 2006: 327-392). Tuloksia olen havainnollistanut taulukoin ja diagrammein.

Ristiintaulukointi on Brobergin ym. (2011: 123-124) mukaan yksinkertainen, selkeä ja tehokas analyysimenetelmä, joka soveltuu monen tutkimusongelman käsittelyyn. Ristiintaulukoinnissa data-aineisto esitetään frekvensseinä ja prosenttiosuuksina, joiden avulla muuttujien suhteita on helppo hahmottaa ja vertailla. Tämä on myös oman tutkimukseni keskeisin menetelmä.

Olen selvittänyt vaalien ehdokasasettelun ja vaalitulosten alueellisia eroja Kurikan ja Jurvan sekä poliittisten ryhmien välillä. Olen vertaillut äänimäärien ja valtuustopaikkojen jakautumista monipuolisesti sekä prosenttiosuuksina että absoluuttisina paikkoina. Olen myös tutkinut äänten keskittämistä ja alueperusteista äänestämistä Kurikan ja Jurvan välillä. Pöytäkirja-aineiston perusteella olen laskenut muiden luottamuspaikkojen ja puheenjohtajuuksien alueellisen jakautumisen. Selkeyden vuoksi olen rajannut tutkimukseni koskemaan valtuuston ja muiden toimielinten varsinaisia jäseniä ja jättänyt varajäsenet pois tarkastelusta.

Vaalitulosten alueellisen tarkastelun vertailutietona olen käyttänyt Kurikan ja Jurvan alueiden äänioikeutettujen äänestäjien määrästä alueille laskettuja prosenttiosuuksia koko kunnan äänioikeutetuista. Koska kyse on kunnallisvaalien tuloksesta, äänioikeutettujen määrä alueilla kuvaa parhaiten niiden kokoa ja ”oikeudenmukaista” suhteellista osuutta kunnan luottamuspaikoista.

Analyysini tuottamia lukuja vertailemalla olen selvittänyt luottamustehtävien alueellisen jakautumisen ja yli- tai aliedustuksen Kurikan ja Jurvan välillä. Olen tehnyt kaikki nämä laskelmat erikseen sekä 2008 että 2012 vaalien osalta ja vertaillut tuloksia ja niissä tapahtuneita muutoksia vaalikausien välillä.

Tutkimustehtävän kannalta olennaista tietoa ovat luottamustehtäviin valittujen henkilöiden lukumäärät ja osuudet sekä Kurikan ja Jurvan alueellinen yli- tai aliedustus. Tästä syystä en aineiston käsittelyn yhteydessä ole tuonut julki ehdokkaiden ja valittujen nimiä, vaan keskittynyt ainoastaan tilastoaineiston kvantitatiiviseen analysointiin. Vaalitulokset ja pöytäkirjat ovat julkista tietoa, joten nimet voi kuka tahansa halutessaan selvittää.

Pöytäkirja-aineiston pohjalta olen lisäksi koostanut kuvauksen Kurikan ja Jurvan kuntaliitosprosessin etenemisestä. Tämä prosessikuvaus on dokumentoitu työni liitteeksi.

6.4 Haastatteluaineisto

Aineistoni kolmas osa koostuu pitkäaikaisten kunnallispäättäjien haastatteluista. Haastatteluaineiston tehtävänä on monipuolistaa tutkimukseni metodologista kokonaisuutta ja vastata kolmanteen tutkimuskysymykseeni. Valitsin haastateltaviksi ne henkilöt, jotka ovat toimineet valtuuston ja/tai hallituksen jäsenenä Kurikassa tai Jurvassa yhtäjaksoisesti vähintään liitosta edeltävältä vaalikaudelta (vaalit 2004) kuluvalle vaalikaudelle (vaalit 2012) saakka. Tällaisia päättäjiä löytyi yhteensä 20.

Lomakehaastattelu (=strukturoitu haastattelu) on kaikkein formaalisin haastattelumuoto, jossa väitteiden muoto ja esittämisjärjestys on täysin määrätty (Hirsjärvi & Hurme 2008: 44). Strukturoidun lomakehaastattelun tiedot kerätään usein puhelimitse ja se soveltuu Hirsjärven ja Hurmeen (2008: 45) mukaansa parhaiten seuraaviin tilanteisin:

-kun halutaan testata muodollisia hypoteeseja
-kun kerätty aineisto halutaan helposti ja mielekkäästi kvantifioida
-kun halutaan faktatietoa ja tutkija tietää etukäteen, millaista tietoa haastateltavat voivat antaa
-kun postikyselyllä saataisiin huono osallistumisprosentti
-kun testataan aiempien kvalitatiivisten tulosten yleistettävyyttä

Mainitut esimerkkitilanteet sopivat hyvin omaan tutkimusasetelmaani. Koska haastateltavien joukko oli rajattu ja käytettävissä olevat resurssit niukat, päädyin keräämään aineiston puhelimitse toteutettuna lomakehaastatteluna. Hirsjärven & Hurmeen (2008: 64) mukaan puhelinhaastattelut soveltuvat erityisesti surveytyyppiseen tutkimukseen tai suuriin strukturoituihin massatutkimuksiin. Määrittelenkin oman aineistonkeruuni ”strukturoiduksi surveytyyppiseksi puhelinhaastatteluksi”.

Pyrin toteuttamaan haastattelut mahdollisimman suoraviivaisella ja yksinkertaisella tavalla: käyttämäni haastattelulomake (liite 1) sisältää yhdeksän strukturoitua kysymystä ja yhden kaksiosaisen avoimen kysymyksen. Näin yhden haastattelun kesto rajoittui 10-15 minuuttiin ja aineiston koko säilyi hallittavana. En tallentanut haastatteluja sähköisesti, vaan kirjasin vastaukset lomakkeelle haastattelutilanteessa. Keskustelun ohessa kirjasin lomakkeelle myös mahdolliset täydentävät kommentit ja huomiot.

Suoritin haastattelut puhelimitse 22.1. – 25.1.2016 välisenä aikana. Puhelinnumerot sain käyttööni Kurikan kaupungilta. Tavoitin kaikki haastateltavat, jotka yhtä lukuun ottamatta suostuivat vastaamaan kysymyksiini. Haastatteluaineistoni koostuu siis 19 pitkäaikaisen luottamushenkilön vastauksista. Vastaajien asuinpaikat jakautuivat seuraavasti:
-Kurikka 9
-Jurva 10

Vaikka jurvalaiset vastaajat ovat aineistossa yliedustettuina suhteessa alueen kokoon, pidän tutkimustehtävän kannalta hyvänä ja perusteltuna että alueet saavat tässä yhteydessä lähes yhtäläisen painoarvon. Tämä parantaa kurikkalaisten ja jurvalaisten päättäjien näkemysten ja kokemusten alueellisen vertailun luotettavuutta ja yleistettävyyttä.

Lupasin haastateltaville, että käsittelin haastatteluaineistoa ja sen tuloksia siten, ettei vastaajien henkilöllisyys paljastu. Puoluekannan kohdalla puoluekohtaiset vastaajamäärät olivat niin pieniä (kolmen puolueen kohdalla ainoastaan yksi vastaaja/puolue), että puoluetaustan mukaan eriteltynä henkilöt vastausten takana olisivat helposti tunnistettavissa. Anonymiteetin varmistamiseksi tein päätöksen, etten hyödynnä puoluekantaa analysoinnissa, enkä yhdistä vastaajien puoluekantaa tuloksiin.

6.5 Tutkimusmenetelmät haastatteluaineistolle

Siirsin vastaukset haastattelulomakkeilta Excel-taulukkoon ja jaottelin aineiston kurikkalaisten ja jurvalaisten vastaajien mukaan. Litteroin avoimen kysymyksen vastaukset ja muiden vastausten yhteydessä annetut mahdolliset kommentit niin ikään Exceliin. Aineisto osoitti varsin selvästi, että selkein jakolinja vastausten välillä kulkee asuinpaikan, ei puoluetaustan, mukaan. Asuinpaikka on myös tutkimustehtävän kannalta ensisijaisesti kiinnostava muuttuja, joten puoluetaustan huomiotta jättäminen ei aiheuttanut ongelmia.

Analysoin haastatteluaineistoa vaiheittain kuvailemalla, luokittelemalla, yhdistelemällä ja tulkitsemalla (Hirsjärvi & Hurme 2008: 145-152). Vertailin haastatteluaineiston tuloksia kurikkalaisten ja jurvalaisten välillä ja kävin vuoropuhelua tilasto- ja pöytäkirja-aineiston antamien tulosten kanssa.

Kyllä/Ei -kysymysten analysoinnissa ja tulosten havainnollistamisessa käytin dikotomista ristiintaulukointia (Metsämuuronen 2006: 346-347), jonka avulla vertailin kysymys kysymykseltä kurikkalaisten ja jurvalaisten vastaajien näkemyksiä kyseisestä asiasta. Tulosten ohessa referoin vastausten yhteydessä annettuja täydentäviä kommentteja.

Kysymykseen ”Ketkä ovat käyttäneet suurinta valtaa Kurikan päätöksenteossa?” annetuille vastauksille laskin vastausvaihtoehtojen mukaiset frekvenssit, joita havainnollistin pylväsdiagrammin avulla. Vastaajien Kurikan poliittiselle päätöksenteolle antamille kouluarvosanoille laskin keskiluvut ja vaihteluvälin (Metsämuuronen 2006: 339-343) sekä kurikkalaisten ja jurvalaisten että koko vastaajajoukon osalta.

Avoimen kysymyksen ”Mikä on ollut [kuntaliitoksen] suurin hyöty ja suurin haitta?” kohdalla haastattelutilanteessa ilmeni, että monet vastaajat halusivat mainita useita hyötyjä ja/tai haittoja. Annoin tähän luonnollisesti mahdollisuuden, koska se lisää aineiston tietosisältöä ja arvoa. Toisaalta kaikki eivät osanneet tai halunneet nimetä yhtään hyötyä tai haittaa. Luokittelin avoimet vastaukset esiin nousseiden teemojen mukaisesti luokkiin: mainitut hyödyt neljään luokkaan ja haitat kolmeen luokkaan.

6.6 Tutkimuksen empiirinen kokonaisuus

Alasuutarin (2011: 32) mukaan ihmistieteellisen tutkimuksen metodologista kenttää ei ole tarkoituksenmukaista jakaa yksioikoisesti ”kvantitatiiviseen” ja ”kvalitatiiviseen”, koska kyseinen jaottelu vastaa huonosti todellisuutta. Sen sijaan voidaan kyllä erottaa kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi, joita voidaan hyvin soveltaa samassa tutkimuksessa ja saman aineiston analysoinnissa. Oma tutkimukseni sisältää tässä mielessä molempia piirteitä. Analyysin pääpaino on selkeästi kvantitatiivisessa tilastollisessa tarkastelussa, mutta haastatteluaineistoni sisältää myös kvalitatiivista informaatiota.

Hirsjärvi & Hurme (2008: 28-33) esittävät useita erilaisia tapoja yhdistää määrällinen ja laadullinen tutkimusote tietojenkeruu- ja analyysivaiheissa ja käyttää niitä toisiaan täydentäen. Alasuutarin (2011: 53) mukaan laadullinen aineisto voidaan esimerkiksi koodata muuttujittain taulukkomuotoon ja analysoida tilastollisesti. Toisaalta Alasuutari (2011: 33) sanoo, että tällainen menetelmä höystettynä tekstiaineistosta poimituilla satunnaisilla esimerkeillä ja lainauksilla ei vielä tee tutkimuksesta laadullista. Oman haastatteluaineistoni kohdalla olen tehnyt juuri näin eli muuntanut kvalitatiivista tietoa kvantitatiivisesti analysoitavaan muotoon ja referoinut haastateltavien kommentteja.

Menetelmien osalta tutkimukseni on näin ollen luontevinta määritellä kvantitatiivisen tutkimuksen piiriin kuuluvaksi. Koska yhdistän tutkimuksessani erilaisia aineistoja ja menetelmiä saman tutkimuskohteen tutkimiseen, voidaan kuitenkin perustellusti puhua triangulaatiosta (esim. Hirsjärvi & Hurme 2008: 39).

7. KURIKAN JA JURVAN KUNTALIITOS

7.1 Kuntaliitosprosessi

Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen valmistelu alkoi keväällä 2006. Kuntaliitosprosessin aikana tehtiin kuntaliitosselvityksiä ja tunnusteluja useammankin naapurikunnan kesken. Välillä Kurikan ja Jurvan neuvottelut olivat poikki puolisen vuotta ja Jurva oli jo päättämässä liitoksesta Ilmajoen kanssa. Tämä kariutui joulukuussa 2007, jonka jälkeen jatkettiin neuvotteluja Kurikan kanssa. Asiat etenivät vauhdilla ja kuntaliitospäätös tehtiin molemmissa kunnissa nopeassa tahdissa vielä joulukuussa 2007. Kurikan valtuustossa liitoksesta päätettiin äänin 23-12 (Kkv 27.12.2007) ja Jurvan valtuustossa äänin 21-5 (Jkv 28.12.2007). Neljä kurikkalaista valtuutettua jätti päätöksestä eriävän mielipiteen ja päätös poiki myös valituksia hallinto-oikeuteen. Yhdistymissopimusta jouduttiin vielä voimassaoloajan osalta muuttamaan, mutta muilta osin valitukset hylättiin. Kurikan ja Jurvan kuntaliitos astui voimaan suunnitellusti vuoden 2009 alusta.

Kuntaliitokseen johtanut poliittinen prosessi oli kokonaisuudessaan erittäin värikäs ja erityisesti mediassa ja kuntalaisten keskuudessa sen vaiheita hämmästeltiin suuresti. Kurikan kaupungin kuntaliitos-leikekirjaan on koottu parin vuoden ajalta lähes 300 alueen paikallis- ja maakuntalehdissä julkaistua uutista, juttua tai mielipidekirjoitusta kuntaliitoksen tiimoilta. Erityisesti kansalaisia hämmensivät prosessin nopeat käänteet ja suunnanmuutokset, virallisen tiedotuksen hitaus ja kuntalaisten riittämätön kuuleminen liitoksen valmistelussa. Tutkimukseni taustoittamiseksi olen käynyt läpi liitokseen johtaneen poliittisen prosessin sellaisena kuin se näyttäytyy kuntien virallisissa pöytäkirjoissa ja laatinut siitä erillisen kuvauksen (liite 2). Liitosprosessi olisi varmasti jo sinällään oman tutkimuksensa väärti, joten näen kuvauksen liittämisen ”yksiin kansiin” tutkimukseni kanssa puolustavan paikkaansa ainakin dokumentaarisessa mielessä.

7.2 Yhdistymissopimus

Liitospäätöksen myötä hyväksyttiin yhdistyvän kunnan Hallinnon ja palvelujen järjestämissopimus (Kurikan kaupunki 2008a) sekä Hallinnon ja palvelujen järjestämissuunnitelma (Kurikan kaupunki 2008b). Järjestämissopimuksessa eli ns. yhdistymissopimuksessa todetaan, että kuntaliitos:

1) turvaa ja edistää palvelujen järjestämistä alueen asukkaille;
2) parantaa alueen asukkaiden elinolosuhteita;
3) parantaa alueen elinkeinojen toimintamahdollisuuksia; ja
4) edistää kuntien toimintakykyä ja toiminnan taloudellisuutta.

Yhdistymisen juhlavaksi visioksi kirjattiin ”Jurvan kunnan ja Kurikan kaupungin tasaveroisina kumppaneita toteuttama strategisesti viisas ja taitavasti toteutettu yhdistyminen. Kuntien tavoitteena on uusi kehittyvä, vireä ja elinvoimainen kaupunki, joka pystyy ottamaan kilpailukykyisenä vastaan tulevaisuuden haasteet ja pystyy tarjoamaan asiakas- ja tarvelähtöiset asiakas- ja elinkeinopalvelut tasapuolisesti koko tulevan kaupungin alueella.” (Kurikan kaupunki 2008a.)

Tavoitteeksi määriteltiin ”tulevaisuuteen suuntautuva, resurssejaan innovatiivisesti ja tehokkaasti hyödyntävä, yrittäjyyteen panostava ja taloudellisesti terve kaupunki”, jota kehitetään ”hyvien yhteyksien, elinkeinojen, kylien ominaispiirteiden, monipuolisen luontoympäristön ja vahvan paikalliskulttuurin pohjalta” (Kurikan kaupunki 2008a.)

Yhdistymissopimuksessa Jurvan ja Kurikan monipuolinen elinkeinorakenne, erityisesti metalli- ja kalusteteollisuus, maa- ja metsätalous ja kaupalliset palvelut mainitaan lähtökohtina alueellisesti vahvalle elinkeinoelämän kehittämiselle. Uuden kunnan tärkeimmiksi tavoitteiksi linjattiin laskevan väestökehityksen kääntäminen nousuun, verokertymän kasvattaminen ja kunnan tunnettuuden ja kuntamielikuvan parantaminen.

Uuden kunnan luottamushenkilöorganisaatiosta tuli Kurikan organisaation mukainen. Uudelle kunnalle päätettiin kuitenkin valita kuntajakolain (19.12.1997/1196: 24§) mahdollistama asukasmäärän edellyttämää suurempi 43-jäseninen valtuusto kaksi vaalikautta (2009-2012 ja 2013-2016) kestävän siirtymäkauden ajaksi. Kuntaliitoksen seurantaa varten päätettiin myös perustaa erityinen arviointityöryhmä, jonka tehtävänä on kerran vuodessa arvioida hallinnon ja palveluiden järjestämissopimuksen toteutumista. (Kurikan kaupunki 2008a).

7.3 Kuntien poliittinen kartta ennen kuntaliitosta

Ennen kuntaliitosta Kurikan kaupunginvaltuuston koko oli 35 jäsentä ja Jurvan kunnanvaltuuston 27 jäsentä. Molempien kuntien hallitukset olivat 9-jäsenisiä. Kuntaliitoksesta päättivät vuoden 2004 kunnallisvaaleissa valitut valtuustot. Vuoden 2004 vaalien äänestysprosentti oli Kurikassa 67,4 ja Jurvassa 61,7 valtakunnallisen äänestysprosentin ollessa 58,6 (SVT 2012).

Poliittisesti sekä Kurikka että Jurva olivat liitoshetkellä vahvasti keskustalaisia kuntia (taulukko 2). Molemmissa kunnissa valtuuston ja hallituksen puheenjohtajat edustivat Keskustaa. Kurikassa Keskustalla oli valtuuston 35 paikasta 16 ja hallituksen 9 paikasta 4. Jurvassa Keskustalla oli molemmissa jopa yksinkertainen enemmistö, valtuustossa äänin 14-13 ja hallituksessa äänin 5-4. Muiden puolueiden osalta kuntien poliittinen värikartta oli varsin saman sävyinen sillä erotuksella, että Kurikassa SDP oli vasemmistopuolueista ehdoton ykkönen, kun taas Jurvassa SDP ja Vasemmistoliitto olivat yhtä suuria. Lisäksi Kurikan valtuustossa istui jo 2004 vaalien jälkeen Perussuomalaisten valtuutettu.

Taulukko 2. Kurikan ja Jurvan kunnanvaltuuston ja –hallituksen paikkajako ennen kuntaliitosta (Kurikan kaupunki 2009a; 2009b).

	Valtuuston kokoonpano		Hallituksen kokoonpano	
	Kurikka	**Jurva**	**Kurikka**	**Jurva**
KESK	16	14	4	5
KOK	9	6	2	2
SDP	7	3	2	1
VAS	1	3	1	1
KD	1	1		
PS	1			
Yhteensä	**35**	**27**	**9**	**9**

Joulukuussa 2007 tehty kuntaliitospäätös politisoitui erityisesti Kurikassa, jossa valtaosa liitoksen vastustajista kuului Kokoomuksen, Perussuomalaisten ja Kristillisdemokraattien ryhmiin. Äänestyspäätöksen aiheuttamat haavat näkyivät selvästi puolueiden poliittisessa yhteistyössä (tai sen puutteessa) liitosta seuranneella vaalikaudella.

8. KUNTALIITOSVAALIEN 2008 TULOKSET

8.1 Ehdokasasettelu

Vuoden 2008 kuntaliitosvaalien ehdokasasettelussa (taulukko 3) näkyy uuden tilanteen tuoma epävarmuus ja mitä ilmeisimmin myös ehdokashankinnan haastavuus. Mikään puolueista ei yksin asettanut vaaleihin täyttä listaa. Vaaliliitossa olleet Kokoomus ja Kristillisdemokraatit asettivat yhteensä maksimimäärän eli 64 ehdokasta, muut tyytyivät pienempiin listoihin. Ehdokasasettelun alueellista tasapainoa tarkasteltaessa otetaan avuksi Kurikan ja Jurvan alueiden osuudet koko kunnan äänioikeutetuista: Kurikka 70,4% ja Jurva 29,6%. Näihin lukuihin vertaamalla huomataan, että kaikilla suurimmilla puolueilla ehdokaslistat painottuivat Kurikan suuntaan, Kokoomuksella ja SDP:llä hyvinkin selvästi. Perussuomalaisten ja Kristillisdemokraattien listat olivat alueellisesti varsin tasapainoiset, Vasemmistoliiton ja Vihreiden listat puolestaan hyvin Jurva-painotteiset. Vasemmistoliiton ehdokaslistan jakaumassa näkyi selvästi puolueen suhteellisen suuri kannatus nimenomaan Jurvassa. Ehdolla olleista 146 kurikkalaisehdokkaasta istuvia valtuutettuja oli 31 ja jurvalaisista 48 ehdokkaasta 13.

Taulukko 3. Ehdokasasettelu puolueittain vuoden 2008 vaaleissa.

	Ehdokkaat yhteensä	Kurikkalaiset ehdokkaat		Jurvalaiset ehdokkaat	
		määrä	**%-osuus**	**määrä**	**%-osuus**
KESK	61	45	73,8	16	26,2
KOK	58	46	79,3	12	20,7
SDP	43	37	86,0	6	14,0
PS	14	10	71,4	4	28,6
VAS	8	3	37,5	5	62,5
KD	6	4	66,7	2	33,3
VIHR	4	1	25,0	3	75,0
YHTEENSÄ	194	146	75,3	48	24,7

8.2 Vaalitulokset ja valtuuston kokoonpano

Äänestysaktiivisuus kohosi 2008 vaaleissa huomattavasti edellisistä vaaleista. Valtakunnallinen äänestysprosentti nousi 2,6 prosenttiyksikköä ja oli 61,2 (SVT 2012). Kurikassa aktiivisuus nousi kolme prosenttiyksikköä 70,4 %:iin ja Jurvassa peräti kahdeksan prosenttiyksikköä 69,8 %:iin. Jurvassa äänestysprosentti oli vuoden 2004 vaaleissa huomattavasti Kurikkaa matalampi, mutta nyt kuntaliitos selvästi ”herätti” jurvalaiset valvomaan omaa etuaan ja lähtemään vaaliuurnille.

Uuden Kurikan ensimmäiseen 43-jäseniseen valtuustoon valittiin 27 kurikkalaista ja 16 jurvalaista valtuutettua. Äänioikeutettujen määrän mukaan laskettuna jurvalaisille olisi kuulunut 12,75 eli 13 paikkaa valtuustossa, joten tulos tarkoittaa siis kolmen paikan yliedustusta uudessa valtuustossa. Tätä voidaan pitää jurvalaisten kannalta erittäin hyvänä saavutuksena ja vähintäänkin ”kunnon torjuntavoittona”.

Valtuustopaikat jakautuivat (kuva 2) puolueiden kesken siten, että Keskusta säilyi suurimpana ryhmänä 16 paikalla, toiseksi tuli Kokoomus 12 paikalla ja kolmanneksi SDP 8 paikalla. Perussuomalaiset sai kolme paikkaa ja Vasemmistoliitto sekä Kristillisdemokraatit kaksi paikkaa. Verrattuna tilanteeseen ennen kuntaliitosta Keskusta menetti eniten paikkoja, Kokoomus ja SDP säilyttivät asemansa varsin hyvin ja Perussuomalaiset saivat jopa kaksi lisäpaikkaa puolueen kärkiehdokkaan kerätessä huimat 447 ääntä (5,4% kaikista annetuista äänistä). Vasemmistoliitto sai valtuustoon kaksi jurvalaista jäsentä ja KD säilytti vaaliliiton ansiosta kaksi paikkaansa (kurikkalainen ja toinen jurvalainen). Suurimmissa puolueissa Kurikan ja Jurvan välinen tasapaino vastasi yhden paikan tarkkuudella alueiden osuutta äänioikeutetuista. Perussuomalaisten saavuttamat lisäpaikat menivät molemmat jurvalaisille. Valtuuston puheenjohtaja tuli Jurvasta ja kolme varapuheenjohtajaa Kurikasta. Sama puheenjohtajisto jatkoi koko valtuustokauden.

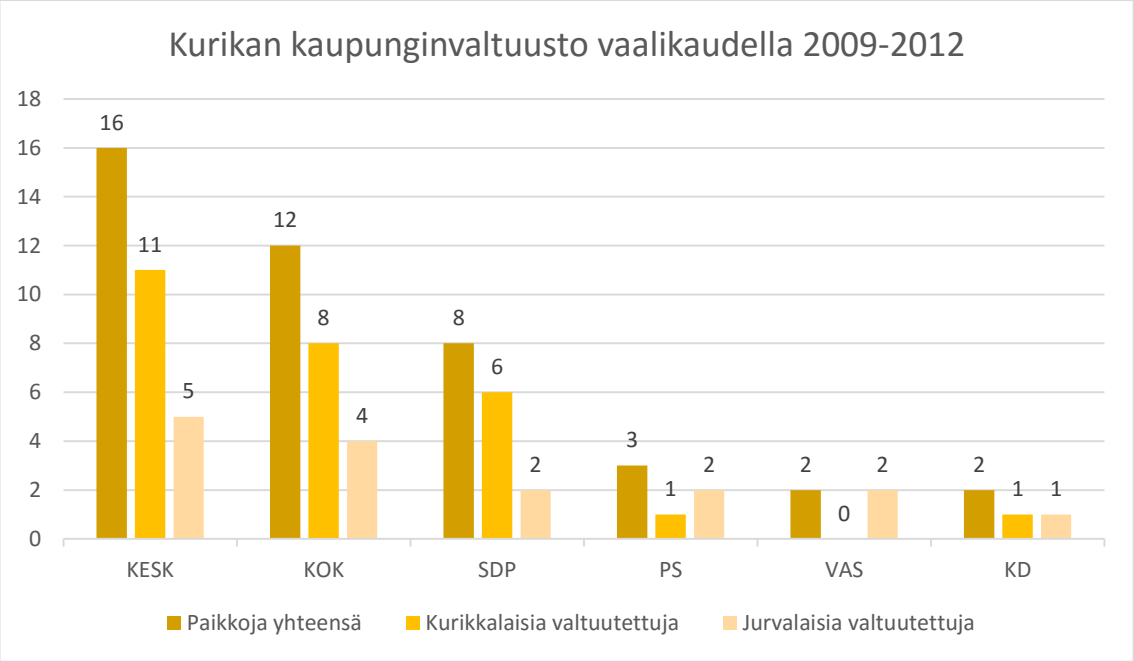

Kuva 2. Kuntaliitosvaaleissa 2008 valitun kaupunginvaltuuston kokoonpano.

8.3 Tulosten alueellinen tarkastelu

Jurvalaiset saivat valtuustoon enemmän paikkoja kuin asukasluvun perusteella olisi kuulunut. Tulokseen vaikuttaneita syitä voidaan tarkastella vertailemalla ehdokasasettelun ja äänestyskäyttäytymisen eroja Kurikan ja Jurvan alueiden välillä. Taulukko 4 osoittaa ennen kaikkea ehdokasasettelun merkittävän vaikutuksen Jurvan alueen yliedustukseen. Jurvalaisten ehdokkaiden osuus ehdokkaista oli selvästi pienempi kuin alueen osuus kunnan äänioikeutetuista. Heidän ääniosuutensa oli kuitenkin varsin lähellä alueen osuutta äänioikeutetuista. Äänimäärän keskittyminen pienemmälle joukolle johti siihen, että valittujen jurvalaisten osuus oli 7,6% suurempi kuin jurvalaisten äänioikeutettujen osuus.

Taulukko 4. Äänioikeutettujen, ehdokkaiden, heidän keräämiensä äänien ja valtuustoon valittujen suhdeluvut Kurikan ja Jurvan välillä vuoden 2008 vaaleissa.

	Osuus äänioikeutetuista (%)	**Osuus ehdokkaista (%)**	**Alueen ehdokkaiden osuus äänistä (%)**	**Alueen ehdokkaiden osuus valituista (%)**	**Ali-/yli-edustus (%-yksikköä)***
Kurikka	70,4	75,3	71,1	62,8	-7,6
Jurva	29,6	24,7	28,9	37,2	7,6
Yhteensä	100	100	100	100	0

*Alueen ehdokkaiden osuus valituista – Osuus äänioikeutetuista

Kurikkalaisten ehdokkaiden läpimeno-% oli 18,5 ja jurvalaisten ehdokkaiden 37,2. Kurikan alueen 31 ehdolla olleesta istuvasta valtuutetusta 20 tuli valituksi. Jurvan alueen 13 istuvasta valtuutetusta valituksi tuli kahdeksan. Kurikan alueelta valittujen valtuutettujen osuus oman kunnanosan ehdokkaiden saamista äänistä oli 54,7%. Jurvalaisten valittujen osuus oman kunnanosan ehdokkaiden äänistä oli 70,7%. Kurikkalaisehdokkaiden keskimääräinen äänimäärä oli 40 ja valituiksi tulleilla 114. Jurvalaisehdokkaiden keskimääräinen äänimäärä puolestaan oli 50 ja valittujen 99.

Äänten keskittämisessä on se ongelma ja haaste, että liian suuri keskittäminen vain muutamille ehdokkaille todennäköisesti vähentää läpimenijöiden määrää. Äänten jakaminen liian monelle puolestaan aiheuttaa helposti saman lopputuloksen. Edellä mainituista luvuista voidaan päätellä, että jurvalaisten ehdokasasettelu ja äänten keskittäminen onnistuivat vuoden 2008 kuntaliitosvaaleissa mainiosti ja kokonaisuus toi mukavan paikka-

määrän uuden Kurikan valtuustoon. Jonkin verran vaalionneakin oli matkassa: sekä Keskustalla, Perussuomalaisilla että Vasemmistoliitolla viimeinen läpimenijä oli jurvalainen ja kaikilla ensimmäiset valtuuston ulkopuolelle jääneet kärkkyjät olivat kurikkalaisia.

Vaalien alueperusteista äänestämistä kuvataan taulukossa 5. Siitä voidaan huomata, että sekä kurikkalaisten että jurvalaisten ehdokkaiden äänistä noin 95% tuli oman kunnanosan alueelta. Jurvalaiset ehdokkaat saivat suhteessa hieman enemmän ääniä myös naapurialueen puolelta. Valituiksi tulleiden äänissä oman kunnanosan äänestäjien osuus oli vielä suurempi kuin koko ehdokasjoukon äänissä. Tulos kuvastaa varmasti osaltaan kuntaliitostilanteeseen liittyvää halua varmistaa oman kunnanosan alueellista edunvalvontaa omalla äänestyskäyttäytymisellä.

Taulukko 5. Kurikkalaisten ja jurvalaisten ehdokkaiden ja valituiksi tulleiden äänten alkuperä vuoden 2008 vaaleissa.

	Kurikasta annettujen äänten osuus (%)	**Jurvasta annettujen äänten osuus (%)**
Kurikkalaiset ehdokkaat	96,5	3,5
Kurikkalaiset valitut	97,5	2,5
Jurvalaiset ehdokkaat	6,8	93,2
Jurvalaiset valitut	5,1	94.9

8.4 Muiden luottamustehtävien jakautuminen

Kaupunginhallituksen, lautakuntien ja ylikunnallisten toimielinten paikat sekä puheenjohtajuudet on vaalituloksen selvittyä jaettu puolueiden välisissä neuvotteluissa. Sukupuolten välisen paikkajaon tulee kaikissa kunnallisissa toimielimissä valtuustoa lukuun ottamatta täyttää tasa-arvolain (Laki naisten ja miesten välisestä… 8.8.1986/609: 4§) vaatimukset, eli sekä naisia että miehiä täytyy olla vähintään 40% jäsenistä. Alueellisen tasa-arvon toteutuminen paikkajaossa jää kunkin puolueen sisäiseen harkintaan.

Kurikan omien toimielinten koot vaihtelevat seitsemän ja 11 jäsenen välillä ja ylikunnallisissa toimielimissä Kurikalla on kahdesta neljään edustajaa. Puolueiden paikkamäärät eri toimielimissä puolestaan vaihtelevat nollan ja neljän jäsenen välillä. Tässä tilanteessa on mahdotonta, että alueellinen tasa-arvo täysin toteutuisi toimielinten kokoonpanoissa. Jäsenten asuinpaikka-jakaumasta voidaan kuitenkin vetää johtopäätöksiä siitä, mitä toimielimiä on kenties pidetty tärkeimpinä ja missä on erityisesti haluttu huomioida alueellisen edustus.

8.4.1 Kaupunginhallitus

Vaalikauden alkupuoliskolla 2009-2010 kaupunginhallituksen paikat jakautuivat Kurikan ja Jurvan kesken suhteessa 8-3. Tämä vastaa hyvin alueiden kokoa, jonka mukaan laskettuna jurvalaisten suhteellinen osuus hallituspaikoista olisi 3,26. Vaalikauden jälkimmäisellä puoliskolla 2011-2012 yksi hallituksen jäsenistä vaihtui ja Kurikan ja Jurvan välinen paikkajako oli loppukauden ajan 7-4, missä on siis jurvalaisten lievä yliedustus. Hallituksen puheenjohtaja tuli Kurikasta, 1. varapuheenjohtaja Jurvasta ja 2. varapuheenjohtaja Kurikasta. Sama puheenjohtajisto jatkoi koko vaalikauden.

8.4.2 Lautakunnat

Vaalikaudella 2009-2012 lautakuntapaikat jakautuivat kokonaisuutena tarkasteltuna varsin tasapuolisesti kurikkalaisten ja jurvalaisten kesken. Pari mielenkiintoista poikkeamaa on kuitenkin havaittavissa. Tarkka paikkajako puheenjohtajuuksineen näkyy taulukossa 6, jossa alueellinen yli-/aliedustus on selkeyden vuoksi laskettu ainoastaan jurvalaisten jäsenten suhteen.

Taulukko 6. Lautakuntien paikkajako, puheenjohtajuudet ja jurvalaisten jäsenten yli-/aliedustus vaalikaudella 2009-2012. (K=Kurikka, J=Jurva)

Lautakunta	Jäsen-määrä	Paikka-jako (K - J)	PJ (K/J)	VPJ (K/J)	JURVALAISET JÄSENET		
					Suhteellinen paikkamäärä	Toteutunut paikkamäärä	Yli-/ali-edustus
Perusturvalautakunta	11	9 – 2	K	J	3,26 = 3	2	-1
Sivistyslautakunta	11	6 – 5	J	J		5	+2
Tekninen lautakunta	11	6 – 5	K	K		5	+2
Tarkastuslautakunta	9	6 – 3	J	J	2,67 = 3	3	0
Ympäristölautakunta	9	7 – 2	K	K		2	-1
Vapaa-aikalautakunta	9	7 – 2	K	J		2	-1
Kulttuurilautakunta	9	6 – 3	J	K		3	0
Maaseutulautakunta*	7	5 – 2	K	K	2,07 = 2	2	0
Keskusvaalilautakunta	5	5 – 0	K	K	1,48 = 1	0	-1

*Vuodet 2009-2011 (vuodesta 2012 lähtien yhteinen maaseutulautakunta Jalasjärven kanssa)

Kolmessa lautakunnassa (tarkastusltk, kulttuuriltk ja maaseutultk) alueellinen paikkajako oli juuri matemaattisesti oikeudenmukaisen jakosuhteen mukainen. Neljässä lautakunnassa (keskusvaaliltk, perusturvaltk, ympäristöltk ja vapaa-aikaltk) kurikkalaisilla oli yhden paikan yliedustus. Kahdessa lautakunnassa (sivistysltk ja tekninen ltk) jurvalaisilla oli selkeä kahden paikan yliedustus. Sivistyslautakunnassa Jurvan yliedustusta korosti se,

että sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja tulivat Jurvasta. Pienenä kauneusvirheenä voidaan pitää sitä, että keskusvaalilautakunnan varsinaiseksi jäseneksi ei valittu yhtään jurvalaista. Poliittista valtaahan kyseisellä lautakunnalla ei ole.

Perusturvalautakunta on niin sanotuista suurista lautakunnista sellainen, jossa jurvalaiset jäivät lievästi aliedustetuiksi. Toisaalta tilanne oli se, että Kurikan terveyspalvelut siirtyivät heti kuntaliitoksen jälkeen Jalasjärven, Ilmajoen ja Kurikan yhteisen JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän hoidettavaksi. Tämän myötä perusturvalautakunnan rooli pieneni huomattavasti ja lautakunta lakkautettiinkin vaalikauden 2009-2012 jälkeen kokonaan. Kun terveyspalvelut siirtyivät kuntayhtymään, on helppo nähdä sivistyslautakunta ja tekninen lautakunta kunnan tärkeimpinä lautakuntina, joissa luottamushenkilöillä on eniten valtaa ja mahdollisuuksia konkreettisesti vaikuttaa kunnan palveluihin ja kehittämiseen. Kokonaisuutta tarkasteltaessa tuleekin välittömästi mieleen, että jurvalaiset ovat kuntaliitoksen toteuduttua selvästi kohdentaneet tavoitteensa mainittuihin kahteen lautakuntaan, joissa he ovat myös onnistuneet maksimoimaan vaikutusmahdollisuutensa.

8.4.3 Ylikunnalliset toimielimet

Ylikunnallisten toimielinten tarkastelussa on mukana ainoastaan neljä toimielintä, joihin valtuusto valitsee kunnan edustajat (taulukko 7). Näiden luottamustehtävien merkitystä Kurikan poliittisen vallanjaon kokonaisuudessa ei voida pitää kovinkaan suurena. On kuitenkin sinänsä mielenkiintoista huomata, että kolmessa tarkastelluista yhtymävaltuustoista kaikki Kurikan kaupungin paikat olivat kurikkalaisten hallussa. Oikeudenmukainen jako olisi, että ainakin kolmejäsenisissä toimielimissä olisi myös jurvalainen jäsen.

Taulukko 7. Ylikunnallisten toimielinten paikkajako 2009-2012.

Toimielin	Kurikan paikat	Kurikkalaisia jäseniä	Jurvalaisia jäseniä
Jalasjärven maaseutulautakunta*	4	3	1
JIK-tilaajalautakunta	2	1	1
Seinäjoen koulutuskuntayhtymän yhtymävaltuusto	3	3	0
E-P:n sairaanhoitopiirin yhtymävaltuusto	3	3	0
Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän yhtymävaltuusto	3	3	0

*Kurikan maaseutulautakunnan tehtävät siirtyivät Jalasjärven maaseutulautakunnalle 2012 alusta lähtien.

9. VUODEN 2012 VAALIEN TULOKSET

9.1 Ehdokasasettelu

Ensimmäinen huomio vuoden 2012 vaalien ehdokasasettelusta (taulukko 8) on ehdokasmäärän väheneminen 26 henkilöllä edellisistä vaaleista. Erityisen haasteellista ehdokashankinta näyttää olleen Kokoomukselle ja SDP:lle, joiden ehdokasmäärät putosivat kaikkein selvimmin. Ainoastaan Perussuomalaisilla oli edellisiä vaaleja pidempi ehdokaslista. Tasapaino kurikkalaisten ja jurvalaisten ehdokkaiden välillä toteutui parhaiten Keskustan ja Perussuomalaisten listoilla. Kokoomuksen ja SDP:n ehdokkaat painottuivat vielä edellisvaalejakin selkeämmin Kurikan suuntaan. Vasemmistoliiton ja Kristillisdemokraattien muita lyhyempien ehdokaslistojen painotus oli lievästi Jurvan suuntaan. Edellisvaalien tapaan Kokoomus ja Kristillisdemokraatit olivat vaaliliitossa. Kurkkalaisista ehdokkaista istuvia valtuutettuja oli 16 ja jurvalaisista 15.

Taulukko 8. Ehdokasasettelu puolueittain vuoden 2012 vaaleissa.

	Ehdokkaat yhteensä	Kurikkalaiset ehdokkaat		Jurvalaiset ehdokkaat	
		määrä	**%-osuus**	**määrä**	**%-osuus**
KESK	58	42	72,4	16	27,6
KOK	38	31	81,6	7	18,4
SDP	36	32	88,9	4	11,1
PS	19	14	73,7	5	26,3
VAS	7	4	57,1	3	42,9
KD	10	6	60,0	4	40,0
YHTEENSÄ	168	129	76,8	39	23,2

9.2 Vaalitulokset ja valtuuston kokoonpano

Äänestysprosentti laski 2012 vaaleissa huomattavasti edellisistä vaaleista. Valtakunnallisesti aktiivisuus laski kolme prosenttiyksikköä 58,2 %:iin (SVT 2012), mutta Kurikassa tultiin alaspäin lähes seitsemän prosenttiyksikköä. Koko kunnan äänestysaktiivisuus oli nyt 63,5 %, Kurikan alueella 64,0 % ja Jurvan alueella 62,2 %.

Syksyn 2012 vaaleissa Kurikan valtuustoon valittiin 25 kurikkalaista ja 18 jurvalaista (kuva 3). Jurvalaisilla oli uudessa valtuustossa siis viiden paikan yliedustus äänioikeutettujen määrästä laskettuun suhteelliseen paikkamäärään (13). Kunnallisvaalien 2012 valtakunnallinen trendi oli Perussuomalaisten nousu, mikä näkyi vahvasti myös Kurikassa.

Äänestysprosentin laskettua selvästi Perussuomalaiset oli ainoa äänimääräänsä kasvattanut puolue Kurikassa. Puolueen kansanedustaja-valtuutettu kasvatti äänimääräänsä entisestään (hän keräsi yksin 633 ääntä eli 8,6% kaikista äänistä), mutta puolueen listalla oli nyt myös muita ääniharavia. Tämä kokonaisuus toi Perussuomalaisille neljä lisäpaikkaa valtuustoon. Keskusta pysyi vaaleissa suurimpana ryhmänä ja säilytti paikkamääränsä, mutta ryhmän sisällä jurvalaisten osuus valtuutetuista kasvoi kahdella. Kokoomus menetti yhden paikan, joka lähti jurvalaisilta. SDP menetti kaksi paikkaa, jotka lähtivät kurikasta. Tässä yhteydessä on tosin huomattava, että puolueen ääniharava muutti edellisellä vaalikaudella Jurvaan ja lasketaan vuoden 2012 tuloksissa jurvalaiseksi. Käytännössä demareiden alueellisen edustuksen siirtymä ei siis ole näin merkittävä. Vasemmistoliitto säilytti kaksi jurvalaista valtuutettuaan ja Kristillisdemokraattien vaaliliitto Kokoomuksen kanssa toi heille tällä kertaa ainoastaan yhden paikan. Valtuustoryhmien sisäistä paikkajakoa tarkasteltaessa voidaan huomata, että jurvalaisilla oli suhteellinen yliedustus kaikissa muissa paitsi Kokoomuksen ryhmässä.

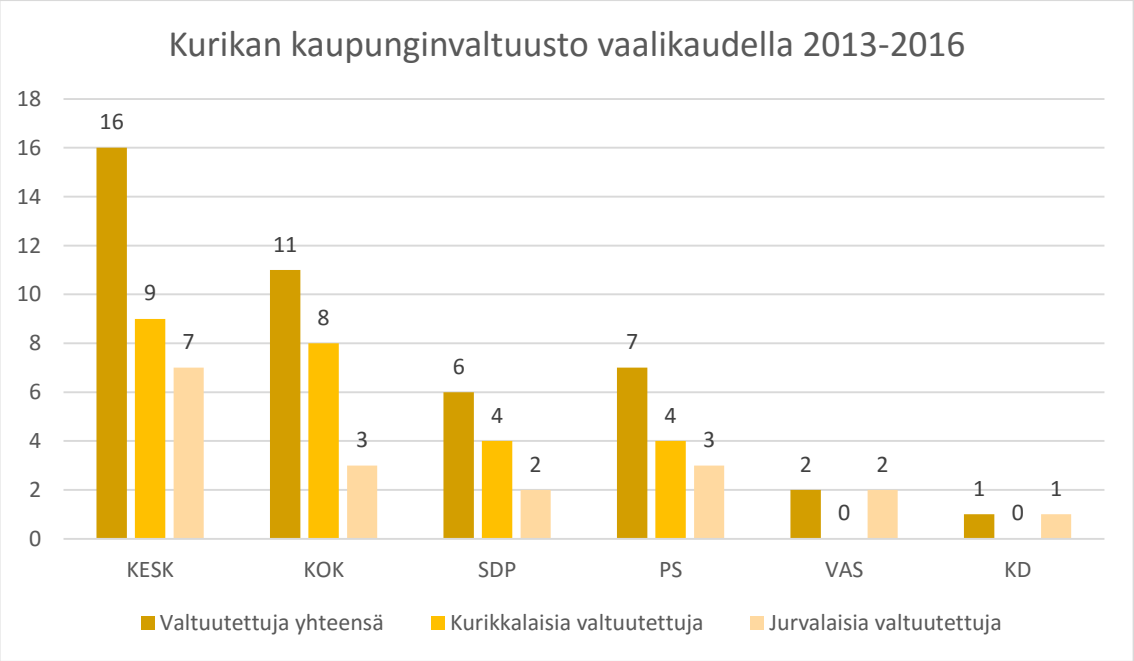

Kuva 3. Vaaleissa 2012 valitun kaupunginvaltuuston kokoonpano.

Valtuuston puheenjohtajaksi valittiin kurikkalainen. Ensimmäinen varapuheenjohtajaksi valittiin myös kurikkalainen, toiseksi vpj:ksi jurvalainen ja kolmanneksi vpj:ksi kurikkalainen. Sama puheenjohtajisto jatkoi vuoden 2015 loppuun asti.

Valtuuston kokoonpanossa tapahtui vaalikauden mittaan muutamia muutoksia, jotka vaikuttivat myös Kurikka-Jurva-voimasuhteisiin. Yksi jurvalainen valtuutettu erosi jo kesällä 2013 ja hänen tilalleen nousi kurikkalainen. Loppuvuodesta 2014 erosi puolestaan kurikkalainen valtuutettu ja tilalle tuli jurvalainen. Viimeisin muutos tapahtui 2015 joulukuussa kun jurvalainen valtuutettu erosi ja tilalle nousi kurikkalainen valtuutettu. Muutokset menivät sillä tavalla vuorotellen, että lopputulemana valtuustossa oli vuoden 2016 alussa 26 kurikkalaista ja 17 jurvalaista valtuutettua. Samaan aikaan astui voimaan Kurikan ja Jalasjärven kuntaliitos ja valtuustotyöskentely jatkui loppuvaalikaudelle kahden kunnan yhteisvaltuuston voimin.

9.3 Tulosten alueellinen tarkastelu

Vuoden 2012 vaaleissa jurvalaiset saivat valtuustosta kaksi paikkaa enemmän kuin edellisissä vaaleissa. Alueellinen yliedustus kasvoi siis entisestään. Taulukosta 9 nähdään, että Kurikan ja Jurvan välisten suhdelukujen väliset erot ehdokasasettelussa ja ehdokkaiden ääniosuuksissa noudattelevat varsin tarkkaan 2008 vaalien lukuja. Tästä huolimatta jurvalaisten ehdokkaiden osuus valituista kuitenkin kasvoi huomattavasti edellisvaaleista. Jurvalaisten yliedustus valtuustossa oli nyt peräti 12,4 %-yksikköä verrattuna alueen osuuteen kunnan äänioikeutetuista.

Taulukko 9. Äänioikeutettujen, ehdokkaiden, heidän keräämiensä äänien ja valtuustoon valittujen suhdeluvut Kurikan ja Jurvan välillä vuoden 2012 vaaleissa.

	Osuus äänioikeutetuista (%)	Osuus ehdokkaista (%)	Alueen ehdokkaiden osuus äänistä (%)	Alueen ehdokkaiden osuus valituista (%)	Ali-/yliedustus* (%-yksikköä)
Kurikka	70,5	76,8	71,4	58,1	-12,4
Jurva	29,5	23,2	28,6	41,9	12,4
Yhteensä	100	100	100	100	0

*Alueen ehdokkaiden osuus valituista – Osuus äänioikeutetuista

Kurikkalaisten ehdokkaiden läpimeno-% oli 19,4 ja jurvalaisten ehdokkaiden peräti 46,2. Kurikkalaisista 16 ehdolla olleesta istuvasta valtuutetusta 11 tuli jälleen valituksi. Jurvalaisista 15 istuvasta ehdokkasta valittiin uudelleen peräti 14. Kurikan alueelta valittujen valtuutettujen osuus oman kunnanosan ehdokkaiden saamista äänistä oli 52,7%. Jurvalaisten valittujen osuus oman kunnanosan ehdokkaiden äänistä oli 74,3%. Kurikkalaisehdokkaiden keskimääräinen äänimäärä oli 41 ja valituiksi tulleilla 111. Jurvalaisehdokkaiden keskimääräinen äänimäärä puolestaan oli 54 ja valittujen 87.

Edellä mainituista luvuista voidaan päätellä, että edellisten vaalien tapaan suurin syy jurvalaisten erinomaiseen menestykseen löytyy ennen kaikkea ehdokasasettelusta sekä äänten suhteellisen tasaisesta ja onnistuneesta keskittämisestä pienemmän ehdokasjoukon sisällä. Kun tähän vielä lisätään hiukan tuuria, kasvoi jurvalaisten paikkaosuus entisestään.

Esimerkiksi Keskustan valtuustoryhmässä jurvalaisten osuus kasvoi edellisistä vaaleista selvästi. Listan viimeinen läpimenijä oli jurvalainen. Hänestä muutaman äänen päähän jäi kurikkalainen ja myös seuraavat kahdeksan noin kymmenen äänen sisällä ollutta ehdokasta olivat kurikkalaisia. Keskustan sisäinen paikkajako olisi siis pienillä marginaaleilla voinut kääntyä paikan verran toiseen suuntaan. Yhden paikan tapahtuneesta muutoksesta selittää SDP:n kärkiehdokkaan muutto Jurvaan edellisellä vaalikaudella. Hänen äänistään suurin osa tuli edelleen Kurikan alueelta, mutta hän edusti vuoden 2012 tuloksissa siis Jurvaa.

Alueperusteista äänestämistä kuvataan taulukossa 10. Siitä voidaan huomata, että kurikkalaisten ehdokkaiden äänistä noin 95% tuli Kurikan alueelta. Jurvalaisten ehdokkaiden äänistä kertyi Jurvan alueelta alle 90%. Mielenkiintoinen yksityiskohta on se, että oman kunnan alueelta annettujen äänien osuus on valituiksi tulleilla pienempi kuin koko ehdokasjoukolla. Tätä selittävät osaltaan esimerkiksi kurikkalaisen kansanedustaja-valtuutetun myös Jurvan alueelta keräämä merkittävä äänimäärä sekä jo aiemmin mainitun Jurvaan muuttaneen kurikkalaispoliitikon Kurikasta saama merkittävä äänimäärä.

Taulukko 10. Kurikkalaisten ja jurvalaisten ehdokkaiden ja valituiksi tulleiden äänten alkuperä vuoden 2012 vaaleissa.

	Kurikasta annettujen äänten osuus (%)	**Jurvasta annettujen äänten osuus (%)**
Kurikkalaiset ehdokkaat	95,3	4,7
Kurikkalaiset valitut	94,6	5,4
Jurvalaiset ehdokkaat	10,5	89,5
Jurvalaiset valitut	11,7	88,3

9.4. Muiden luottamustehtävien jakautuminen

9.4.1 Kaupunginhallitus

Vaalikaudelle 2013-2016 valitussa kaupunginhallituksessa paikat jakautuivat Kurikan ja Jurvan kesken suhteessa 7-4. Laskennallisesti jurvalaisilla oli siis yhden paikan yliedustus. Yksi hallituksen jäsenistä oli kuitenkin jo aiemmin mainittu ”entinen kurikkalainen”, joka Jurvaan muuton myötä lasketaan näissä toisen valtuustokauden tuloksissa jurvalaiseksi. Tämä huomioon ottaen voimasuhteissa ei käytännössä tapahtunut siirtymää edelliseen vaalikauteen. Hallituksen puheenjohtaja tuli tällä kertaa Jurvasta, 1. varapuheenjohtaja Kurikasta ja 2. varapuheenjohtaja Jurvasta. Kun hallituksen puheenjohtajuus huomioidaan erityispainotuksella, voidaan kuitenkin kokonaisuutena todeta hallituksen valtapainotuksen olleen lievästi Jurvan suuntaan kallellaan. Samat hallituksen jäsenet ja puheenjohtajisto jatkoivat vuoden 2013 alusta vuoden 2015 loppuun, jolloin kaikki Kurikan luottamustehtävät menivät uusjakoon Jalasjärvi-liitoksen myötä.

9.4.2 Lautakunnat

Kaudella 2013-2015 lautakuntapaikoissa on huomionarvoista se, että perusturvalautakuntaa ei Kurikassa enää ollut sosiaali- ja terveyspalvelujen siirryttyä JIK-peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän hoidettavaksi. Myös maaseutulautakunnan tehtävät siirrettiin jo edellisen vaalikauden aikana Jalasjärven maaseutulautakunnan kautta yhdessä hoidettaviksi. Lautakuntien paikkajako (taulukko 11) oli edellistä vaalikautta tasapuolisempi, mutta joukossa oli jälleen myös muutamia poikkeuksia.

Taulukko 11. Lautakuntien paikkajako, puheenjohtajuudet ja jurvalaisten jäsenten yli-/aliedustus vuosina 2013-2015. (K=Kurikka, J=Jurva).

Lautakunta	Jäsen-määrä	Paikka-jako (K-J)	PJ (K/J)	VPJ (K/J)	JURVALAISET JÄSENET		
					Suhteellinen paikkamäärä	Toteutunut paikkamäärä	Yli-/ali-edustus
Sivistyslautakunta	11	8 – 3	J	K	3,25 = 3	3	0
Tekninen lautakunta	11	6 – 5	K	K		5	+2
Tarkastuslautakunta	9	7 – 2	J	J	2,66 = 3	2	0
Ympäristölautakunta	9	8 – 1	K	K		1	-2
Vapaa-aikalautakunta	9	8 – 1	K	J		1	-2
Kulttuurilautakunta	9	6 – 3	J	J		3	0
Keskusvaalilautakunta	5	4 – 1	K		1,48 = 1	1	0

Neljässä lautakunnassa (sivistysltk, tarkastusltk, kulttuuriltk ja keskusvaaliltk) alueellinen paikkajako oli juuri matemaattisesti oikeudenmukaisen jakosuhteen mukainen. Kahdessa lautakunnassa (ympäristöltk ja vapaa-aikaltk) kurikkalaisilla oli selkeä kahden paikan yliedustus. Teknisessä lautakunnassa kahden paikan yliedustus oli puolestaan jurvalaisilla. Tarkastuslatakunnan koko puheenjohtajisto tuli jälleen Jurvasta. Toteutunutta paikkajakoa voi arvioida pohtimalla eri lautakuntien merkitystä ja painoarvoa. Teknisen lautakunnan tärkeää merkitystä tuskin kukaan kiistää ja sen jurvalaiset ovat edelleen halunneet vahvasti miehittää. Myös lautakuntapaikat jaettiin vuoden 2016 alussa uudelleen Jalasjärvi-liitoksen myötä.

9.4.3 Ylikunnalliset toimielimet

Toisella kuntaliitoksen jälkeisellä vaalikaudella myös ylikunnallisten toimielinten paikkoja jaettiin hieman tasapuolisemmin (taulukko 12). Jalasjärven maaseutulautakunnan paikkajako oli asukasmäärien mukainen, JIK-tilaajalautakunnassa oli nyt sekä kurikkalaisten, jurvalaisten että virkamiehistön edustaja. Sairaanhoitopiirin yhtymävaltuustoon jurvalaiset saivat kaksi paikkaa kolmesta. Muissa valtuustoissa edustettiin kurikkalaisvoimin.

Taulukko 12. Ylikunnallisten toimielinten paikkajako vaalikaudella 2013-2016.

Toimielin	Kurikan paikat	Kurikkalaisia jäseniä	Jurvalaisia jäseniä
Jalasjärven maaseutulautakunta	4	3	1
JIK-tilaajalautakunta	3*	1	1
Seinäjoen koulutuskuntayhtymän yhtymävaltuusto	3	3	0
E-P:n sairaanhoitopiirin yhtymävaltuusto	3	1	2
Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän yhtymävaltuusto	2	2	0

*Yksi kolmesta jäsenestä kunnan viranhaltija

10. PÄÄTTÄJIEN NÄKEMYKSET VALLANKÄYTÖSTÄ

Poliittisen vallan käyttöä kuntaliitoksen jälkeen selvitettiin haastattelemalla puhelimitse 19 pitkäaikaista luottamushenkilöä, joista yhdeksän asuu Kurikassa ja kymmenen Jurvassa. Vastaajien puoluekannat jakautuvat seuraavasti: KESK 7 / SDP 5 / KOK 4 / PS 1 / VAS 1 / KD 1. Vastaajien anonymiteetin varmistamiseksi puoluekannat on jätetty huomioimatta ja tuloksia on analysoitu ainoastaan akselilla Kurikka-Jurva. Haastateltaville esitettiin lähtötietojen (asuinpaikka ja puoluekanta) jälkeen seitsemän strukturoitua valintakysymystä sekä yksi kaksiosainen avoin kysymys (Haastattelulomake liite 1).

10.1 Vastaukset strukturoituihin kysymyksiin

Kysymykseen ”Kannatitko Kurikan ja Jurvan kuntaliitosta kun siitä aikoinaan päätettiin?” vastasi 16 henkilöä myöntävästi ja kolme henkilöä kieltävästi (taulukko 13). Kurikkalaisten joukosta vastustajiksi ilmoittautui kaksi ja jurvalaisten joukosta yksi. Jakauma on saman suuntaiset kuin kuntaliitosäänestysten tulokset kuntien valtuustoissa joulukuussa 2007.

Taulukko 13. Vastaukset kysymykseen ”Kannatitko kuntaliitosta?”

Vastaus / Asuinpaikka	KYLLÄ	EI	yht
Kurikka	7	2	9
Jurva	9	1	10
yht (N=19)	16	3	19

Kysymyksen ”Ovatko luottamustehtävät mielestäsi jakautuneet oikeudenmukaisesti Kurikan ja Jurvan alueella asuvien kesken?” kohdalla vastauksissa näkyy hyvin selkeä ero vastaajien asuinpaikan mukaan (taulukko 14). Kurikkalaisista 2/3 on sitä mieltä, että luottamustehtävät eivät ole jakautuneet oikeudenmukaisesti, vaan Jurva on ollut yliedustettuna. Jurvalaisista ainoastaan yksi näkee jaossa epäoikeudenmukaisuutta, nyt Kurikan suuntaan. Kysymys herätti kummankin kunnanosan vastaajissa myös muutamia kommentteja. Erään kurikkalaisen mukaan ”[Jurvan yliedustus] *lähtee jo ehdokasasettelusta ja äänten*

keskittämisestä. Jurvassa on myös äänestetty aktiivisemmin kuin kanta-Kurikassa.”. Yksi jakoa tasapuolisena pitänyt kommentoi, että *”Riittävän oikeudenmukaisesti. Jurva on aika hyvin onnistunut valvomaan etujaan”.* Jurvalaisten keskuudesta kommentoitiin mm, että *”Puolueet on hoitaneet alueellisen kattavuuden neuvotteluissaan”* tai *”Jurvalaiset ovat ehkä keskittäneet ääniä ja ehkä saaneet enemmän kuin olisi väkiluvun perusteella kuulunut”.* Yksi jurvalaisista toteaa jaon oikeudenmukaiseksi *”Varsinkin ensimmäisten vaalien jälkeen. Toisissa vaaleissa Kurikka otti enemmän.”*

Taulukko 14. Vastaukset kysymykseen ”Ovatko luottamustehtävät mielestäsi jakautuneet oikeudenmukaisesti?”

Vastaus / Asuinpaikka	KYLLÄ	EI	Jos EI, kumpi on ollut yliedustettuna?	
			Kurikka	Jurva
Kurikka	3	6	0	6
Jurva	9	1	1	0
yht (N=19)	12	7	1	6

Viidenteen kysymykseen ”Oletko luottamushenkilönä kokenut vaikeaksi huomioida tasapuolisesti Kurikan ja Jurvan alueiden intressit?” annetut vastaukset näkyvät taulukossa 15. Kolme neljäsosaa vastaajista ei ole kokenut alueiden intressien huomioimista vaikeaksi. Mielipiteet jakautuvat yhtenevästi sekä kurikkalaisten että jurvalaisten joukossa.

Taulukko 15. Vastaukset kysymykseen ”Oletko kokenut vaikeaksi huomioida tasapuolisesti eri alueiden intressit?”

Vastaus / Asuinpaikka	OLEN	EN OLE	yht
Kurikka	2	7	9
Jurva	2	8	10
yht (N=19)	4	15	19

Kysymykseen ”Oletko havainnut kotiinpäin vetämistä Kurikassa tai Jurvassa asuvilta päättäjiltä?” annetuissa vastauksissa näkyy selvä ero vastaajien asuinpaikan mukaan (taulukko 16). Kurikkalaisista kaikki ovat havainneet kotiinpäin vetämistä ja heistä kuusi on sitä mieltä, että se suuntautuu Jurvaan. Kolme näkee kotiinpäin vetoa molempiin suuntiin.

Jurvalaisista puolestaan kuusi on havainnut kotiinpäin vetoa, joka yhden mielestä suuntautuu Kurikkaan ja viiden mielestä molempiin suuntiin. Neljä jurvalaista vastasi, etteivät ole kotiinpäin vetoa havainneet, mutta yksi heistä tosin kommentoi että *”on ehkä muutamia henkilöitä jotka ovat vetäneet Kurikkaan päin...”*. Kurikkalaisten keskuudessa vetoa Jurvan suuntaan koettiin enemmänkin ja asiaa myös kommentoitiin mm. seuraavasti: *”Jurva-puolue on olemassa. Kurikkalaiset saavat syyttää itseään: ei ole osattu pitää yhtä niin kuin Jurvassa”, ”Jurvalaiset on saanu enemmän kuin kuuluu (esim. investoinnit)*”.

Taulukko 16. Vastaukset kysymykseen ”Oletko havainnut kotiinpäin vetämistä?”

Vastaus / Asuinpaikka	KYLLÄ	EN	Jos KYLLÄ, kumpaan suuntaan?		
			Kurikka	Jurva	Molempiin
Kurikka	9	0	0	6	3
Jurva	6	4	1	0	5
yht (N=19)	15	4	1	6	8

Seitsemännessä kysymyksessä päättäjiltä kysyttiin ”Ketkä ovat mielestäsi käyttäneet suurinta valtaa Kurikan päätöksenteossa kuntaliitoksen jälkeen?”. Vastausvaihtoehdot olivat valtuusto, hallitus, virkamiehet tai joku muu. Ylivoimainen enemmistö sekä kurikkalaisista että jurvalaisista nimesi suurimmaksi vallankäyttäjäksi hallituksen (kuva 4).

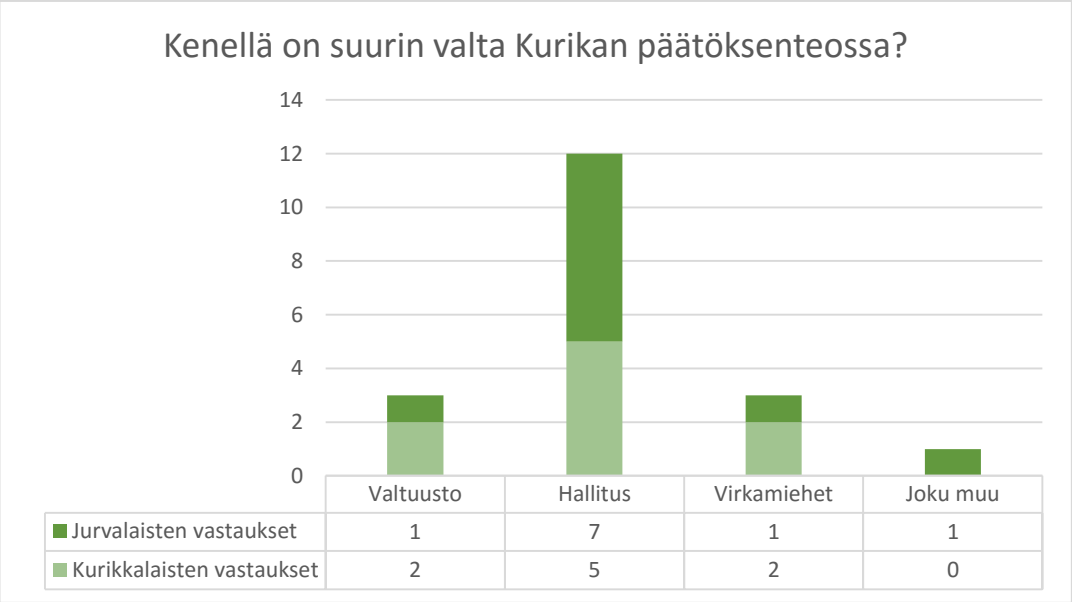

Kuva 4. Päättäjien näkemykset poliittisen vallan käyttäjistä kuntaliitoksen jälkeen.

Valtuusto ja virkamiehet saivat vastaajilta yhtä suuren kannatuksen. Yhden mielestä suurinta valtaa ovat käyttäneet *”yksittäiset poliittiset toimijat / henkilöt*”.

Haastattelun kahdeksannessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin antamaan kouluarvosana (4 – 10) Kurikan poliittiselle päätöksenteolle kuntaliitoksen jälkeisiltä vuosilta. Taulukossa 16 on eritelty vastaajien antamien arvosanojen keskiluvut ja vaihteluvälit. Kurikkalaisten antamista arvosanoista lasketut luvut ovat kautta linjan noin puoli numeroa alemmalla tasolla kuin jurvalaisten, mikä heijastelee varmasti myös laajemmin tyytyväisyyttä liitoksen toteutumiseen.

Taulukko 16. Vastaajien Kurikan poliittiselle päätöksenteolle antamat kouluarvosanat.

	Kurikkalaisten arvosanat	**Jurvalaisten arvosanat**	**Kaikkien vastaajien arvosanat**
Keskiarvo	7,36	7,65	7,51
Mediaani	7,5	8	7,5
Moodi	7	8	7 ja 8
Vaihteluväli	6 – 8,5	6,5 – 9	6 – 9

Yhdeksänteen kysymykseen ”Onko kuntaliitos ollut hyödyllinen Kurikan ja Jurvan kehitykselle?” kaikki 19 vastasivat kyllä. Kurikkalaisista kuusi täydensi vastaustaan kommentoimalla hyödyn koskettavan erityisesti Jurvaa, esimerkiksi: *”Ainakin jurvalaiset on hyötyneet”, ”Jurvan kehitykselle erityisesti”, ”Jurvalle kyllä, Kurikalle ei niinkään*”. Jurvalaisistakin kaksi arvioi Jurvan hyötyneen ehkä enemmän: *”Varsinkin Jurvan alueen palvelujen kannalta”, ”Ehdottomasti Jurvalle hyödyllinen, ei haittaa Kurikallekaan”.* Lisäksi yhden kurikkalaisen mukaan *”liitoksen mahdollisuudet osittain menetettiin, eikä toivottuja säästöjäkään saatu aikaan”.* Yksi jurvalainen puolestaan arvioi, että ”[liitos on] *tuonut kummallekin jotain uutta, alkuvaikeuksien jälkeen on mennyt hyvin”.*

10.2 Liitoksen suurimmat hyödyt ja haitat

Haastattelun avoimessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin mainitsemaan liitoksen suurin hyöty ja suurin haitta. Monet vastaajista halusivat mainita useampia hyötyjä ja haittoja, joten tuloksia ei voi pitää varsinaisena ”äänestyksenä”, vaan ne antavat paremminkin kokonaiskuvaa ja viitteitä tärkeiksi koetuista asioista.

Aineistosta nousevat teemat muodostivat analyysin edetessä varsin selkeitä ja luontevia kokonaisuuksia, jotka olen luokitellut seuraavien otsikoiden alle:

HYÖDYT: Kuntakoko / Hallinto / Talous / Palvelut
HAITAT: Hallinto / Talous / Palvelut

10.2.1 Hyödyt

Vastaajien näkemykset liitoksen hyödyistä on esitetty kuvassa 5. Kuten vastausten määrästä näkyy, moni halusi mainita useamman kuin yhden hyödyn. Yksi vastaaja kummaltakin alueelta ei maininnut yhtään hyötyä. Tärkeimmäksi hyödyksi nousee selvästi talous, jota painottivat varsinkin jurvalaiset vastaajat. Kurikkalaiset puolestaan näkivät tärkeimpänä hyötynä kuntakoon kasvun. Hallinnossa saadut edut korostuivat jurvalaisten vastauksissa ja palvelujen suhteen molemmilla alueilla nähtiin jonkin verran hyötyjä.

Kuntakoko-otsikon alle on sijoitettu hyödyt, jotka liittyvät suuremman alueen ja asukasmäärän tuomaan painoarvon kasvuun ja mittakaavahyötyihin. Vastauksissa asiaa luonnehdittiin mm. seuraavin sanamuodoin: *”Kurikan painoarvo nousi”, ”Ollaan isompi kunta kartalla”, ”Ääni kuuluu maakunnassa eri tavalla”, ”Leveämmät hartiat”* sekä *”Suurempi on aina suurempi”.*

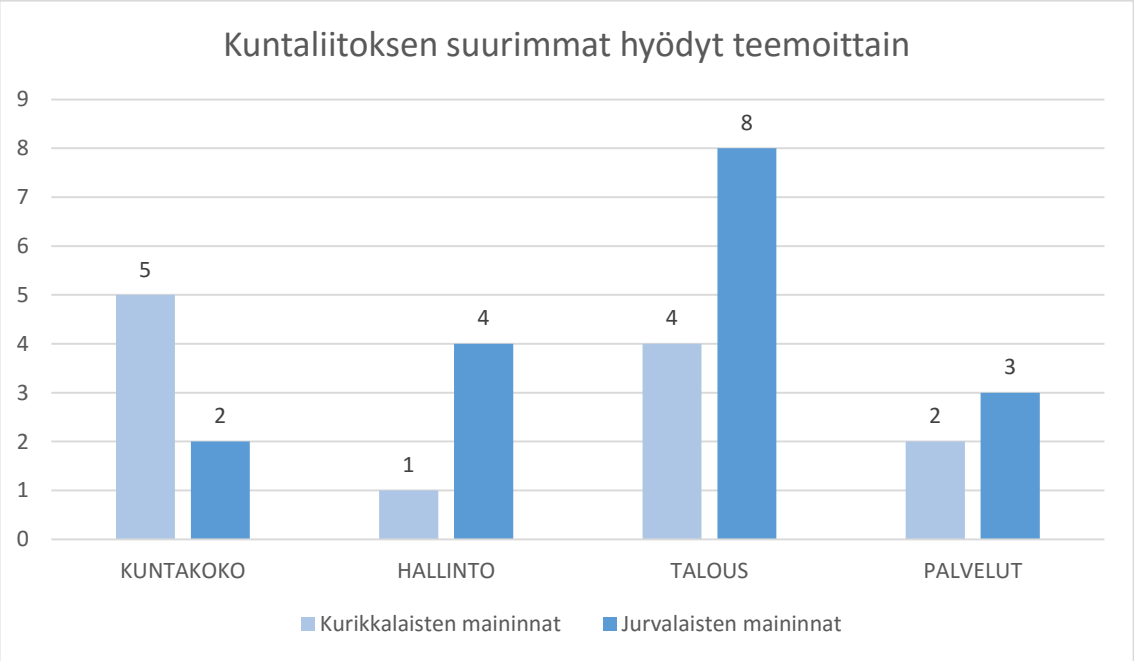

Kuva 5. Haastateltujen päättäjien näkemykset kuntaliitoksen hyödyistä.

Hallinto-kategoriassa hyötyjä näkivät lähinnä jurvalaiset vastaajat, jotka nimesivät mm. seuraavia: *”Henkilöstöä pystytään liikuttamaan ja käyttämään joustavammin”*, *”Synergiaetuja esim. sivistyspuolella*”, *”Päätöksentekokulttuurin uudistuminen (varsinkin heti liitoksen jälkeen)”.* Ainoa hallinnon hyödyksi nähnyt kurikkalainen vastasi, että *”Hallinto on tiivistynyt, mutta liian hitaasti”.*

Talous-otsikon alle kuuluvista hyödyistä suurin osa koski investointeja Jurvaan (viisi mainintaa) ja veroprosentin laskua Jurvassa (neljä mainintaa). Samoja asioita mainittiin sekä kurikkalaisten että jurvalaisten vastaajien toimesta, mutta kokonaisuutena talousasiat koettiin Jurvan puolella selvästi merkittävämmäksi. Mainittuja hyötyjä olivat mm: *”Resurssit on parantuneet”*, *”Jurvaan on investoitu valtavasti”*, *”Jurvalaiset hyötyivät veroprosentin laskusta”*, *”Jurvan keskustan liikennejärjestelyt”* sekä *”Jurvan paloaseman rakentaminen*”. Yksi vastaajista näki hyötynä *”Kurikan varallisuuden jakamisen laajemmalle joukolle”.*

Palvelujen saralla mainituista hyödyistä moni liittyi Jurvan alueen palvelutarjonnan tuloon laajemman joukon ulottuville ja tietoon: *”Botniaring on lisännyt Kurikan tunnettuutta”, ”Jurvassa on vahvaa teatteritoimintaa”, ”Botniaringin ja Säläisjärven kehittäminen”*. Vastauksissa hyödyiksi mainitaan myös *”Laajempi yrittäjäkunta, laajempi palvelutarjonta*” sekä *”Kuntalaisten palvelujen turvaaminen”.*

10.2.2 Haitat

Kuntaliitoksen haittapuolet asemoituvat otsikkojen hallinto, talous ja palvelut alle (kuva 6). Ainoastaan kolme vastaajaa nimesi useampia kuin yhden haitan. Yksi kurikkalainen ja kaksi jurvalaista eivät osanneet tai halunneet nimetä yhtään haittapuolta. Kurikkalaiset vastaajat mainitsivat haittoja selvästi innokkaammin kuin jurvalaiset. Kurikkalaiset kokivat liitoksesta aiheutuneen haittaa erityisesti hallinnolle ja taloudelle, jurvalaiset puolestaan palveluille.

Hallintoa koskevia haittoja nimettiin kurikkalaisten toimesta mm. seuraavia: *”Hallinto on tiivistynyt, mutta liian hitaasti”*, *”Päällekkäisyyksiä ei ole pystytty poistamaan”*, *”Jurvan huonosti hoidettuja asioita on jouduttu Kurikan toimesta perkaamaan ja maksamaan”*. Hallintokulttuurista annettiin seuraavanlaisia kommentteja: *”Erilaisten kulttuurien yhdistämisessä ei ole ihan onnistuttu”*, *”Ei ole täysin pystytty olemaan yksi kunta”*, *”Hallintokulttuuri on muuttunut: luottamushenkilöt ovat sekaantuneet*

liikaa valmisteluun. Myös virkamiehet ovat lupailleet liikoja". Ainoan jurvalaiskommentin mukaan *"Tietyt henkilöt eivät osaa ajatella koko kunnan etua, vaan vetävät kotiinpäin*".

Talous-otsikon alle sijoittuvat haitat koskevat kurikkalaisten mielestä riittämättömiä säästöjä ja Jurvaan kohdistuneita investointeja: *"Säästöjä ei välttämättä olla saatu aikaan", "Investointeja ja valtionosuuksia on mennyt Jurvaan kanta-Kurikan sijaan".* Yhden vastaajan mukaan *"Palvelujen tuottaminen kahdessa taajamassa tuo haastetta ja kuluja".* Jurvalaisista vastaajista kaksi nimesi "kohteliaasti" haitaksi veroprosentin nousun kanta-kurikkalaisille. Näin ei tosin itse asiassa tapahtunut: liitoksen yhteydessä jurvalaisten veroprosentti laski vanhan Kurikan tasolle, mutta kanta-kurikkalaisten prosentti pysyi samana aina vuoteen 2013 saakka. Yhden jurvalaisen mukaan *"Elinkeinopolitiikka ei ole Jurvan osalta oikein onnistunut".*

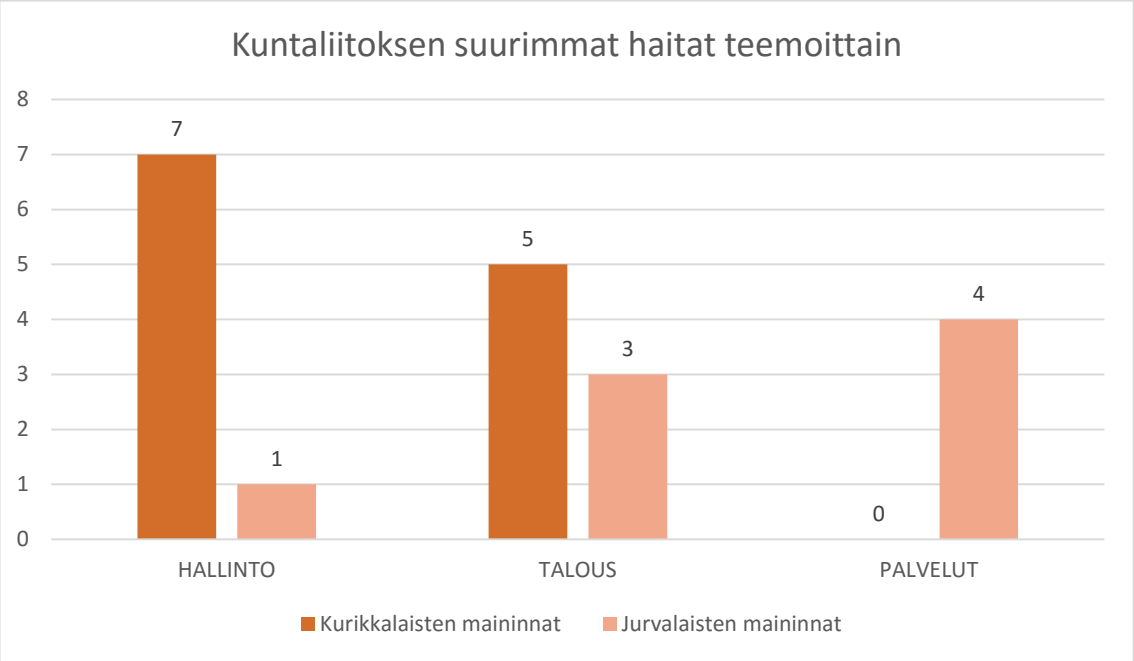

Kuva 6. Haastateltujen päättäjien näkemykset kuntaliitoksen haitoista.

Palvelujen osalta haittaa ovat liitoksen myötä kokeneet yksinomaan jurvalaiset, jotka luonnehtivat tapahtunutta negatiivista kehitystä mm. seuraavasti: *"Palvelut ovat kauempana", "Terveyspalvelut ovat heikentyneet", "Jurvan palvelujen siirtyminen Kurikkaan".* Yksi jurvalaisista ei nimennyt liitokselle yhtään haittaa, vaan totesi tapahtuneiden muutosten olevan *"Vääjäämättömiä asioita, jotka olis tapahtunu liitoksesta huolimatta".*

10.3 Yhteenveto haastattelujen tuloksista

Haastatteluaineistosta nousee selkeästi esiin piirteitä, joissa näkyy jakolinja Kurikan ja Jurvan välillä. Esimerkiksi luottamustehtävien jakautumista koskevissa mielipiteissä kurikkalaisten päättäjien enemmistä kokee selvästi Jurvan saaneen enemmän kuin sille kuuluisi. Myös kotiinpäin vedon kurikkalaiset ilmoittavat selkeästi suuntautuvat Jurvaan, kun jurvalaiset päättäjät näkevät sen menneen tasan molempiin suuntiin.

Suurimmaksi vallankäyttäjäksi enemmistö molempien kuntien päättäjistä nimesi hallituksen. Liitos koettiin yksimielisesti hyödylliseksi Kurikan ja Jurvan kehitykselle, mutta lähes puolet halusi tarkentaa vastaustaan kohdentamalla hyödyn erityisesti Jurvalle.

Liitoksen suurimpia hyötyjä ja haittoja nimettäessä on päättäjien vastauksissa havaittavissa selvä linjaero asuinpaikan mukaan. Hyötyjen osalta kurikkalaiset kokivat tärkeimmäksi kuntakoon kasvun ja Kurikan painoarvon lisääntymisen, jurvalaiset taas kokivat saaneensa ensisijaisesi taloudellista hyötyä vakavaraisemman kunnan ja alentuneen veroprosentin myötä. Haittojen kohdalla kurikkalaiset painottivat hallinnon karsimisen ja tavoiteltujen säästöjen hidasta toteutumista, kun jurvalaisilla päällimmäisenä huolenaiheena oli lähipalvelujen heikentyminen.

Kurikan poliittinen päätöksenteko saa kurikkalaisilta arvosanan 7+ ja jurvalaisilta 8-. Todistukseen tulee päätöksenteosta siis 7 ½. Mielestäni arvosanat kuvaavat varsin hyvin päättäjien yleistunnelmaa ja suhtautumista kuntaliitokseen kunnan eri osissa.

11. POHDINTA

11.1 Keskeisimmät tutkimustulokset

Jurvalaiset säilyttivät vuoden 2008 kuntaliitosvaaleissa asemansa hyvin ja saivat ehkä jopa hieman enemmän kuin odottivat. Kolmen hengen yliedustus valtuustossa oli selkeä ja sen myötä uuden Kurikan yhteiselo lähti varmasti etenemään hieman ”Jurva-kylki edellä”. Kaupunginhallituksessa alueellinen edustavuus toteutui ensimmäisellä yhteisellä vaalikaudella asukasmäärien suhteessa. Valtuuston puheenjohtajuus oli jurvalaisen ja hallituksen puheenjohtajuus kurikkalaisen hallussa. Kahdessa lautakunnassa jurvalaisilla oli selkeä yliedustus. Puheenjohtajuudet jaettiin puoliksi siten, että valtuustoa johti jurvalainen ja hallitusta kurikkalainen. Tarkastelluissa ylikunnallisissa toimielimissä kurikkalaiset olivat selvästi yliedustettuina.

Jurvalaiset onnistuivat vuoden 2012 vaaleissa lisäämään paikkamääräänsä valtuustossa kahdella. Yliedustus kasvoi viiteen paikkaan, mitä voidaan pitää jo varsin merkittävänä poliittisen vallan tasapainon kannalta. Hallituksessa valtatasapaino oli lievästi Jurva-suuntainen, mutta lautakunnissa ja ylikunnallisissa paikoissa tilanne tasapainottui ensimmäiseen vaalikauteen nähden. Valtuuston puheenjohtaja tuli Kurikasta ja hallituksen puheenjohtaja Jurvasta. Kun otetaan huomioon toisaalta sen, että valtuusto on kunnan ylin päättävä elin ja toisaalta sen että hallitusta pidetään yleisesti kunnan merkittävimpänä vallankäyttäjänä, voidaan kokonaisuutena arvioida Kurikan poliittisen valtatasapainon toisella yhteisellä vaalikaudella olleen vahvasti Jurvan suuntaan kallellaan.

Molemmissa tutkituissa vaaleissa jurvalaisten hyvän menestyksen taustalla olivat ennen kaikkea onnistunut ehdokasasettelu (=riittävän vähän jurvalaisia ehdokkaita) sekä onnistunut ja tasapainoinen äänten keskittäminen (=ei liian harvalle eikä liian monelle). Lisäksi äänestyskäyttäytymisessä näkyy alueperustainen äänestäminen saman suuntaisesti kuin Pikkalan (2015) valtakunnallisessa tutkimuksessa: keskuskunnista (tässä tapauksessa Kurikka) annettiin liitoksen reuna-alueiden (Jurva) ehdokkaille enemmän ääniä kuin reuna-alueilta keskuksessa asuville ehdokkaille.

Valtuustopaikkojen jakautumisella ei välttämättä ole alueellisen edunvalvonnan kannalta ratkaisevaa merkitystä varsinaisissa valtuuston kokouksissa. Valtuutettujen kotipaikka ei

nimittäin useinkaan näy jakolinjana valtuustossa, jossa äänestykset käydään yleensä puolueryhmien välillä. Asuinpaikan merkitys korostuu enemmän asioiden valmisteluvaiheessa ja puolueiden omissa sisäisissä sekä puolueiden välisissä keskusteluissa, joissa yksittäisten henkilöiden valta ryhmän mielipiteenmuodostukseen on suurimmillaan. Ja näissä ryhmissä ja keskusteluissa valitut valtuutetut ovat luonnollisesti aktiivisia osallistujia.

Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta on kulunut jo useita vuosia ja Kurikassa on ehditty tehdä jo toinenkin liitos. Yhteiseen hiileen puhaltaminen ja koko kunnan tasapuolinen kehittäminen on varmasti lisääntynyt luottamushenkilöiden keskuudessa. Luottamushenkilöiden asuinpaikka ei varmasti enää ole paras eikä ainoa tapa arvioida heidän poliittisen toimintansa motiiveja. Tutkimustehtäväni kannalta uskallan tutkimani aineiston perusteella kuitenkin sanoa, että tutkimushypoteesini on osoittautunut paikkansa pitäväksi: Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen jälkeisinä vuosina Jurvan alue on saanut enemmän poliittista valtaa kuin sille asukasmäärän mukaan kuuluisi.

Haastatteluaineiston tulokset vahvistavat osaltaan tilasto- ja pöytäkirja-aineiston tuottamia tuloksia poliittisen vallan jakautumisesta. Haastateltujen päättäjien mielipiteissä ja näkemyksissä näkyy selkeä jakolinja kurikkalaisten ja jurvalaisten välillä. Vastauksista näkyy, että liitoksen vastustus oli Kurikassa suurempaa kuin Jurvassa ja että liitoksen jälkeisiä tapahtumia tarkastellaan näistä lähtökohdista. Kurikkalaisten enemmistön mukaan luottamustehtävät eivät ole jakautuneet tasapuolisesti, vaan Jurva on saanut enemmän kuin kuuluu. Jurvalaisten mielestä toteutunut jako on ollut oikeudenmukainen (ainakin Jurvan kannalta…). Kaikki kurikkalaiset olivat myös havainneet kotiinpäinvetoa ja heistä enemmistö nimenomaan Jurvan suuntaan. Jurvalaisten keskuudessa kotiinpäinvetoa tunnusti kokeneensa harvempi ja se suuntautui heidän mielestään tasapuolisesti molempiin suuntiin.

Kuntaliitoksen hyödyt ja haitat koettiin Kurikassa ja Jurvassa eri tavoin. Kurikkalaisille haastatelluille suurin hyöty liittyi kuntakoon kasvuun ja painoarvon lisääntymiseen, kun taas jurvalaisille tärkeintä olivat taloudelliset parannukset, kuten veroprosentin lasku ja investoinnit Jurvaan. Myös Leinamo (2010: 67-68) nostaa tutkimuksessaan kuntakoon kasvun ja painoarvon lisääntymisen kuntaliitosten keskeiseksi hyödyksi. Liitoksen suurimmat haitat liittyivät kurikkalaisten mielestä siihen, että liitoksella tavoiteltuja säästöjä

ja hallinnon karsimista ei ole saatu aikaan suunnitellusti. Kurikkalaiset pitivät haittana myös investointien kohdentumista Jurvaan, minkä jurvalaiset kokivat nimenomaan suureksi hyödyksi. Jurvalaisten mielestä suurimmat haitat liittyvät Jurvan alueen palvelujen heikkenemiseen ja etääntymiseen.

11.2. Kriittinen arvio tutkimuksen toteuttamisesta

Tutkimukseni pienet ongelmakohdat ja kehittämiskohteet liittyvät erityisesti haastatteluihin, joiden toteuttamista olisi jälkikäteen ajateltuna voinut suunnitella ja testata huolellisemmin.

Ensimmäinen asia oli haastateltavien -ja myös haastattelijan- hieman vaihteleva käyttäytyminen haastattelutilanteessa. Vaikka kävin kaikkien kanssa läpi saman lomakkeen ja kaikki kysymykset samassa järjestyksessä, oli tilanteen keskustelevuudessa ja erityisesti annettujen lisäkommenttien määrässä eroja. Yleisesti voidaan sanoa, että vapaamuotoinen tarinointi ja kommentit lisääntyivät loppupään haastateltavien kanssa. En usko tämän kuitenkaan vääristäneen tuloksia millään tavalla: suoritin haastattelut aakkosjärjestyksessä (ei asuinpaikka- tai puoluejärjestyksessä) sen mukaan kun heidät tavoitin ja sain kaikilta vastaukset kaikkiin kysymyksiini. Ihmiset ovat myös erilaisia persoonia ja toisilta tulee juttua enemmän kuin toisilta. Koska kyseessä oli puhelinhaastattelu, ei haastattelutilanteita ollut mahdollista järjestää puitteeltaan yhdenvertaiseksi. Myös oma kokemukseni kasvoi haastattelujen myötä ja tyyli sitä myötä varmasti kehittyi.

Toisaalta itse haastattelulomaketta olisi voinut parantaa ja kehittää, mikä tuli muutamissa kohdissa esiin heti aloitettuani haastattelut. Vastausvaihtoehdot olisi voinut selkeämmiksi ja yksikäsitteisemmiksi. Nyt monella oli muutamien kysymysten kohdalla vaikeuksia heti löytää sopivaa vaihtoehtoa, mikä tuotti jonkin verran lisäkommentteja vastausten yhteyteen. Toisaalta aineiston ollessa näin pieni, asioista selvittiin keskustelemalla ja lisäkommentit oli mahdollista huomioida varsin laajasti.

Kolmas pohdinnan arvoinen tekijä on aikajänne: Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta oli haastatteluhetkellä kulunut jo seitsemän vuotta. On mahdollista, että aika on jossain määrin kullannut muistoja tai miedontanut näkemyksiä. Lisäksi vastauksiin on saattanut vai-

kuttaa uusin (Kurikan ja Jalasjärven välinen) kuntaliitos, jonka kokemukset ovat luonnollisesti päällimmäisenä mielessä. Näkemykseni mukaan haastateltavat osasivat kuitenkin hyvin erottaa eri kuntaliitosprosessit toisistaan ja vastata kysymyksiini nimenomaan Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen ja sen vaikutusten näkökulmasta.

Palkitsevinta haastatteluaineiston kokoamisessa oli ehdottomasti se, että suurin osa haastateltavista suhtautui tutkimukseeni suurella mielenkiinnolla ja piti sen aihepiiriä ja kysymyksiäni relevantteina.

11.3. Tulosten hyödyntäminen

Tätä kirjoitettaessa Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta on kulunut seitsemän vuotta. Henkilöstön viiden vuoden suoja-aika on päättynyt vuoden 2013 lopussa ja toinen yhteinen valtuustokausi on kääntynyt loppusuoralle. Vuoden 2016 alussa Kurikka teki jälleen uuden kuntaliitoksen, kun Jalasjärvi liittyi Kurikan kaupunkiin. Meneillään on taas yhteisen sävelen etsiminen ja toimintakulttuurin rakentaminen. Tämänhetkisessä tilanteessa kunnan velkataakka ja talouden näkymät asettavat valtavia haasteita Kurikan elinvoimalle ja kehitykselle. Haasteiden selättäminen edellyttää poliittisilta päättäjiltä luottamusta, yhteishenkeä ja fiksuja päätöksiä.

Edessä on myös seuraavat kunnallisvaalit keväällä 2017. Tulevissa vaaleissa Kurikan valtuuston koko ei kasva nykyisestä 43:sta ja hallitus ja lautakunnatkin on päätetty pitää nykyisen kokoisina. Kilpailu luottamustehtävistä tulee siis kiristymään huomattavasti ja edessä on kokonaan uusi haastava tilanne niin puolueille kuin äänestäjillekin. Miten ehdokashankinta toteutuu? Tutkimukseni tulosten perusteella sanoisin, että ratkaiseva merkitys on nimenomaan ehdokasasettelulla. Jos jalasjärvisille annetaan mahdollisuus asettaa asukasosuuttaan vähemmän ehdokkaita, valikoituu ehdokaslistoille hyvin todennäköisesti ”ykkösketju”, joka nappaa huomattavan osuuden valtuustopaikoista. Miten kuntalaiset eri puolilla uutta suur-Kurikkaa äänestävät? Jurvan liittyessä Kurikkaan äänestysprosentti nousi erityisesti Jurvan alueella huomattavasti. Saman voinee odottaa tapahtuvan myös Jalasjärvellä. Jäävätkö kurikkalaiset nukkumaan..?

Toivon, että tutkimukseni kiinnostaa ainakin kurikkalaisia päättäjiä ja viranhaltijoita ja antaa osaltaan ajatuksia ja vinkkejä tuleviin koitoksiin. Tutkimus antaa myös oivat askelmerkit jatkossa tehtävälle kolmikantaiselle seurantatutkimukselle Kurikan, Jurvan ja Jalasjärven alueellisesta edustavuudesta Kurikan luottamustehtävissä.

LÄHDELUETTELO

Adams, J. F., S. Merrill III & B. Grofman (2005). *A unified theory of party competition. A cross-national analysis integrating spatial and behavioural factors*. 311 s. Cambridge University Press, New York.

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0.* 4., uud. p. 331 s. Vastapaino, Tampere.

Anttiroiko, A.-V., A. Haveri, V. Karhu, A. Ryynänen & P. Siitonen (2003; toim.). *Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet*. 331 s. Tampereen yliopistopaino, Tampere.

Backa P. & M. Kattilakoski (2013; toim.). Uuden lähidemokratian aika. *Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja* 2. 101 s.

Blacksell, M. (2006). *Political Geography*. 244 s. Routledge, London.

Borg, S. (2013; toim.). Demokratiaindikaattorit 2013. *Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita* 52/2013. 180 s.

Broberg, M., E. Laakkonen & J. Tähtinen (2011). Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. *Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C* 20. 197 s.

Busteed, M. A. (1975). *Geography and voting behaviour. Theory and practise in geography*. 60 s. Oxford University Press, London.

Coughlin, P. J. (1992). *Probabilistic voting theory*. 252 s. Cambridge University Press, Cambridge.

Denk, T. (2008). Kultur eller struktur? Studie om den representativa demokratins regionala förutsättningar. *Åbo Akademi Statskunskap Ser. A* 560. 142 s.

Hallberg, P., A. Hannus & A. E. Niemi (2009). *Kuntalaki.* 4., uud. p. 721 s. WSOYpro Oy, Helsinki.

Halme, E. & L. Kuukasjärvi (2010). Uusi kunta vai kuntaliitos – kuntalaisen itsehallinto. *Polemia* 76. 91 s. Kunnallisalan kehittämissäätiö, Helsinki.

Harisalo, R. & J. Stenvall (2002). Luottamus ja epäluottamus kunnanhallituksen päätöksenteossa. *Suomen Kuntaliitto Acta* 151. 172 s.

Heiskanen, U.-M. & P. Kahila (2006). Kaupungin läheisen maaseutuasumisen kehittäminen: Esimerkkinä Seinäjoen ja Peräseinäjoen kuntaliitos. *Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin julkaisuja* 9. 69 s.

Heuru, K., E. Mennola & A. Ryynänen (2008). *Kunta – Kunnallisen itsehallinnon perusteet*. 348 s. Edita Prima Oy, Helsinki.

Hirsjärvi, S. & H. Hurme (2008). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* 213 s. Helsinki University Press, Helsinki

Holopainen, M. & P. Pulkkinen (2003). *Tilastolliset menetelmät*. 338 s. Dark Oy, Vantaa.

Jones, M., R. Jones & M. Woods (2004). *An introduction to political geography. Space, place and politics*. 157 s. Routledge, New York.

Kahila, P. & K. Zimmerbauer (2006). Seinäjoki-Peräseinäjoki kuntayhdistymisprosessin seurantatutkimus. *Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin julkaisuja* 8. 51 s.

Kaksi suurta kuntaliitosaaltoa (2013). Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 4.4.2015. *<www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/aiemmatkuntaliitokset/Sivut/default.aspx>*

Kuntajakolaki (19.12.1997/1196). 8.4.2016. *<www.finlex.fi>*

Kuntalaki (17.3.1995/365). 13.4.2015. *<www.finlex.fi>*

Kuntalaki (10.4.2015/410). 11.5.2016. *<www.finlex.fi>*

Kuntaliitokset (2015). Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 25.5.2015. *<www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/Sivut/default.aspx>*

Kuntaliitostutkimukset (2013). Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 12.2.2015. *<www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/kuntaliitostutkimukset/Sivut/default.aspx>*

Kurikan kaupunki (2008a). Hallinnon ja palvelujen järjestämissopimus. 7 s. 15.12.2014. *<www.kurikka.fi/files/Tiedostot/Hallpalv_jarjestamissopimus.pdf>*

Kurikan kaupunki (2008b). Hallinnon ja palvelujen järjestämissuunnitelma. 10 s. 15.12.2014. *<www.kurikka.fi/files/Tiedostot/Hallpalv_jarjestamissuunnitelma.pdf>*

Kurikan kaupunki (2009a). Kurikan kaupungin tilinpäätös 2008. 139 s.

Kurikan kaupunki (2009b). Jurvan kunnan tilinpäätös 2008. 113 s.

Kyösti, A. (2012). Rajat eivät kadonneet –puhetta ja tarinoita kuntaidentiteetin merkityksestä kuntaliitosalueilta. Julkaisematon pro gradu –tutkielma. 99 s. Johtamiskorkeakoulu, Kunta- ja aluejohtamisen koulutusohjelma, Tampereen yliopisto.

Laamanen, E. (2007). Vapaaehtoiset pakkoliitokset? Diskurssianalyyttinen tutkimus kuntarakennetta koskevasta julkisesta keskustelusta. *Acta* 194. 302 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Laki kuntajakolain muuttamisesta (18.3.2005/167). 8.4.2016. *<www.finlex.fi>*

Laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (9.2.2007/169). 13.4.2015. *<www.finlex.fi>*

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/609). 24.4.2016. *<www.finlex.fi>*

Leinamo, K. (2004). Kuntaliitoksen jälkeen. Kuntien yhdistymisen vaikutukset liitosalueiden näkökulmasta. *Vaasan yliopiston Levón-instituutin julkaisuja* 111. 145 s.

Leinamo, K. (2010). Yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista. Vuosina 2001-2009 toteutettujen maaseutu-kaupunki –kuntaliitosten tarkastelua. *Vaasan yliopiston Levón-instituutin julkaisuja* 131. 122 s.

Lundström, I. (2004; toim.). *Valtuusto vaikuttaa*. 79 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Luomala, A. & T. Puumala (2010). Budjetti – julkinen salaisuus vai salainen julkisuus? *Polemia* 78. 72 s. Kunnallisalan kehittämissäätiö, Helsinki.

Lyytikäinen, T. & J. Tukiainen (2013). Voters are rational. *VATT Working Papers* 50/2013. 45 s.

Majoinen, K. (2001). Mitä virkaa valtuustolla? Kuntalailla säädetyn valtuuston perustehtävän monitahoarviointi. *Acta-väitöskirjasarja* 2. 356 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Majoinen, K. (2004). Valtuusto ohjaa kunnan toimintaa ja päättää sen hallinnosta. *Teoksessa* Lundström, I. (toim.): *Valtuusto vaikuttaa*, 13-28.

Mehtälä, H. (2010). Kuntaliitoskuntien soidinmenot. 113 s. Julkaisematon yhteiskuntapolitiikan pro gradu –tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

Merisalo, M. (2010). Valtadiskurssi Mietoisten ja Mynämäen yhdistymisprosessissa. *Terra* 122: 1, 19-24.

Metsämuuronen, J. (2008). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 2. laitos (opiskelijalaitos), 4. p. 884 s. Gummerus, Vaajakoski.

Mäkelä, M. & P. Retti (2008, toim.). *Suomen kunnat 1917-2009*. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Noponen, M. (1992). *Politiikka tutkimuksen kohteena*. 6. uud. laitos. 326 s. WSOY, Juva.

Paloheimo, H. & M. Wiberg (1997). *Politiikan perusteet*. 423 s. WSOY, Porvoo

Paras-arviointitutkimusohjelma ARTTU (2015). Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 12.2.2015. *<www.kunnat.net/fi/palvelualueet/projektit/arttu/Sivut/default.aspx>*

Pekola-Sjöblom, M. & S.-L. Piipponen (2013). Kuntademokratian ja –johtamisen tila valtuustokaudella 2009-2012. *Acta* 252. 207 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Pekola-Sjöblom, M., S.-L. Piipponen & S. Pikkala (2013). Kuntademokratian tila ja trendit. *Teoksessa* Borg, S. (toim.): Demokratiaindikaattorit 2013. *Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita* 52/2013, 123-156.

Pietikäinen, P. (2010, toim.). *Valta Suomessa*. 287 s. Gaudeamus, Helsinki

Piipari-Huovila, S. (2012). Alueelliset toimielimet kuntaliitoksissa lähidemokratian toteuttajina. 93 s. Julkaisematon kunnallispolitiikan pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto.

Pikkala, S. (2015). Kuntavaalit ja kuntarakenteen muutos. *Acta* 259. 154 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki. 4.4.2015. *<http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3097>*

Puustinen, S. (1998). Kuohuttava kuntaliitos. *Acta* 89. 174 s. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Romppainen, H. (2014). “Jos kaks köyhää pannaan yhteen..” Tapaustutkimus kuntien yhdistymisen vaikutuksista kuntien talouteen. 104 s. Julkaisematon hallintotieteen pro gradu –tutkielma, Lapin yliopisto. *<www.doria.fi/handle/10024/103404>*

Rubenstein, J. M. (2008). *An introduction to human geography*. 9. p. 534 s. Pearson Prentice Hall, New York.

Ruuskanen, O.-P., A. Snellman & M. Widgrén (2010). Yhteiskunnan huipulla: Eliittirakenne muutoksessa 1809-2009. *Teoksessa* Pietikäinen, P. (toim.): *Valta Suomessa*, 34-55.

Saarimaa T. & J. Tukiainen (2010). Coalition formation and political decision making: Evidence from Finnish municipal mergers. *VATT Working Papers* 19/2010. 49 s.

Saarimaa T. & J. Tukiainen (2013). Local representation and strategic voting: Evidence from electoral boundary reforms. *Documents de Treball de l´IEB* 2013/32. 40 s.

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731). 3.4.2015. *<www.finlex.fi>*

SVT (2012) (=Suomen virallinen tilasto). Kunnallisvaalit. Äänestysaktiivisuus kunnallisvaaleissa 1972 - 2012, %. ISSN 2323-1092. Tilastokeskus, Helsinki. 19.4.2016. *<www.stat.fi/til/kvaa/2012/kvaa_2012_2012-10-29_tau_001_fi.html>*

Vaalilaki (2.10.1998/714). 9.4.2016. *<www.finlex.fi>*

Vartiainen, N. (2014). Vuosina 2003-2007 toteutettujen kuntaliitosten vaikutukset kuntien nettokustannuksiin. 58 s. Julkaisematon kansantaloustieteen pro gradu –tutkielma, Itä-Suomen yliopisto.

Virén, M. (2006). Kansalaisen kuntauudistus. *Polemia* 64. 72 s. Kunnallisalan kehittämissäätiö, Helsinki

Vuoristo, K.-V. (1997). *Poliittinen maantiede*. 288 s. WSOY, Porvoo.

Wiberg, M. (2005). Valta kunnassa. *Polemia* 58. 80 s. Kunnallisalan kehittämissäätiö, Helsinki.

Wiberg, M. (2006). *Politiikka Suomessa*. 392 s. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki.

Wiberg, M. (2011). Äänestysvalta Suomen kunnissa. Analyysi vuonna 2008 valituista valtuustoista. *Acta Politica Aboensia A* 3. 173 s.

Wiberg, M. (2013). Äänestysvalta Suomen kunnissa. Analyysi vuonna 2012 valituista valtuustoista. *Acta Politica Aboensia A* 4. 168 s.

AINEISTOLÄHTEET

Kunnallisvaalien tulosaineisto vuosilta 2004, 2008 ja 2012:

SVT (=Suomen virallinen tilasto): Kunnallisvaalit. ISSN 2323-1092. Tilastokeskus, Helsinki. 30.3.2015.
<www.stat.fi/til/kvaa/tau.html>

Kaupunginvaltuuston pöytäkirjat luottamushenkilövalinnoista vuosilta 2008 – 2015:

Kkv = Kurikan kaupunginvaltuusto 15.12.2008; 26.1.2009; 16.2.2009; 16.3.2009; 31.1.2011; 20.6.2011; 31.8.2011; 7.11.2011; 12.12.2011; 20.2.2012; 24.4.2012; 20.8.2012; 12.11.2012; 10.12.2012; 21.1.2013; 4.3.2013; 17.6.2013; 10.11.2014; 8.12.2014; 19.1.2015
<kurikka.fi/ktweb>

Liitosprosessin kuvauksen laadinnassa käytetty pöytäkirja- ja asiakirja-aineisto (Kurikan kaupungin arkistossa 28. – 29.5.2015):

Jkh = Jurvan kunnanhallitus 21.8.2006; 19.2.2007; 18.6.2007; 17.9.2007; 5.11.2007; 19.11.2007; 3.12.2007; 18.12.2007; 11.8.2008

Jkv = Jurvan kunnanvaltuusto 28.8.2006; 16.11.2006; 3.5.2007; 20.8.2007; 30.8.2007; 25.10.2007; 29.11.2007; 3.12.2007; 28.12.2007; 28.8.2008; 18.12.2008

Kkh = Kurikan kaupunginhallitus 21.8.2006; 8.1.2007; 12.2.2007; 12.3.2007; 3.3.2008; 11.8.2008

Kkv = Kurikan kaupunginvaltuusto 28.8.2006; 18.12.2006; 26.3.2007; 7.5.2007; 17.9.2007; 10.12.2007; 27.12.2007; 30.6.2008; 18.8.2008; 29.9.2008; 15.12.2008

Länsi-Suomen lääninhallituksen päätös LSLH-2008-5843/Ha-42

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 18.6.2008 08/0391/3

Valtiovarainministeriön kuntaosaston päätökset VM/16/61/2008 & VM/1140/02.02.03.09/2009

HAASTATTELULOMAKE

Olen Kimmo Niemi Kurikasta ja teen Turun yliopistolle kulttuurimaantieteen pro gradu –tutkielmaa Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta. Tutkimuskohteenani on erityisesti poliittisen vallan jakautuminen ja sen käyttäminen uudessa Kurikassa kuntaliitoksen jälkeen.

Kuntavaalitilastojen ja pöytäkirja-aineiston lisäksi kokoan pienen haastatteluaineiston. Haastattelen Kurikan ja Jurvan kuntapäättäjät, jotka ovat toimineet valtuutettuna tai hallituksen jäsenenä yhtäjaksoisesti liitosta edeltävältä vaalikaudelta kuluvalle vaalikaudelle.

Kuulut tähän ryhmään ja toivon, että voisit näin puhelimessa vastata muutamaan kysymykseen. Käsittelen vastaukset nimettömästi. Aikaa haastatteluun menee kymmenisen minuuttia.

1. Edustamasi puolue? KESK / KOK / SDP / PS / VAS / KD

2. Asuinpaikkasi? KURIKKA / JURVA

3. Kannatitko Kurikan ja Jurvan kuntaliitosta kun siitä aikoinaan päätettiin?
KYLLÄ / EN

4. Ovatko poliittiset luottamustehtävät mielestäsi jakautuneet oikeudenmukaisesti Kurikan ja Jurvan alueella asuvien kesken?
KYLLÄ / EI / EOS

Jos EI, jatkokysymys: **Kumpi alue on mielestäsi ollut yliedustettuna?**
KURIKKA / JURVA

5. Oletko päättäjänä kokenut vaikeaksi huomioida tasapuolisesti Kurikan ja Jurvan alueiden intressit?
KYLLÄ OLEN / EN OLE

6. Oletko havainnut ”kotiinpäin vetämistä” Kurikassa tai Jurvassa asuvilta päättäjiltä?
KYLLÄ / EN / EOS

Jos KYLLÄ, jatkokysymys: **Kumpaan suuntaan?**
KURIKKA / JURVA

7. Ketkä ovat mielestäsi käyttäneet suurinta valtaa Kurikan päätöksenteossa kuntaliitoksen jälkeen?
VALTUUSTO / HALLITUS / VIRKAMIEHET / JOKU MUU, KUKA/MIKÄ:
_____

8. Minkä kouluarvosanan annat Kurikan poliittiselle päätöksenteolle kuntaliitoksen jälkeisiltä vuosilta? (4 – 10): _____

9. Kurikan ja Jurvan kuntaliitos tapahtui vuoden 2009 alussa. Nyt elämme vuotta 2016. Kun katsot taaksepäin, onko kuntaliitos ollut hyödyllinen Kurikan ja Jurvan kehitykselle?
KYLLÄ / EI

Mikä on ollut suurin hyöty?
_____

Mikä on ollut suurin haitta?
_____

KURIKAN JA JURVAN KUNTALIITOSPROSESSI

(Sellaisena kuin se näyttäytyy kuntahallinnon pöytäkirjoissa ja asiakirjoissa)

Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksen liikkeelle panevia syitä olivat Jurvan kunnan heikko taloudellinen tilanne ja kehitysnäkymät sekä yhteiskunnan luoma paine kuntapalvelujen järjestämiseksi suurempien yksiköiden kautta. Jurvan kunnan ja Kurikan kaupungin yhteistyön kehittäminen tuotiin ensimmäisen kerran esille Jurvan kunnan Efeko Oy:llä teettämässä suuntautumisselvityksessä 12.4.2006. Selvityksen mukaan luontevin yhteistyösuunta Jurvalle on Etelä-Pohjanmaa ja erityisesti Kurikka, koska se on kohti maakuntakeskus Seinäjokea.

Kuntaliitosprosessi sai virallisesti alkunsa Jurvan kunnan ja Kurikan kaupungin edustajien välisissä neuvotteluissa 22.5.2006. Kuntaliitosselvityksen laatimisesta päätettiin elokuun lopulla yksimielisesti sekä Kurikan kaupunginvaltuustossa että Jurvan kunnanvaltuustossa ja valtuutettiin hallitukset valitsemaan selvitystyöhön konsultin. Samalla päätettiin selvityksen teon aikana pidättäytyä henkilöstön lisäyksistä ja neuvotella virkojen täyttämisestä ja työsuhteiden vakinaistamisista ja merkittävistä investoinneista kuntien kesken. Selvityskonsultiksi palkattiin Efeko Oy, jonka jälkeen hanke eteni kuntien yhteisen luottamus- ja virkamieskunnasta muodostetun ohjausryhmän johdolla eteneväksi kuntaliitosprosessiksi, tavoitteena kuntien yhdistyminen vuoden 2008 alusta. (Kkh & Jkh 21.8.2006; Kkv & Jkv 28.8.2006.)

Jurvan valtuustolle jätettiin loppuvuodesta 2006 kunnallisaloite koskien kunnallisseminaarin järjestämistä kuntaliitosselvityksestä Kurikan valtuustolle puolestaan jätettiin aloite, jonka 431 allekirjoittajaa esittivät neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä mahdollisessa kuntaliitoksessa. Kurikan hallitus merkitsi 8.1.2007 tiedoksi ohjausryhmän esityksen yhdistymissopimukseksi ja valtuusto päätti samana päivänä äänin 19-16, että mahdollisesta kuntaliitoksesta ei järjestetä kansanäänestystä, koska suunnitelmaan kuuluu järjestää aiheesta kuntalaiskysely. (Jkv 16.11.2006; Kkv 18.12.2006; Kkh & Kkv 8.1.2007.)

Kurikan hallitukselle esiteltiin 12.2.2007 neuvottelutulos, mutta Jurvan hallitus totesi 19.2. yksimielisesti, että aikataulu on liian tiukka riittävän huolelliseen valmisteluun. Jurvan hallitus nimesi valtuuston ja hallituksen puheenjohtajien ja kunnanjohtajan muodostaman työryhmän valmistelemaan ja selvittämään kunta- ja palvelurakenteeseen liittyviä aloitteita ja ehdotuksia mukaan luettuna kuntaliitosselvitys Kurikan kanssa. Muuttunut tilanne merkittiin Kurikan hallituksessa tiedoksi 12.3. ja saatettiin valtuuston tietoon 26.3. Samassa kokouksessa jätettiin 14 valtuutetun allekirjoittama valtuustoaloite, jossa esitettiin kuntaliitosselvityksen päättämistä ja kuntayhteistyön kehittämistä ilman kuntaliitosta. (Kkh 12.2.2007; Jkh 19.2.2007; Kkh 12.3.2007; Kkv 26.3.2007.)

Syksyllä 2006 alkaneen selvitystyön ja neuvottelujen aikana jurvalaisille oli muodostunut käsitys, että Kurikan valmistelu- ja päätöksenteko-organisaatioiden mielipiteet ovat jakautuneet kuntaliitosasiassa kahtia, eikä kuntaliitosneuvottelujen jatkamiselle nähty enää edellytyksiä. Myös konsulttiyhtiö Efekon toiminnassa sekä tarjous- ja sopimuskäytännöissä nähtiin epäselvyyksiä. Jurvan valtuusto päätti todeta selvitystyön keskeytyneeksi ilman esitettävää neuvottelutulosta ja päätti pyytää Kurikan hallitukselta selvityksen Efekon toiminnasta (Jkv 3.5.2007).

Kurikan valtuusto päätti 7.5. todeta kuntaliitosneuvottelut tällä erää päättyneeksi Jurvan kunnan haluttomuuden vuoksi. Neuvotteluja päätettiin jatkaa muunlaisen yhteistyön osalta ja tätä varten nimettiin valtuustoryhmien edustajista, kaupunginjohtajasta ja hallintojohtajasta koostuva neuvotteluryhmä. (Kkv 7.5.2007.)

Jurvan hallituksen helmikuussa nimeämä työryhmä tapasi Ilmajoen kunnan edustajia 11.6.2007. Tapaamisessa päätettiin yksimielisesti edetä liitosselvityksen valmisteluun. Asia eteni siten, että Jurvan hallitus kutsui Ilmajoen hallituksen vierailulle Jurvaan aiheena kuntaliitosselvityksen käynnistäminen. Vierailu toteutui 27.6. ja osapuolten näkemykset kohtasivat hyvin toisensa. Jurvan valtuusto päättikin 20.8. yksimielisesti aloittaa kuntaliitosneuvottelut Ilmajoen kunnan kanssa. (Jkh 18.6.2007; Jkv 20.8.2007.)

Jurvan valtuustossa 30.8. tuotiin tiedoksi kahden valtuutetun allekirjoittama esitys, jossa esitettiin kuntalaisten kuulemistilaisuuden järjestämistä Jurva-Ilmajoki kuntaliitosasiasta sekä edelleen kunnallisen kansanäänestyksen järjestämistä kuntaliitosneuvottelujen lopputuloksesta (Jkv 30.8.2007).

Kurikassa valtuusto totesi 17.9. maaliskuussa jätetyn valtuustoaloitteen loppuun käsitellyksi, koska Jurvan kunta on ilmoittanut haluttomuutensa kuntaliitosneuvotteluihin. Samana päivänä 17.9. pidetyssä Jurvan hallituksen kokouksessa käsiteltiin kunnanjohtajan laatima selvitys Jurvan ja Kurikan kuntaliitosneuvotteluista. Selvitys saatettiin tiedoksi Jurvan valtuustolle 25.10. Paperissa todetaan, että selvitysprosessi ”ajautui” jo alkumetreillä syksyllä 2006 pelkäksi hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen työstämiseksi, ilman nykytilan ja vaihtoehtojen selvittelyä. Pohjana käytettiin ”erittäin huonosti Jurva-Kurikka tapaukseen soveltuvaa Efekon laatimaa Vammala-Suodenniemi-sopimusta”. Jurvan kunnanjohtajan selvityksen mukaan ohjausryhmä ei ollut kyennyt sopimaan paketista, mutta toinen sopijapuoli (Kurikka) oli jatkanut asiakirjojen työstämistä konsultin kanssa ja julkistanut ”osasopimuksen” ilman sopimusliitteitä osapuolten neuvottelutuloksena. Ilmassa oli selvästi keskinäistä luottamuspulaa ja neuvottelujen luonteen nähtiin muuttuneet pelkäksi sopimuspaperin vänkäämiseksi ja toive aikaansaada yksi yhtenäinen kunta näytti karanneen lopullisesti tavoittamattomiin. (Kkv 17.9.2007; Jkh 17.9.2007; Jkv 25.10.2007.)

Jurvan ja Ilmajoen neuvottelut puolestaan olivat elokuun jälkeen edenneet vauhdilla. PriceWaterHouseCoopers Oy:n toimesta oli laadittu kuntaliitosselvitys ja ehdotus kuntaliitosasiakirjoiksi. Hallitusten asettama ohjausryhmä oli 29.10. käsitellyt kuntajakolain mukaiset Hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen ja –suunnitelman ja esitti 5.11. kokoontuneelle Jurvan hallitukselle asiakirjojen asettamista kuntalaisten nähtäville. Näin myös päätettiin ja asiakirjat olivat nähtävillä 8.11. – 14.11. välisen ajan. Niistä jätettiin määräaikaan mennessä Jurvan kunnanhallitukselle seitsemän (joista kolme täysin samansisältöistä) kannanottoa. Ilmajoen kunnalle huomautuksia ei jätetty. (Jkh 5.11.2007.)

Ohjausryhmä käsitteli kuntalaisten lausunnot 18.11. ja totesi, etteivät ne aiheuta muutoksia kuntaliitosasiakirjoihin. Ohjausryhmä esitti kuntaliitoksen hyväksymistä. Jurvan hallitus päätti 19.11. esittää valtuustolle kuntaliitoksen hyväksymistä ja Jurvan kunnan liittymistä Ilmajoen kuntaan 1.1.2009. Kansanäänestystä ei esitetty järjestettäväksi. Valtuuston kokouksessa 29.11. huomattiin kuitenkin, että kuntaliitosasiakirjoissa oli korjattavaa ja mm. esityslistan liitteenä oleva henkilöstösopimus oli vanha versio. Asian käsittelyä päätettiin jatkaa valtuustossa 3.12. (Jkh 19.11.2007; Jkv 29.11.2007.)

Jurvan hallitus kokoontui 3.12. ja totesi muutamien viime päivien aikana tehtyjen lisäselvitysten osoittavan, että aiemmat taloudelliset ennusteet antavat virheellisen kuvan Jurvan ja Ilmajoen yhdistyvän kunnan taloudellisesta kantokyvystä. Hallitus päättikin äänin 5-3 esittää valtuustolle, että Jurvan kunta ei liittyisi Ilmajoen kuntaan. Valtuusto päätti vielä samana päivänä äänin 24-3 esityksen mukaisesti, ettei Jurvan kunta liity Ilmajoen kuntaan 1.1.2009. (Jkh 3.12.2007; Jkv 3.12.2007.)

Tämän jälkeen tapahtumat etenivät hämmästyttävällä vauhdilla. Jurvan hallitus päätti 18.12. (250§) äänin 6-3 esittää valtuustolle kuntaliitosta Kurikan kanssa 1.1.2009 alkaen. Kiirettä kuvastaa hyvin esimerkiksi se, että Kurikan valtuuston 10.12.2007 talousarviokokouksen lopuksi valtuuston puheenjohtaja kiitti valtuustoa vuodesta 2007 ja toivotti kaikille hyvää joulua ja uutta vuotta. Pari viikkoa tästä ja valtuustot sekä Kurikassa että Jurvassa kokoontuivat joulun välipäivinä päättämään kuntaliitoksesta! (Kkv 10.12.2007; Jkh 18.12.2007.)

Kurikassa liitoksesta päättävän kokouksen 27.12.2007 alussa käsiteltiin ensin 670 äänioikeutetun kurikkalaisen tekemä aloite neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä Kurikan ja Jurvan kuntaliitoksesta. Valtuusto päätti äänin 23-12, että kuntaliitoksesta ei järjestetä kansanäänestystä, koska tavoitteena on yhdistyä vuoden 2009 alusta, eikä aikataulu mahdollista äänestyksen järjestämistä. Kuntaliitosesitykselle tehtiin valtuustossa vastaesitys, jossa esitettiin kaupunginhallituksen esityksen hylkäämisestä lainvastaisena. Hallituksen esitys voitti vastaesityksen äänin 23-12 ja näin Kurikan valtuusto päätti hyväksyä Kurikan ja Jurvan välisen hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen ja –suunnitelman sekä esittää valtioneuvostolle suunnitelmien mukaisen kuntajaon muutoksen vahvistamista. Neljä valtuutettua jätti päätöksestä pöytäkirjaan eriävän mielipiteen. (Kkv 27.12.2007.)

Jurvan valtuustossa kuntaliitoksesta päätettiin 28.12.2007. Keskustelussa moitittiin kireää aikataulua ja asiasta olisi toivottu myös kansanäänestystä. Hallituksen kuntaliitosesitystä vastustavassa esityksessä ehdotettiin päätöksenteon siirtämistä vuodella ja myös Suupohjan suunnan selvittämistä kuntaliitosvaihtoehtona. Hallituksen esitys voitti äänin 21-5 ja näin myös Jurvan valtuusto päätti hyväksyä hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen ja –suunnitelman sekä esittää valtioneuvostolle Jurvan yhdistymistä Kurikkaan 1.1.2009. (Jkv 28.12.2007.)

Kurikka ja Jurva toimittivat esityksensä kuntajaon muuttamisesta valtioneuvostolle vuoden viimeisenä päivänä 31.12.2007. Yhdistyvien kuntien hallintoa ja toiminnan organisoimista varten perustettiin valmisteluryhmä. Asia ei kuitenkaan ollut vielä aivan tällä selvä…

Molempien valtuustojen hyväksymässä hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksessa todettiin, että se on juridisessa mielessä kuntajakolain 9§:n mukainen ja voimassa viiden vuoden ajan, vuoden 2013 loppuun saakka. Lain 13§:n mukaisesti henkilöstön palvelussuhdeturva kestää viisi vuotta, vuoden 2009 alusta vuoden 2013 loppuun. Todellisuudessa laissa määritelty hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen voimassaoloaika on kolme vuotta ja henkilöstön palvelussuhdeturvan viisi vuotta. (Laki kuntajakolain muuttamisesta 18.3.2005/167.)

Yhteensä kahdeksan kurikkalaista valtuutettua valitti valtuuston kuntaliitospäätöksestä Vaasan hallinto-oikeuteen (kaksi erillistä valitusta). He katsoivat valituksissaan, että päätös ei täytä kunnallishallintoa sitovien lakien säännöksiä tiedottamisen osalta ja että palvelujen järjestämissopimus on kuntajakolain 9§:n vastainen sisältäessään viiden vuoden määräajan, mikä ei ole lain mukaan mahdollinen. Hallinto-oikeus pyysi lähetteellään 5.2.2008 Kurikan hallitusta antamaan asiasta lausunnon ja liittämään siihen valituksen alaisen päätöksen perusteena olevat asiakirjat. Hallitus selitti vastineessaan 3.3. kunnan tiedottamistoimia ja toteaa, että laissa mainittua kolmea vuotta pidempi viiden vuoden voimassaoloaika kirjattiin sopimukseen, koska se oli molempien kuntien yhteinen tahtotila ja tämän tyyppinen sopiminen kuuluu kunnan toimialaan. (Kkh 3.3.2008.)

Valtiovarainministeriön kuntaosasto päätti 22.5.2008 kuntajakolain (19.12.1997/1196) 11§ nojalla Jurvan kunnan liittämisestä Kurikan kaupunkiin 1.1.2009 lukien (VM/16/61/2008). Ministeriö päätti edelleen 27.5.2008, että laajentuneen Kurikan kaupunginvaltuutettujen lukumäärä vaalikausina 2009-2012 ja 2013-2016 on 43 (VM/16/61/2008).

Vaasan hallinto-oikeus päätti kesäkuussa (18.6.2008 08/0391/3) kumota Kurikan kaupunginvaltuuston päätöksen hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen ja –suunnitelman hyväksymisestä koskien Jurva-Kurikka-kuntaliitosta. Sopimus on oikeuden päätöksen mukaan lainvastainen, koska sen mainitaan sitovan kuntia viiden vuoden ajan kuntaliitoksen toteutumisesta lähtien. Kuntajakolain 9§ mukaan sopimus sitoo osapuolia enintään kolmen vuoden ajan. Kurikan valtuusto merkitsi oikeuden päätöksen tiedoksi 30.6. (Kkv 30.6.2008).

Kurikan hallitus päätti 11.8. esittää lääninhallitukselle kuntajakolain mukaisen järjestelytoimikunnan nimeämistä. Jurvassa hallitus päätti asiasta osaltaan niin ikään 11.8. Samassa kokouksessa Kurikan hallitus päätti esittää valtuustolle hallinto-oikeuden päätöksen mukaisesti voimassaoloajan osalta korjattujen sopimuksien hyväksymistä. Valtuusto hyväksyi ”uuden” hallinnon ja palvelujen järjestämissopimuksen ja –suunnitelman 18.8. Myös Jurvan valtuusto päätti 28.8. tyytyä hallinto-oikeuden päätökseen ja totesi, että järjestämissopimus on voimassa viiden vuoden sijasta kolme vuotta. Molempien kuntien valtuustojen päätös sopimuksen voimassaolon muuttamisesta oikeuden päätöksen mukaiseksi toimitettiin valtioneuvostolle välittömästi. (Kkh & Jkh 11.8.2008; Kkv 18.8.2008; Jkv 28.8.2008.)

Länsi-Suomen lääninhallitus asetti päätöksellään 29.8.2008 laajentuvaa Kurikan kaupunkia varten järjestelytoimikunnan, johon kuului 18 jäsentä sekä henkilökohtaiset varajäsenet (LSLH-2008-5843/Ha-42). Näin päästiin vihdoin täysillä etenemään kohti vuodenvaihteessa koittavaa kuntaliitosta. Kurikan valtuusto päätti 29.9., että syksyn kunnallisvaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen uusi valtuusto kokoontuu viipymättä ja ryhtyy kuntajakolain 30§:n mukaisiin toimenpiteisiin uuden kunnan hallinnon järjestämiseksi (Kkv 29.9.2008).

Ensimmäinen uuden Kurikan laajentuneen kaupunginvaltuuston kokous pidettiin 15.12.2008. Kokouksessa hyväksyttiin talousarvio vuodelle 2009 ja valittiin valtuuston puheenjohtajisto ja kaupunginhallitus. Uusi valtuusto pääsi myös heti valitsemaan uuden kaupunginjohtajan, joka voitti vastaehdokkaansa tiukassa vaalissa äänin 22-19 (102§). Päätös kuntaliitokseen liittyvien yhdistymisavustuksien (ns. porkkanarahat) käytöstä jäi tässä kokouksessa pöydälle. Lisäksi valtuustolle tuotiin tiedoksi korkeimman hallinto-

oikeuden päätökset, joissa todettiin kaikki kuntaliitospäätöksestä tehdyt valitukset hylätyiksi. (Kkv 15.12.2008.)

Itsenäisen Jurvan viimeinen kunnanvaltuuston kokous pidettiin 18.12.2008.

Valtiovarainministeriön kuntaosasto teki 8.6.2009 päätöksen yhdistymisavustuksesta ja valtionosuuksien vähenemisen korvauksesta (VM/1140/02.02.03.09/2009). Kurikan kaupungille maksettiin yhdistymisavustusta vuosina 2009-2011 yhteensä 4 500 000 euroa ja lisäksi valtionosuuksien vähenemisen korvausta vuosina 2009-2013 yhteensä 723 574 euroa.